

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

REPUBLIŠKI SVET
SINDIKATOV,
REPUBLIŠKI ODBORI,
DELAVSKA ENOTNOST
IN IZDAJATELJSKI SVET
ČESTITAJO DELOVNIM
LJUDEM SLOVENIJE
OB DNEVU VSTAJE!

Sobota, 21. julija 1962
Štev. 28, leto XX

V OKVIRU

Po slabem naraščanju in celo zastoj v prvem četrtletju letošnjega leta se je industrijska proizvodnja okrepila v mesecu maju, ter v mesecu juniju porasla za 5,4%, tako je presegla lamsko povprečno raven za 13%. To je izredno razveseljivo in spodbudno pojava v naši gospodarski dinamiki in kaže, da je mogoče premagovati različne objektivne in subjektivne težave. Res je, da so v začetku letošnjega leta porast proizvodnje zavirale nekatere težave, kot zlasti čenost na notranjem tržišču, bolj prevažno nakupovanje, zmanjšanje zalog v trgovini, težave z reprodukcijskim materialom, opuščanje nekaterih proizvodov, prehajanje v kooperaciji na srednje in velikoserijsko proizvodnjo.

Izpad prvih štirih mesecev na predvideno raven. Zdad obstajajo še vse možnosti, da predvideni obseg proizvodnje dosežemo, seveda ob pogojih, da bomo do konca leta tako intenzivno in skrbno gospodarili kot v mesecu juniju. Rezultati v tem mesecu opozarjajo na možnost, niso pa trdno zagotovilo, da smo dosegli že takšne uspehe, da bi se lahko uspravali. Se zmerom lahko nastopijo manjše nepredvidene težave in je zato potrebno, da smo vsi nanje pripravljeni, da vsakdo poskuša napraviti čim več, da bi tako lahko pomagal izravnati izpad drugega, ki se je znašel v objektivno težjem položaju.

Z izredno lepimi uspehi se lahko pohvalijo povsod tam, kjer so ekonomske enote po-

JUNIJSKI USPEHI POTRDLI PRIČAKOVANJE

Tak fizični padec proizvodnje bi lahko površemu opazovalcu vtil malodušje, da bi izgubil zaupanje v napredek proizvodnje, da bi podvomil v uspehe, ki smo jih upravičeno pričakovali z decentralizacijo samoupravljanja, ki ne pomeni samo demokratičen akt, ampak spreminja tudi proizvodne odnose in sproča veliko ustvarjalnost delovnih ljudi.

Rezultati v juniju so najlepši dokaz upravičenosti teh pričakovanj.

Marsikoga je strah, da bi proizvodnja v juliju in avgustu spričo večjega izkoriščanja rednih dopustov, kakor tudi porasta bolezenskih izostankov, občutno padla. Ta strah ni povsem neupravičen. Obvezuje nas, da je za to potrebno v teh dveh mesecih izkoristiti prav vse možnosti in skrivne rezerve, da bo proizvodnja ostala na isti ravni in tako do konca leta izravnala

stale sistem samoupravljanja in gospodarjenja. Prav zato kaže povsod tam, kjer je v decentralizaciji še bilo deklarativnih načel, površnih izračunov, zaneglenih pristojnosti, iskati jasnejša in določnejša merila nagrajevanja, ki bodo sproščala ustvarjalno energijo in pomagala iskati notranje rezerve. V marsikateri ekonomski enoti zviševanje proizvodnje za nekaj odstotkov ne pomeni nerazrešljivega problema, v našem celotnem gospodarstvu pa to pomeni desetine milijard novih ustvarjenih sredstev, ki bodo lahko razdeljena v dobro delovnih ljudi.

Prav zato kaže tudi v naslednjih mesecih napeti vse sile, da bomo ponovili gospodarske uspehe meseca julija, ki naj postane zgled, kaj je mogoče doseči z zavestno mobilizacijo vseh sil v proizvodnji. -vin

RAZMIŠLJANJE O UVELJAVLJANJU EKONOMSKIH ODNOSOV MED EKONOMSKIMI ENOTAMI

DECENTRALIZACIJA ODGOVORNOSTI

Znanec, zaposlen v enem izmed naših podjetij, mi je pripovedoval o dogodku, ki bi lahko prešel v anekdoti, če bi bil osamljen. Vendar je podobnih »dogodivščin« v naših podjetjih vsak dan več, tako da postajajo že pravila.

»V sosednjem podjetju — z njim kooperiramo — nam izdelujejo nosilno ogrodje in ohišje za neki proizvod,« je pripovedoval znanec. »Nekega dne so delavci tega podjetja pripeljali na naše dvorišče nosilna ogrodja in nanj z nekaj vijaki privita ohišja. Dotlej, ko nismo ekonomskim enotam zaračunavali stroškov za vsako opravljeno delo, si ni nihče belil glave, kdo bo »razmontiral« ohišje od ogrodja in ga pripeljal v prostore ekonomske enote I in II. Tisti dan pa sta se vodstvi ekonomskih enot posvetovali, koga naj bremene stroški za demontažo in prevoz. Posvetovali sta se pol ure, med tem časom pa je delavec iz splošnega oddelka odvil matico, potegnil vijake iz lukenj in — tako vsaj za tisti dan najbolj enostavno »rešil« problem stroškov. Pozneje smo uveljavili načelo, da to delo opravlja transportna skupina, stroški za demontažo in prevoz pa bremenijo v različnem odstotku obe ekonomski enoti.«

ALI RES »SEBIČNOST«?

Razgovori, koga naj bremene stroški za ta ali oni proizvod, ki je bil slabo izdelan, izglajevanje sporov o teh in podobnih zadevah, so čedalje pogostejše na dnevnem redu v tistih gospodarskih organizacijah, kjer so začeli oblikovati celotni in čisti dohodek na ravni ekonomskih enot. Tako je v koprski Inter Evropi, v izolski Mehanotehnik in Delamarisu, v kamniškem Svit in še marsikje. Ponekod trdijo, da so takšni spori vznikli iz »sebičnosti« posameznih ekonomskih enot, ki niso pripravljene prav nič prispevati v korist podjetja. Z

vztrajnimi zahtevami, da velja čim bolj podrobno razmejiti stroške, odgovornost za izdelavo proizvodov, za njihovo kakovost, razmejiti ekonomske odnose med ekonomskimi enotami, pravzaprav vse gospodarjenje »postavljajo« na glavo.

Drugi pa spet menijo, da je resnica drugačna. Trde, in tem se pridružujemo, da so ekonomske enote v bistvu ena izmed najpomembnejših oblik decentralizacije upravljanja znotraj delovne organizacije. In če je bistvo ekonomskih enot v tem, pravijo, je potrebno vzporedno razvijati dva procesa:

● Sredstva delovnih organizacij je potrebno decentralizirati in omogočiti, da vsaka ekonomska enota zase ugotavlja dohodek, ki ga doseže. Ekonomske enote naj samostojno razpolagajo s čistim dohodkom;

● Celoten sistem obračunavanja proizvodnje, stroškov, dohodka, čistega dohodka in osebnih dohodkov, velja izdelati za vsako enoto posebej. To je namreč pogoj za decentralizacijo gospodarjenja.

In k omenjenima načeloma dodajajo še tretjega, da velja ekonomske odnose med ekonomskimi enotami v okviru podjetja tudi izenačevati, morda celo z diferencirano stopnjo udeležbe osebnih dohodkov v čistem dohodku. To načelo zagovarjajo s tem, ker so znotraj podjetij posamezni obrati in ekonomske enote opremljeni z različno vrednostjo organskih sredstev, ker je v posameznih obratih več ali manj ročnega in strojnega dela, so proizvodi bolj ali manj akumulativni in je bil zgrajen obrat s sredstvi akumulacije zastarelih obratov. Z izenačevanjem gospodarskih pogojev naj bi pravilneje vrednotili vloženo delo in pravilneje porazdeljevali sredstva, s katerimi razpolaga zbor delavcev ekonomske enote.

KOLIKOR ENOT, TOLIKO »KUPOPRODAJNIH« MEST

Prvi začetni koraki v tej smeri so že storjeni v izolski Mehanotehnik in Delamarisu, v koprski Inter Evropi in kamniškem Svit, najbrž pa še kje drugje. Pa si preberimo, kako so te zadeve uredili v omenjenih štirih podjetjih.

V izolski Mehanotehnik so pred časom sprejeli nov pravilnik o delitvi čistega dohodka in zapisali:

● Ugotavljanje proizvodnosti in ekonomičnosti, naj se čim bolj približa neposrednemu proizvajalcu, zato da bi na ta način onemogočili prenašanje finančnih uspehov iz ene v drugo proizvodno enoto.

To načelo je peljano podrobneje s poznejšimi določbami. Rečeno je:

● Za kupoprodajo izdelkov in polizdelkov ekonomske enote velja planska lastna cena (z njo se izločajo tržni dobiček, ki ni zasluga kolektiva ekonomske enote). Planska lastna cena izdelkov ali polizdelkov vsebuje vnaprej določeno upravno prodajne režijske stroške podjetja in režijo obrata (režija obrata je večja ali manjša, odvisno od gospodarnosti kolektiva ekonomske enote).

● Za realizirane izdelke ali usluge so vštetni tisti izdelki, ki so končni proizvod za ekonomsko enoto in so predani skladišču gotovega blaga ali prek skladišča polizdelkov drugi ekonomski enoti.

V omenjenem podjetju je torej prav tako razvita »kupoprodaja« izdelkov, polizdelkov in uslug, kot je razvito med podjetjem samim do kupcev njihovih proizvodov. Čisti dohodek ekonomske enote ali obrata je odvisen od količine izdelkov (»prodanih« drugi enoti ali skladišču), od kakovosti izdelka in stroškov, ki nastajajo v proizvodnem procesu. Kolektiv enote je zainteresiran, da se predvsem zmanjšujejo njegovi režijski stroški, hkrati ob naraščanju storilnosti. Da to ni prazna beseda, nam pove tale podatek iz obrata IZO v Izoli. Tu so v januarju presegali individualne norme za 10,5%, v marcu za 11,7% in v juniju za 30,2%. Ob tolikšnem porastu storilnosti pa so v obratnem sorazmerju padali režijski stroški obrata. Januarja so znašali 16,5%, marca 15,1%, junija pa samo še 4%.

Pristojni organ osrednjega delavskega sveta mora seveda marsikdaj izglajevati spore med ekonomskimi enotami glede stroškov, slabe kakovosti »prodanih« izdelkov ali polizdelkov ali zaostanka v izpolnjevanju plana v neki ekonomski enoti, ki ga ni mogla izpolniti zato, ker ji njen »dobavitelj« ni poslal pravočasno potrebnih polizdelkov.

KDOR IMA KORISTI, NAJ PLAČA!

Podobno kot v Mehanotehnik so uveljavili te odnose tudi v izolskem Delamarisu, kombinatu konzervne industrije. Tudi tu je razvita »kupoprodaja« med ekonomskimi enotami. Glede stroškov pa je uveljavljeno tole izredno ostro načelo:

● Nihče v podjetju ne more povzročati stroškov, ki bi ne bremenili ene izmed ekonomskih enot. Če jih povzroči, pa jih zbor ekonomske enote ne prizna, jih nosi sam.

Arhiv arbitražnega sveta v Delamarisu je vse obsežnejši, saj mora izrekat »razsodbe« o škodi in stroških, recimo med strojnimi odelkom in litografijo (litografija je predala strojnemu odelku pločevino, na kateri je bil napačno nanesen lak) in to za nemajhne zneske — za sto in še več tisoč dinarjev.

V omenjenem podjetju pa so šli še korak dalje v urejanju ekonomskih odnosov med ekono-

(Nadaljevanje na 4. strani)

IZ RAZGOVORA OB ZAKLJUČKU SEZONE:

PERSPEKTIVI JE IME KAKOVOST

Uradno sicer delavske univerze niso naznanile konca letošnje sezone. Pa nič zato. Kljub temu se ponuja priložnost, da pretehtamo zdaj že preteklost. In da k temu navržemo še načrte. Ne vsega, samo del najpomembnejšega. Za besedo pa smo zaprosili Blaža Matekoviča, tajnika Zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije.

Pa čeprav samo številke, ki o kvaliteti dela navsezadnje povedo le bore malo, vendarle ne moremo v celoti zanikati trditve, da je dejavnost delavskih in ljudskih univerz v pravkar minuli sezoni precej upadla. Tako se je na primer zmanjšalo že samo število tovrstnih vzgojno-izobraževalnih ustanov od 70 v prejšnji na 66 v letošnji sezoni, bistveno zmanjšal pa se je tudi obseg dejavnosti. Statistični podatki namreč pričajo, da se je zmanjšalo število seminarjev in tečajev od 1777 v prejšnji na 1692 v letošnji sezoni, število javnih predavanj od 5272 na 3667, število ciklusov predavanj pa od 127 na 125. Na seminarjih in tečajih je bilo v letošnji sezoni za skoraj 20% manj slušateljev, na javnih predavanjih je bil obisk celo za 25% manjši in le število obiskovalcev ciklusov predavanj se je povečalo za nekaj več kot 8%. A tudi sicer lahko vedno pogosteje zasledimo v omenjenih mnenjih, da so delavske univerze zašle v krizo. Pa...

ALI MOREMO TUDI V REZNIČI GOVORITI O KRIZI DELAVSKIH UNIVERZ?

— Mislim, pravi tajnik Zveze Blaž Matekovič, da res lahko govorimo o neke vrste krizi.

o stagnaciji v razvoju posameznih ustanov. Spremenjeni ekonomski in družbeni odnosi namreč terjajo tudi novo kvaliteto v vzgojno-izobraževalni dejavnosti delavskih univerz, ki pa je le-te, izvzemši morda ljubljansko delavsko univerzo Borisa Kidriča, tržiško univerzo, delavsko univerzo v občini Maribor-center in še katero drugo, doslej še niso uspele zagotoviti v kvantitativnem ne v kvalitativnem smislu. Vendar je tudi v tem samo pol resnice. Za doberšen del delavskih univerz namreč velja, da so si v minuli sezoni prizadevale doseči predvsem kvaliteto, kar pa je zaradi najrazličnejših vzrokov zožilo njihovo dejavnost.

AV ČEM SE PRAVZAPRAV RAZKRIVA OZADJE STAGNACIJE, KI JE TOREJ NE MOREMO V CELOTI ZANIKATI?

— Vzrokov je veliko. Tako je stagnacija po eni strani nujna posledica zelo formalističnega odnosa ustanoviteljev, to je občinskih ljudskih odborov, do teh vzgojno-izobraževalnih ustanov, kajti marsikje je občina delavsko univerzo sicer ustanovila, ni pa hkrati tudi zagotovila pogojev za njen normalni razvoj. Po drugi strani pa spet lahko govorimo o tem, da so

marsikje družbeni organizmi komune povsem prezrli delavsko univerzo in njen pomen v družbenem življenju komune, da so slednjič ponekod tudi delavske univerze razvijale svojo dejavnost ne oziraje se na dejanske potrebe.

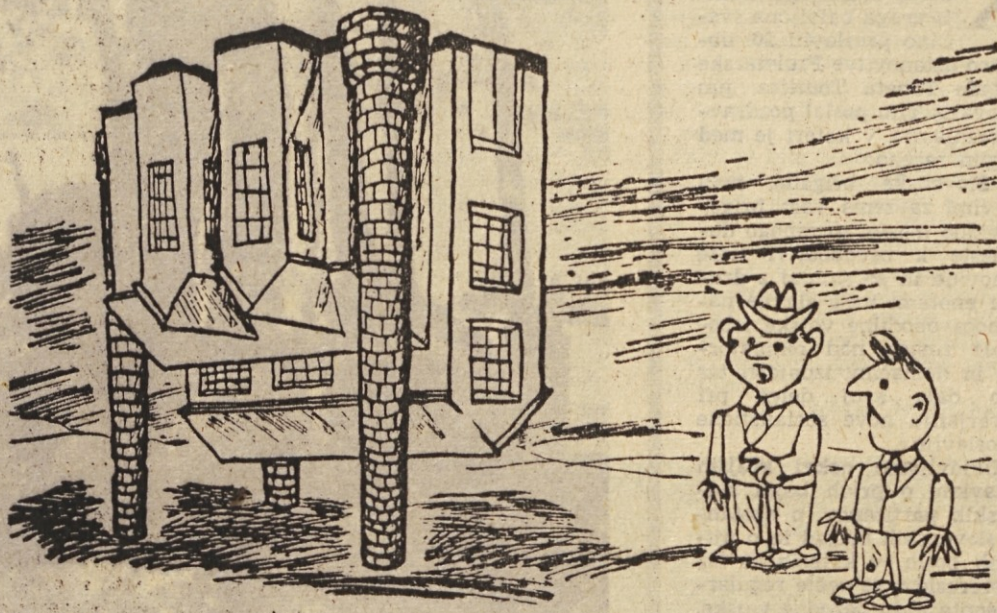
A tako stagnacija posameznih delavskih univerz kot tudi v drugih primerih premiki v vzgojno-izobraževalni dejavnosti od kvantitete v kvaliteto pa vedno znova postavljajo v ospredje vprašanje, čigar vsebina je pravzaprav povsod enaka, namreč, kakšna naj bosta vloga in pomen delavske univerze v vzgojno izobraževalnem sistemu. V načelu sta nanj sicer že odgovorila tako, resolucija o strokovnem izobraževanju Zvezne ljudske skupščine kot tudi novi zakon o financiranju šol, toda v večini komun odgovor nanj vendarle ni dovolj preciziran. Zato...

KJE IN KAKO V PRIHODNJE KONKRETIZIRATI ODGOVOR NA VPRAŠANJE, KAKŠNA NAJ BOSTA VLOGA IN POMEN DELAVSKE UNIVERZE?

— Vloga in pomen posamezne delavske univerze bo potrebno v prihodnje vsekakor bolj podrobno odrediti, pravi Blaž Matekovič. Mislim pa, da tega ne bo mogoče niti z zveznimi niti z republiškimi predpisi, kot to morda ponekod pričakujejo, temveč da bodo to morale storiti predvsem občine same. Pri tem pa bodo morale odgovoriti na dveje. Najprej, ali bodo priznale delavsko univerzo za svojo in če jo bodo, potem tudi

prevzele vso odgovornost za njen nadaljnji razvoj, nato, kakšno naj bo konkretno področje njene dejavnosti v odvisnosti od razvoja ekonomskih in družbenih odnosov v komuni in od razvitosti vzgojno-izobraževalnega sistema, namreč rednega šolskega in sistema izobraževanja na delovnih mestih.

(Nadaljevanje na 7. strani)

— Ne vem, zakaj se v naši tovarni proizvodnja nikamor ne premakne?!

Karikatura: N. RUDIC (Iz »JEZA«)

TAKO SE JE ZAČELO

OGNJENI KRST

Jutri, 22. julija, bomo svečano kot vsa leta doslej proslavili dan vstaje slovenskega ljudstva proti okupatorju in domačim izdajalcem, puntarski praznik majhnega naroda, ki je v boju proti nadmočnemu sovražniku strl verige svoje hlapčevske preteklosti in s svojimi junaki dejanski pokazal tudi velikim narodom, kako se je treba bojevati za svobodo.

Prvi strel na okupatorjevega hlapca je bila budnica v zadnji odločilni boji. V odmev so se dvignile rašiška, kamniška, menška, podlipoglavška, kranjska, jelovška, ribniška, trboveljska, savinjska, celjska, jeseňiška, pohorska četa, za njimi odredi, brigade, divizije.

Borci, ki so se bojevali pod partizanskimi zastavami, so zaključili obdobje nenehnih porazov slovenskega ljudstva in začeli obdobje njegovih zmag. Obdobje, ki je slovenski narod še tesneje povežalo z drugimi jugoslovanskimi narodi v skupnost, ki je res čedalje bolj enoten organizem vsega jugoslovanskega delovnega ljudstva.

V tem je pomen tega našega praznika.

Ob letošnjem 22. juliju pa se še zlasti spominjamo tudi prvih slovenskih udarnih brigad, ki jih je naša osvobodilna vojska ustanovila pred dvajsetimi leti, v času najhujše ofenzive proti narodnoosvobodilnim enotam, v kateri je sodelovalo več kot 750 tisoč italijanskih vojakov in belogardističnih izdajalcev. To so: Proletarska brigada Toneta Tomšiča, ki je bila ustanovljena 16. julija v Cesti na Kočevskem, Gubčeva brigada, ustanovljena 4. septembra na Trebeljnem, Cankarjeva brigada — 23. septembra v Lapišnjah nad Spodnjim Logom in Serčerjeva brigada — 6. oktobra 1942 na Mokrecu.

Te prve brigade — z vso upravičenostjo imenovane udarna pest slovenskega naroda — so bile zaradi svojega vojaškega ustroja, organiziranosti in izbranosti kadra splošno, da najprej vzdrže silen naval ofenzive, nato pa ustvarijo pogoje za takojšen prehod v odločilno protiofenzivo na okupatorjeve postojanke in na prve postojanke belogardističnih izdajalcev. S temi uspešnimi borbami so partizanske brigade razkrile lažnost sovražne propagande, češ da partizanov ni več.

Na II. kongresu Komunistične partije Slovenije je tovariš Miha Marinko v svojem poročilu med drugim dejal:

»Brigade so bile največja in najbolj uspešna osvobodilna vojska doživljala krepak razmah. To dejstvo je bilo v veliko spodbudo ilegalnim političnim delavcem, ki so v neverjetno težkih okoliščinah okupatorjevega in belogardističnega nasilja v Ljubljanski pokrajini morali vzdržati to kritično obdobje Osvobodilne fronte. Uspešni boji prvih slovenskih brigad v Ljubljanski pokrajini so mnogo pripomogli k hitri reorganizaciji in organizacijski učvrstitvi narodnoosvobodilne vojske tudi v drugih predelih Slovenije.«

Ko so pred nedavnim borci sedanjega Tomšičevega bataljona svečano proslavili 20. obletnico ustanovitve Proletarske brigade Toneta Tomšiča, jim je tovariš Tito poslal pozdravno brozjavko, v kateri je med drugim rečeno:

»Slovenske brigade, med katerimi zavzema vaša brigada vidno mesto, so mnogo doprinele k osvoboditvi naše domovine in so skupaj z drugimi enotami naše slavne narodnoosvobodilne vojske izbojevale zmago nad okupatorjem in domačimi izdajalci ter tako dale svoj delež pri ustvarjanju nove socialistične Jugoslavije.«

Objavljamo nekaj krajsih sestavkov o prvih bojih slovenskih partizanov, o nastanku slovenskih brigad in o njihovih bojih, v katerih so lete prerasle v še večje regularne enote naše narodne vojske.

Do drznega sklepa so prišli v trenutku, ne da bi se kaj dosti pogovarjali. Lojze je samo pogledal Adrijana, ta Jožeta in Jože je, kot najstarejši v grupi, važno prikimal:

»Preklete prav bi nam prišla tistale!«
»S tako bi se pokalo,« je izdihnil Miro. Janko je malo v stran od njih nastiljal kravam in je ujel, kako napeto gledajo skozi špranje na cesto. Pristopil je h gruči in pogledal čez njihove glave skozi špranje: zelena postava je pravkar izginila za vogalom. Skočil je k okencu na nasprotni strani, ki je bil zadela s prahom, pajčevinami in steljo, obrisal steklo in pogledal: oči so mu obstale na parabeli v rjavem usnju, ki jo je oprtav nosil okoli okupatorjev vojak.

Bil je mrak, ko so vsak sebi ležali v travi pod Čerenovim bregom. Vas se je umirjala v večeru; jutri bo nedelja. Jože je rentalil: »Ne bo hudiča! Nekaj drugega moramo storiti, da ne bi zastoj hodili!« Drugi trije so se strinjali. »V patroljo mimo Ferjančka, po Tomačevski cesti k Spornu. Tam bomo napravili zasedo.« Razpotegnili so se v kolono, hodili so čisto ob cesti in tesno ob bregu, kot veter v hitrem hušku prečkali glavno cesto in se ustavili v Mali vasi za Spornovo mejo. Sava se je vila kot srebrn trak med temnimi obrisi topolov, zverženih, prtilkavih borovcev in gostega vrbovja. Jože je iskal primerno mesto za zasedo, Adrijan pa je ležal na trebuhu v travi in gladil pištolo.

Jože se je vrnil in pojasnil:
»Od Skrlepa sem gre vojak. Ti, Adrijan in jaz ga razoroživa, vidva, Lojze in Miro, počakajta tukaj, da naju bosta krila, če se kaj zgodi!«
Obležala sta za živo mejo. Adrijanu je burno bilo srce. Nenadoma je otrpnil. Onstran meje je šel italijanski vojak. Jože je pogledal nazaj in zašepetal: »Hitro stopiva za njim in kjer bo tema, ga pokličeva naj se obrne.« Naredila sta nekaj korakov ob meji, lepo vzvznana, tedaj pa...

Izza meje so skočili štirje fašisti in se približali vojaku. Jože je prijel Adrijana za roko in ga peljal čez cesto na drugo stran k hišam. Obema fantoma so sklepali zobje. Jože je sikal: »Naju že vidijo, že naju vidijo!« »Ne teči, še korak, ne glej tja, ne glej...«

Eden fašistov je zavpil in vsi so namerili puške: »State ferni! Fanta sta obstala, Jože je nedolžno dejal: »Andiamo dormire!« Ko pa je videl štiri fašiste, kako se bližajo z naprej štrlečimi puškami, je počasi in skrivoma segel v žep. Fašisti so bili oddaljeni še dva metra: dva sta povesila puški in stopila proti fantoma. »In alto le mani! Presto!« je vpil starejši fašist; Jože je potegnil pištolo, odskočil, pritisnil na petelina, pa se je slišalo samo... pk... Ni delala. Najbližji fašist ga je udaril po rami, da se je zvalil v jarek. Drugi fašist je sprožil; volto je zadonelo po vsej glavni cesti; namenjeno je bilo Jožetu, pa je fašist zgrešil.

Adrijan se je zbudil iz otrplosti. Njegova pištola je bila zanesljivojša. Fašist se je zvalil po tleh. »Mamma mia!« Ducejevi soldati so se pognali v beg. Adrijan je pogal za njimi še nekaj strelav, ko pa so mu iz varne daljave odgovarjali z mušketa, se je zatekel za Jančkovo hišo.

Zdaj je bil Adrijan sam. Čez cesto ni mogel. Z več strani so nanjo streljali Italijani, najbrž slučajno došle nove patrolje. Toda Adrijan se ni mogel umakniti s prizorišča. Za Jančkovo drvarnico je skrli orožje in potrkal na Kmetičeva vrata. Odprl mu je prestrašen človek.

»Kaj je? Zakaj si...?« Prijeten, samozavesten občutek je prešinil Adrijana, ko je videl to zaskrbljenost, ki jo je povzročil on, sedemnajstletnik.

Kdo ve koliko odraslih mož strelja tam zunaj po cesti in morali so priti

prav od daleč, iz Italije, da bodo jutri morda oficirski pisali poročila in podpisal jih bo komandant, strog možakar z zlatimi naočniki in s širokimi zlatimi našivi na rokavih, da bo poročilo odpečatil, prebral in gotovo kaj važnega dodal visoki komisar, nato pa ga poslal v Rim, kjer bodo majale z glavami mažljene osebe, o katerih govori z mržnjo ves svet, pa se jim le malo kdo upa tako odkrito pomoliti pod nos figo, kot jo je danes on — nedorasli fante, bos in skuštran pobalin, ki je še včeraj za gumbje igral na dvorišču in metal v ris, danes pa strelja na fašistično vojsko.

»Slučajno sem bil na cesti, ko so začeli streljati. Bi lahko tu ostal do jutri?«

Stane je bil naš človek, pa je vseeno zaskrbljeno pokazal na okno. Adrijan je radovedno pogledal skozenj: pri Spornu je kup fašistov trkalo na vrata. Razumel je, da pri Stanetu ne bo varen. Tiho je odprl vrata in se previdno splazil za Jančkovo drvarnico, kjer si je zopet oprtal orožje. Ko je nekaj časa čepel za drvmi in se razgledoval, je zaslišal avtomobil, ki se je ustavil pred Spornom. Nagnil se je čez skladovnico, da bi videl na cesto; dvakrat so nesli v avto. »Ranjenca ali mrtvaka?« se je nasmehnil Adrijan. Ponosen drget mu je hušnil čez ustnice; ko je stekel ob detelji in po razorih, da bi bil čimdlje in hitreje proč od nevarnega kraja, ga je naenkrat obsjal pramen avtomobilskega žaromet. Italijani so zatulili in toča krogl se je vsula po njivi. Adrijan pa je tekel naprej, poskakoval križem kračem in ušel zasledovalcem. Pri Joškoveh je našel svoje prijatelje v hlevu in razveselili so se ga kot brata, nasmejali so se, ko jim je pripovedoval, kako je bežal, potlej pa mu je Jože pomolil brisačo, da si očedi obraz, ki je bil poln prsti, kot da bi z njim oral po njivi.

LOJZE JAKOVIČ

IZ BOJA V BOJ

PARTIZANSKI POHOD

Skozi požgano vas je korakala Tomšičeva brigada. Borci, mokri in sključeni pod težkimi nahrbtniki. Iz cerkvice so znesli ranjence. »Nič ne pomaga,« je govoril doktor Lojze. »Mi vsi skupaj z ranjenci. Sreča za nas, če smo v bližini brigad. Saj veste, kako je, če bi ostali sami, pridejo beli in poduše nas zdravnik in ranjence.«

Kolona je krenila iz vasi po razbiti gorski poti. Borci so kleli notranjske gozdne poti. Komisar Krt je partizanom študentom pripovedoval o lepoti in romantičnosti Notranjske. Ranjenci, vsi mokri, so stekali na nosilih. Mitraljez Gašper je pripovedoval tovarišem, kako je leta 1942, vsako jutro čakal nad Polico fašiste in jih ni bilo 17 dni. Drugi dan so prišli. — »Mi smo spali na položajih, ko nas strese vsakega posebej stroj Dane. Vstani, kolone grede iz Police navkreber. Pripravimo puške in mitraljeze in gledamo brezbrni v mrak. Dan se je delal. Mi začnemo pokati in metati bombe. Kar valili so se nazaj, mi pa polahko za njimi. Za vsako smreko in grmičem smo počakali. Pregnali smo jih pa le.«

V takih pohodih si slišal marsikaj. Eni so kleli dolgo pot, drugi so godrnjali, da je vodič slab in da naj ga da štab rajši za komoraša. Ranjenci so spraševali, če pridemo kmalu do vasi. Izčrpani borci so spali grede. Da, spanje, če je bila še kaka stvar huda, se lahko reče, da je bilo najhujše za borce spanje na nočnem maršu. Tu pa tam si videl borca, ki se je zapletal, kakor da

bi bil pijan. Zdaj se je ta zapletel v konja, tam je zopet drugi padel čez kup in se molče dvignil, splezal na cesto in stopil h koloni.

Na križpotih so stale naše trojke in usmerjale borce, da so hodili po pravi poti. Stabi bataljonov so spodbujali moštvo: še nekaj ur in prišli bomo v Drago. Dež je padal venomer. Zagazili smo v neko ploščeno dolino. Iz Loškega potoka so pokale mine nekaj sto metrov od nas. Ze davno bi morali biti na cesti. Prišli smo k visokim pečem in začeli plezati čeznje. Sest ur se je cela brigada mučila, preden je prišla na cesto. Borci so kleli, ranjenci stekali, nosači so bili kot vedno tihi, vdanu mirni in so se na vsakih petsto metrov izmenjavali. Po celodnevem maršu smo prišli na cesto. Borci so zaradi utrujenosti počivali vsakih 200 metrov. Kolona brigade je bila dolga tri kilometre. Na vznožju je bila cesta. »Vendar smo te našli,« je vzkliknil komisar Krt, sedel na parobek ob cesti in začel brenkati na kitaro. »Kdor ima srce, ima za dom solze, za slovenske domovine raj.«

Cete, ki so korakale po cesti, so tiho brundale: »Nabrusimo kose, že klas dozoreva...« Kot bi se trgali, so borci počasi cepali iz gostega, temnega gozda na cesto. 4. bataljon, ki je bil čez mero utrujen je podel kar na poti in zaspal. Kot truma starčkov se je vlekla brigada po cesti proti Dragi. Dan se je že delal, ko je brigada prišla v vas. Cete so pospale okrog hiš. Inten-

dantje in kuharji so začeli takoj kuriti ognje in pripravljati lonce. Celo dopoldne so prihajali zaostali borci iz notranjskih gozdov.

Po deževnih dneh je zasijal lep sončen dan. Po vseh vrtovih Lasce in Drage so borci Tomšičeve in Serčerjeve brigade čistili orožje in pripravljali brzostrelivo. Intendantji so vozili hrano in odbirali debele vole za klanje. Četni politkomisarji so držali politične ure. Prišli so tudi iz glavnega štaba. »Fantje, akcija bo, visoke živine so prišle,« je kričal skozi hlevna vrata intendant Tone kuharjem. Bo, bo, so se pogovarjali konjevodci. Komisarji in komandanti grede v Lasce na konferenco, zdravnik, major Lojze, ima sestanek z bolničarji in bolničarkami. Italijanska aviona sta nizko krožila, iskala sta naša taborišča.

Večnilo se je in iz vseh krajev in kotčev je bilo slišati petje in harmoniko. Dva dni počitka in pozabljeni so bili marši. Borci so po obveščevalnih in patroljah dognali, da bomo krenili proti Dolenjski. Septembrsko sonce je ogrevalo borce, ki so počivali po sončnih lehah.

Komisar Krt je na zakotnem vrtnu igral na kitaro. Daki je pregledoval mitraljeze in bacače, Jan je podil konja po travnikih. V daljavi so se slišali posamezni strelji. Dijaki partizani so se na politični uri pripravili, v kateri brigadi je več študentov in kateri so hlabrejši: Tomšičevi ali Serčerjevi. Komisar Polde, kmečki fant, jim je govoril o slovenski literaturi, nakar so se zopet pripravili, ali je boljše Kozakov Beli mesec ali Lectov grad. »Hej, kar oba bosta dobra! Fantje, proti Ribnici pojdemo,« jim odgovori komandant Brane. Zahajajoče sonce je ogrevalo dolgo kolono Serčerjeve in Tomšičeve brigade, ki je izginjala v gozdu. Lonci so ropotali na mulah, zaščitnica je sedela v Dragi pred hišami in se šalila z domačimi ženskami. Čez štiri ure je že pokalo okrog Grčaric. Tomšičeva brigada je bila na Javorovju. Prihajale so čudne vesti: Italija je kapitulirala.

V megleni noči smo se tolkli okrog Rakitnice. 4. bataljon je skoro ves zbolel. Moštvo je bilo žalostno, ker je zbolelo prav v času, ko je splošno veselje vladalo v brigadi. Vso noč in ves dan smo se tolkli pri Rakitnici, oblegali Grčarice in Ribnico. Nazadnje se je začelo rušiti, v jurisu smo vzeli topove, kjer smo začeli stresati kranjski dež, kakor se je izrazil komisar Krt.

»Fantje, nočjo bomo v Ribnici,« meni Daki. Stali smo na nekem hričku pri Rakitnici. Borba je bila končana. Divizija Maccarata je razpadala in se predajala.

MATEVŽ HACE
(odlomek)

UDARNE BRIGADE

Tretje obdobje razvoja narodno-osvobodilne vojske Slovenije bi lahko imenovali obdobje prvih regularnih enot — udarnih brigad. To obdobje je značilno po organizacijskih oblikah višje stopnje, regularnih formacijah in likvidaciji močno utrjenih sovražnih postojank, po neprestanih manevrih sredi neosvobodjenega ozemlja.

Začetki prvih regularnih enot na Dolenjskem in Notranjskem segajo že v prejšnje obdobje. Za časa roške ofenzive v začetku avgusta 1942 se je formirala iz proletarskega bataljona Toneta Tomšiča udarna brigada Toneta Tomšiča. Organizirala se je iz delov tistih odredov, ki so preživeli italijansko ofenzivo. V začetku septembra sta bili ustanovljeni udarni brigadi Matije Gubca in Ivana Cankarja. Kmalu potem pa še brigada Ljube Serčerja. Ističasno je Glavni štab ukinil formacije grup odredov in ustanovil v posameznih pokrajinah operativne cone.

Novembra 1942, torej šele dva meseca po roški ofenzivi, s katero je sovražnik upal uničiti partizansko vojsko na Dolenjskem in Notranjskem, so pričele udarne brigade lastno ofenzivo, ki je trajala od novembra 1942 do marca 1943.

Prve boje so imele brigade na Planini nad Semičem in pri Hrastu v Beli krajini. Prvi večji napad je bil novembra v Beli krajini na močno utrjeno postojanko Suhor, kjer so naše brigade kombinirale presenečenje in silo koncentracije vsega orožja. Uspelo jim je likvidirati to postojanko, ubiti 40 sovražnikov, ujeti okrog 70 sovražnih vojakov, nekaj Italijanov in nekaj belogardistov. Večji del belogardistov je bil pomiloščen in obljubili so, da se ne bodo več bojevali proti narodno-osvobodilni vojski. Toda takoj, ko so bili izpuščeni, so se vrnili v belo gardo in nadaljevali boj proti nam.

Na napadu na Suhor smo 11. decembra napadli Ajdovec, zahodno od Novega mesta, kjer je bila posadka kakih 50 belogardistov. Postojanko smo s posadko vred v celoti uničili. Brigade so pomaknile v dolino Mirne in napadle grad Dob blizu Mirne, kjer je bilo nastanjenih 40 italijanskih fašistov. Boji v gradu so trajali 21 ur in glavno vlogo so igrale ročne bombe in mitraljezi. Posadka je bila popolnoma uničena. Druge brigade, ki so varovale te operacije, so porušile progo Trebnje—Sevnica v dolžini 6 kilometrov. Dne 5. januarja so napadle belogardistične postojanke v Temenici in na Primskovem, vzhodno od Višnje gore in Stične. Postojanke so likvidirale, del belogardistov pa je pobegnil. Brigade so se nato pomaknile jugovzhodno od Stične, na sektor Bič—Zagorica. Tu so jih napadle večje skupine Italijanov in belogardistov. Po celodnevem boju je bilo ubitih 60 Italijanov, brigade pa so imele majhne izgube in zaplenile so precej orožja.

Na jugu Jugoslavije se je tedaj začela IV. sovražna ofenziva proti narodnoosvobodilni vojski in Glavni štab je v pomoč našim enotam na jugu države koncentriral štiri udarne brigade na Hrvaški strani, da bi skupno z dvema hrvaškima brigadama razbremenile ofenzivo, ki je divjala v Liki in okoli Bihaca. Prihod vseh naših štirih brigad na sektor Zumberka, južno od Gorjancev, je Italijane iznenadil. Italijani so, misleč, da napada le kakšna manjša enota, skušali eno naših enot obkoliti. Pri tem pa so se sami znašli obkoljeni. Partizani so zaplenili več kot 20 mitraljezov, 8 minometalcev, ubitih je bilo več kot 600 Italijanov. Boji so trajali od 30. januarja do 9. februarja in sodijo med najbolj uspešne boje naših brigad. Slovenske brigade so nato spet prešle čez Gorjance in napadle belogardistično postojanko v samostanu Pleterje blizu Kostanjevice. Večina postojanke je bila v borbi uničena. Kopa je postojanka bila tik pred padcem, je uspelo močni italijanski tankovski koloni, da se prebije skozi naše zasede in tako so rešili in odpeljali ostanek belogardistov. Padlo je kakih 140 belogardistov in Italijanov. Prav v tem času je reakciji uspelo organizirati več belogardističnih postojank v Suhi krajini. Potrebna je bila večja partizanska operacija v Suhi krajini za razbitje teh belogardističnih gnezd. Zavoljo tega so vse štiri brigade šle v Suho krajino in napadle belogardistične postojanke. Razušile so postojanke Kočevje, Tisavec, Zvirče. V boju so naše brigade povsem uničile nekaj močnih italijanskih kolon. V prvi je bilo 120 mrtvih v bližini Plješevice, uničena pa je bila tudi druga pri Novem Logu. Skupno je padlo kakih 400 italijanov in belogardistov. Plen je bil precejšen: 2 težka in 3 lahki minometi, 5 težkih in 12 puškomintraljezov in 200 pušk. Po tej uspešni operaciji so se brigade premestile v ribniško dolino, kjer so Italijani močno napadali. Vse štiri brigade so na obron-

ku Travnje gore napadle Italijane, jih popolnoma potokle in jih gnale vse do Ribnice. Na Ribniškem polju je obležalo 100 ubitih državljanov. Zaplenile so precej orožja. Nato so se brigade premestile na sektor Draga—Podpreška, južno od Loškega potoka. Na njihovi poti so Italijani postavili močno zasedo v Jelenovem žlebu. Tomšičeva je padla v to zasedo. Takoj sta s Cankarjevo začeli obkoljevati zasede in jih po dnevni borbi uničili. Tamkaj je bilo preštetih kakih 200 italijanskih trupel, zaplenjeno je bilo 20 mitraljezov, več minometalcev in 2 radijski postaji.

Serčerjeva brigada pa se je v tem času vojskovala na Notranjskem in uničila več sovražnikovih postojank, med njimi močno utrjeno gnezdo Runarsko na Bloški planoti.

Po tej ofenzivi prvih štirih slovenskih brigad, ki sodi med najuspešnejše in najslavnejše obdobje bojev na Slovenskem, so si prej slabo oborožene brigade priborile dobro oborožitev, predvsem težko pešadijsko orožje. Po ofenzivi so se nadaljevali boji na vseh sektorjih Dolenjske in Notranjske. Nekaj uspešnih napadov je bilo tudi čez nemško mejo. Sem sodi predvsem napad na letališče Cerklje pri Brežicah, kjer je bilo uničenih pet letal. Julija so brigade prešle močno utrjeno nemško mejo, ki je segala od Gorjancev mimo Ljubljane čez Dolomite pa vse

do Primorske. Blizu Litije so se spopadle z Nemci. Ubitih je bilo kakih 100 Nemcev. Dve brigadi sta se ob vrnitvi zahodno od Grosuplja zapletli v tridnevno težko borbo s sovražnikom, ki

je imel močno artiljerijo in tanke. Ubitih je bilo kakih 100 Italijanov.

Kmalu po teh bojih se je končalo obdobje brigad. Pred razpadom Italije sta se ustanovili prvi dve diviziji, ki

sta se spocetka imenovali I. in II. Slovenska divizija, nato pa sta dobili redni številki jugoslovanskih divizij: XIV. in XV. divizija narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije. DUŠAN KVEDER

REDNA ARMADA

POVELJE JE BILO IZVRŠENO

Skoraj teden dni je Tomšičeva brigada operirala na sektorju Graška gora—Paški Kozjak, kjer je 16. in 17. avgusta 1944 izvršila dve uspešni akciji. Zlasti pomembna je bila druga, ko je uničila tovorni vlak, pobila 28 in ujela 3 Nemce, zaplenila 2 puškomintraljeza, 26 pušk, 3 pištole in mnogo streliva. Dne 21. avgusta je brigada dobila nalogo, da se ponovi prevrže na področje Šiklarice na Pohorju. Brigada, ki je tedaj taborila pri Sv. Mohorju nad Sp. Doličem je to nalogo izvršila v jutranjih urah, ker je do Šiklarice skozi Mislinjsko grapo le okrog 4 ure hoda. V štabu brigade smo sklepali, da nam bo štab divizije povelil napad na nemško postojanko Ribnico na Pohorju. Ta postojanka nam je bila vsekakor trn v peti, pa tudi brigadni obveščevalci so že poprej dobili nalogo, da o tej postoj-

Mariborska koča 37, Sokolski dom 35, Ruše 50, Fala 70, Vuhred 140, Vuzenica 120, Dravograd 400, Otiški vrh 24, Sentjanž 660, Slovenj Gradec 370, Mislinja 162, Konjice 300, Slovenska Bistrica 300 mož policije, žandarmarije, wehrmannov, vojakov in landwahe.

Naloga enot XIV. divizije je: uničiti sovražne postojanke v Ribnici in Šentlovcu na Pohorju. V Ribnici je 16 orožnikov in okrog 100 wehrmannov, ki so nastanjeni v treh stavbah, v Šentlovcu pa 60 wehrmannov, 18 orožnikov in 20 landwahe, ki so nastanjeni v dveh zgradbah. Postojanka v Ribnici je zavarovana s 15 bunkerji iz zemlje, v katerih se čez noč zadržijo večji del posadke, nekaj posadke pa je tudi v zasedah okrog postojanke.

V akciji, ki se bo začela 22. t. m. ob 23. uri, sodelujejo: I. UB TT, II. UB

III. bataljon 56 pušk, 6 brzostrelk, 10 puškomintraljezov, 1 protitankovska puška, dodeljeni minerci) postavi zasedo na cesti Ribnica—Brezno na k. 328.

Zasede naj ceste zaminirajo z minami na poteg in postavijo barikade ter ob začetku napada porušijo telefonske vode. Zaminirati je progo v bližini zasede III. bataljona. Akcija se začne točno ob 23. uri in v tem času morajo biti zasede na svojih mestih. Zasede se ne smejo umakniti brez naloga štaba brigade, ker se bo akcija nadaljevala preko dneva, če se ne posreči postojank uničiti preko noči.

Vsak bataljon mora postaviti bataljonsko previjališče v bližini svojega učinkovanja in ranjence transportirati do brigadnega previjališča, ki se bo nahajalo pri štabu brigade v hišah ob cesti, ki vodi v Brezno in Josipdol, 1 km od postojanke.

Vse edince morajo v štab brigade pošiljati poročila o poteku akcij vsake dve uri, predvsem pa morajo takoj poslati zveze po prihodu na položaje. Kurirjem je dodeliti dobre vodiče in hitra transportna sredstva (konje, kolesa). Štab bataljonov so odgovorni, da bo zveza brezhibno delovala.

Brigadna komora se za časa akcij umakne na Planinko. Bataljonski intendantje so odgovorni, da bo moštvo po prihodu iz akcij prejelo zadostno količino hrane. Vsak bataljon dodeli v zaščito komore po 3 puškarije. Brigadni intendant je dolžan organizirati rekvizicijo trgovin v Ribnici za časa akcije. Znaki razpoznavanja za časa akcije so: Tone — Andrej (nočni bojni) Mitraljez — Moskva (nočni), zamahne se trikrat s kapo ali robcem nad glavo, s puško od sebe (dnevni).

Sledj pozdrav: »Smrt fašizmu — svobodo narodu!« in pečat, podpisana pa sta politkomisar Tone Turnher in komandant Lado Mišica.

Naloga brigade, ki je šela približno 600 mož, a od tega je bilo polovico neoboroženih, nikakor ni bila lahka, saj je morala opraviti z dokaj številnim in močno utrjenim sovražnikom. Zaradi tega smo v popoldanskih urah sklicali posvet poveljnikov ter odšli na severni del Pohorja, od koder se je videlo v Ribnico. Tukaj smo še enkrat podrobno odredili naloge vsake enote, ki je morala sodelovati v akciji.

Na obronkih Ribnice smo takoj opazili bunkerje, ki so bili najbolj številni z južne (pohorske) strani. S te strani je sovražnik tudi pričakoval morebiten napad partizanov. Prav zato smo mi predvideli, da najbolje oboroženi II. bataljon napade s severne (dravske) smeri šele tedaj, ko bo I. bataljon s pohorske strani pritegnil nase vso pozornost sovražnika. Ker je bilo najverjetneje, da bo sovražnik poslal pomoč napadeni postojanki iz smeri vasi Brezno, smo na to cesto poslali ves III. bataljon, a na cesto proti Vuzenici le eno četo II. bataljona. Morebitne intervencije iz drugih smeri niso mogle

priti pravočasno in bi zato bile neučinkovite.

Točno ob določeni uri je I. bataljon napadel s pohorske strani. V prvem jurisnem naletu je presenečene wehrmanne pregnal iz bunkerjev. Le-ti so v začetku iz nekaterih bunkerjev nudili zagrizen odpor zlasti še iz bunkerja, v katerem so imeli težko strojnico. Takoj so bili poslani v napad bombasti, ki so pod močnim in točnim zaščitnim ognjem hitro opravili z branitelji ter zaplenili strojnico. V tem času je II. bataljon v velikih naglici (spredaj v streljih oboroženi za njimi neoboroženi, ki so takoj odvzemali sovražnikom orožje ali celo brez orožja obračunavali s sovražnikom) vdrl z druge strani že v sredino vasi ter začel obkoljevati utrjeno orožniško postojanko. Wehrmannj so se tako brezglavo in jadrno umikali proti orožniški postojanki, da je eden našel smrt v vaški luži, hkrati pa so padli v križni ogenj obeh bataljonov. Le malokateri si je rešil kožo! Večja skupina (44 po številu) se je predala, ostali pa so, kolikor niso našli smrt, izkoristili temno noč in dobro poznavanje kraja ter se izvili iz obroča.

Preostalo nam je še: uničiti orožniško postajo. Tu se je razen šestnajstih orožnikov branilo še okrog 15 najbolj zagrizenih wehrmannov. Ker je obkoljena posadka dvonadstropne utrjene orožniške postaje pozivom na predajo odgovarjala samo s še hujšim ognjem iz vsega razpoložljivega orožja, smo sklenili stavbo minirati. Na sovražnikove strelne line smo namerili močan in precizen ogenj, da so se minerci lahko stavbi nemoteno približali. Po prvi mini, ki je napravila odprtino v stavbi, so borci II. bataljona vdrl v stavbo, da bi jo postopno zavzeli. Toda sovražniki so se še nadalje zagrizeno borili. Sklenili smo stavbo ponovno in to znatraj minirati. Minereci je na dovolj velikem kolu prinesel eksploziv, da bi ga podstavil pod strop; vsi borci, razen komandirja Miklavža, so se umaknili iz stavbe...

V trenutku se je začela eksplozija. Medtem ko se je minerec pripravil, da bi prižgal vrvice, je neki Nemec vrgel bombo naravnost na eksploziv. Nastala je predčasna eksplozija, ki je razen Švabov v svojih ruševinah pokopala tudi minerca, komandirja Miklavža pa, ki se je ravnokar umikal skozi luknjo je zidovje stisnilo in strlo. Tovariši so mu takoj priskočili na pomoč, pa je bil že mrtev.

Tako je bila postojanka Ribnica uničena v pičlih treh urah. Plen je bil velik, veliko pa ga je ostalo še v razvalinah orožniške postaje. Solo, v kateri so bili nastanjeni wehrmanni, smo zažgali, da bi tako onemogočili ponovno vzpostavitev postojanke v vasi. Oba bataljona sta slavila zmago. Vaščani so jim priredili imenitno gostijo, zjutraj pa so jim borci gostoljubje poplačali z mitingom.

LADO MIŠICA-MIHA

janki zbero čim popolnejše podatke. Naše predvidevanje se je uresničilo, kajti že naslednji dan je štab XIV. divizije naročil, da mora Tomšičeva v noči 22. do 23. avgusta 1944 uničiti nemško postojanko Ribnico, Serčerjeva brigada pa postojanko Šentlovcu na Pohorju. Takoj nam je bilo jasno, da gre za zelo važno nalogo, saj sta ti dve postojanki služili Nemcem kot izhodni točki za boj proti partizanskim enotam in bolnišnicam na Pohorju, hkrati pa kot bočno zavarovanje sovražnikovih komunikacij v dolini Drave. Takoj po prejemu divizijskega povelja je štab brigade izdal svoje dnevno povelje. To povelje zaradi izredne zanimivosti navajam v celoti.

»Na sektorju operacij ima sovražnik sledeče sile: Maribor 1200 do 2000,

LŠ in Pohorski odred. Naša brigada izvrši napad na Ribnico in postavi zasedo na cesti Ribnica—Vuzenica in Ribnica—Brezno. II. UB izvrši napad na Šentlovcu in postavi zasedo na cesti Šentlovcu—Fala. Pohorski odred postavi zasedo na cesti Ribnica—Vuhred.

Z ozirom na naloge I. UB TT odreja:

I. bataljon (45 pušk, 10 puškomintraljezov, 1. angl. bacač, 6 brzostrelk, dodeljeni minerci) izvrši napad na postojanko z jugovzhodne strani.

II. bataljon (64 pušk, 8 brzostrelk, 9 puškomintraljezov, 1 angleški bacač, dodeljeni minerci) izvrši z dvema četama napad na postojanko s severozahodne strani. Eno četo da v zasedo na cesti Ribnica—Vuzenica pri Kruhojedu, k. 637.

... pogumni in korak nikjer več ne zastane

DECENTRALIZACIJA ODGOVORNOSTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

nomskimi enotami, in sicer z diferenciranjem splošnih stroškov podjetja med ekonomske enote. Naravno je, da bremene stroški za prevoz ali za ločeno življenje tisto ekonomsko enoto, kjer so koristniki zaposleni. To določilo so uveljavili že marsikje. Toda v redkokaterih samoupravnih aktih podjetij bi našli recimo tole določilo:

● Članarina in prispevki za zunanjetrgovinsko zbornico bremenijo ekonomsko enoto nakupa in prodaje.

Za industrijsko zbornico bremeni ta strošek ekonomsko enoto uprave in tehničnega sektorja.

Za gostinsko zbornico plačuje to članarino ekonomsko enota splošnega sektorja.

Za kmetijsko in gozdarsko zbornico pa nosijo te stroške ekonomske enote flote in plan-taže.

Prispevek vodni skupnosti plača ekonomska enota v sorazmerju s porabljeno količino vode.

Kaj so hoteli doseči s to diferenciacijo? Pravijo, da so hoteli s tem porazdeliti omenjeni strošek na tiste ekonomske enote, ki si lahko obetajo koristi od včlanjenja v določeno zbornico ali združenje in da se kolektivne enote zaradi stroškov (ti pa grede skupno v milijone) zanima, kakšne koristi inina sploh od včlanjenja. Napak bi bilo, pravijo če bi stroške enakomerno porazdelili na vse ekonomske enote. In to načelo je uveljavljeno tudi glede drugih stroškov.

S takšnim porazdeljevanjem stroškov z opredelitvijo, koliko posamezni proizvod bremene storitve in usluge, ki jih organizira podjetje v celoti, koliko posamezni obrat, koliko posamezno ekonomsko enoto, z odgovornostjo za kakovost izdelkov ali polizdelkov, so začeli v teh in drugih gospodarskih organizacijah uveljavljati ekonomske odnose med ekonomskimi enotami. S tem pa je storjen prvi korak, da imajo proizvajalci pravico sami odločati o delitvi ustvarjenega proizvoda glede na svoj prispevek v proizvod. Celoten dohodek obrata predstavlja dohodek, ki ga je ustvaril obrat iz svojih odnosov s podjetjem, ki mu plačuje njegove storitve in proizvode. Prav tako pa mora obrat plačati podjetju vse tiste storitve in proizvode, ki jih je zanj storilo, oziroma kupilo podjetje. Ekonomski odnosi so na ta način med ekonomskimi enotami lahko popolnoma jasni.

NOVOST: RAZLIČNA UDELEŽBA OSEBNIH DOHODKOV PRI DELITVI ČISTEGA DOHODKA

Zdi se, da so storili korak naprej v urejanju ekonomskih odnosov med ekonomskimi enotami v tistih delovnih organizacijah, kjer so se odločili za diferencirano udeležbo osebnih dohodkov v ustvarjenem čistem dohodku ekonomske enote, oziroma obrata. V koprski Intervropi — špedicijskem podjetju — so uveljavili takšno diferencirano stopnjo udeležbe osebnih dohodkov v delitvi čistih dohodkov že v minulem gospodarskem letu. Letos so, glede na sedanji položaj, spremenili samo lestvico udeležbe. Tak način delitve čistega dohodka pa utemeljuje takole:

● Z diferencirano stopnjo za udeležbo osebnega dohodka v delitvi čistega dohodka smo hoteli in hočemo izenačiti gospodarske pogoje poslovanja posameznih ekonomskih enot, ki so različni glede na tele elemente:

● čas ustanovitve (ekonomska enota, ki posluje že dalj časa, ima večji ugled, bolj urejeno poslovanje in si lahko pridobi tudi več komitentov);

● sedež podjetja (ni vseeno ali je sedež enote nekje v mestu, recimo Ljubljani, Zagrebu ali pa Sežani ali Prevaljah);

● značaj in obseg poslovanja (ni vseeno, ali ima neka ekonomska enota pravico sklepati posle in si tako pridobiti čisti dohodek ali pa opravlja le servisne usluge za drugo ekonomsko enoto).

NEKDO DOBI 80 %, DRUGI SAMO 40 % ČISTEGA DOHODKA ZA OSEBNE DOHODKE

Glede na te in še nekatere druge elemente je udeležba kolektivov ekonomskih enot špedicije (teh je enajst skupno z vodstvom) zelo različna. Skupna udeležba pri delitvi čistega dohodka za osebni dohodek je 57,065 %. Toda posamezne ekonomske enote špedicije so udeležene pri delitvi čistega dohodka za osebni dohodek z različnimi odstotki, in sicer od 40,62 do 81,24 %. Prav tako je diferencirana stopnja udeležbe osebnega dohodka v ostalih ekonomskih enotah oziroma dejavnostih, to je v transportu, pomorski agenciji itd.

In praktični rezultati minulega leta glede na takšno diferencirano stopnjo udeležbe in delitve čistega dohodka? V Intervropi pravijo, da so za trikrat povečali dohodek. Ljudje izven podjetja trde, da je k temu pripomogel ugodnejši položaj na trgu. V Intervropi pa so prepričani, da so glede na znižanje železniških tarif in še drugih okoliščin, k takšnemu uspehu pripomogli prav s to diferencirano delitvijo. Pravijo, da si kolektivni ekonomskih enot odtele izredno prizadevajo čimbolje opravljati svoje usluge, razširiti obseg poslovanja, zniževati stroške in podobno, kar pripomore k večjemu čistemu dohodku in skladno s tem tudi k povečanju osebnih dohodkov, ki so utemeljeni s povečano storilnostjo.

SKROMNE IZKUŠNJE — PRESENETLJIVI REZULTATI

Za takšno urejanje ekonomskih odnosov med ekonomskimi enotami, so se pred pol leta odločili tudi v kamniškem Svitu. Tu, kot v koprski Intervropi so upoštevali za to diferencirano udeležbo osebnih dohodkov v čistem dohodku položaj obratov in z merili delitve poskušali izenačiti različne gospodarske pogoje enot. Keramični obrat je na primer udeležen pri delitvi čistega dohodka za osebne dohodeke s 96 % (4 % odloča za sklade), impregnacija s 70 % in kemični obrat s 55 %. Keramični obrat ima najvišji odstotek udeležbe, ker ima zastarela osnova sredstva (vsaj do sedaj jih je imel, pravkar se je namreč preselil v nove poslovne prostore), je bil doslej v izgradnji in je tu največ ročnega dela, proizvodi pa so razmeroma nizko akumulativni.

Za te razlike so torej upoštevali različno tehnično opremljenost obratov, različne tehnološke postopek, ki terja več ali manj ročnega oziroma strojnega dela in različne stroške, ali natančneje povedano, različne družbene datjave in različno akumulativnost.

Pravijo, da so njihove izkušnje na tem področju skromne, rezultati pa tolikšni, da si kaj podobnega niso niti predstavljali. Osebnih dohodki so sorazmerni vložnemu delu. Kolektivni ekonomskih enot so zainteresirani za boljše gospodarjenje, povečevanje proizvodnje in zniževanje stroškov, skladi podjetja pa naraščajo izredno hitro. V prvih štirih mesecih letos so ustvarili za 10 milijonov dinarjev skladov, v primerjavi z 2 milijonoma din, kolikor so jih imeli lani vse leto. Računajo, da bodo imeli v skladih letos 30 do 38 milijonov dinarjev. Realizacija je porasla od 39 milijonov dinarjev v januarju na 58 milijonov dinarjev v juniju.

Z različnimi prijemi in merili, z različno diferencirano stopnjo udeležbe osebnega dohodka v čistem dohodku s »kupo-prodajo« izdelkov in polizdelkov med ekonomskimi enotami, skratka z decentralizacijo odgovornosti za oblikovanje dohodkov in skladov, odgovornosti za kakovost izdelkov in nastajanje stroškov, so storjeni prvi koraki količinsko izpolnjevanje plana. K urejanju ekonomskih odnosov med ekonomskimi enotami k izenačevanju gospodarskih pogojev. Če ti odnosi oziroma gospodarski pogoji niso urejeni, se lahko zgodi, da dosega neka enota visoke osebne dohodke, ki niso v skladu z vložnim delom in ne vrača v obliki večje stopnje skladov sredstva tisti enoti, ki jih je izločila pred časom, da je le ta tehnično boljše opremljena, ima boljše pogoje za delo in gospodarjenje. Seveda, še so hibe in slabosti in kako naj bi ne bile, saj so to prvi koraki na tem področju, toda bodrili so, kar nam izpricuetejo podatki iz omenjenih podjetij.

PETER DORNIK

Veliko je zdravih bolnikov

Stroški socialnega, zlasti pa zdravstvenega zavarovanja v Sloveniji že poldrugo leto hitreje naraščajo kakor narodni dohodek. Zdravljenje in zdravila so se lani podražila za 44,7 %. Aktivnih zavarovancev sicer ni bilo veliko več v bolezenskem staležu, pač pa so dalj časa izostali z dela.

Letos smo še na slabšem. V prvih petih mesecih se je odstotek bolezenskih izostankov povečal od 4,02 % na 5,09 % v primerjavi z istim razdobjem lani. En odstotek pa pomeni milijardo 200 milijonov več izdatkov za nadomestila osebnih dohodkov...

Te podatke, ki jih je zbral in na katere je opozoril izvršni svet, je tik pred zasedanjem republiške ljudske skupščine dopolnil še njen odbor za družbeno nadzorstvo. S pomočjo posebnih komisij in predstavnikov tistih gospodarskih organizacij v celjskem in goriškem okraju, kjer so bolezenski izostanki in zdravstveni stroški do junija porasli od 20 do 80 % glede na preteklo leto, ter tamošnjih zdravnikov je osvetlil vzroke in posebej razpravjal o možnostih, da bi z boljšo organizacijo zdravstvene službe zmanjšali vsaj režijske stroške.

Po zatrjevanju zdravstvenih delavcev iz celjskega okraja so na splošno zelo porasli bolezenski izostanki zato, ker gripa ni nikjer priklenila toliko ljudi na posteljo kakor pri njih. V prvih petih mesecih letošnjega leta je zato odstotek izostankov presegel republiško povprečje in se dvignil na 6,13 % zaposlenih (lani v tem obdobju 4,53 %). Stroške zdravstvene varstva in izostanke so povečali tudi novo odkriti tuberkulozi in pogostni dopusti delavk zaradi obolelih otrok. V laški tovarni Volna, ki jo je obravnaval odbor za družbeno nadzorstvo, štirideset delavk pušča otroke brez varstva, ko delajo v tovarni. Posledica: ena sama delavka je lani zaprosila in dobila petnajstkrat dopust za nego obolelih otrok. Prav v tej tovarni pa so veliko storili za izboljšanje higienske tehnične varstva — uredili so kopalnice, uvedli med drugim topl obrok, redno dajejo dodatni dopust vsem, ki delajo na težjih delovnih mestih, in vendar je odstotek izostankov narasel skoraj za 2 %.

Težaven problem, ki v »Volni« povečuje obolevnost, so neurejena stanovanja. Delavke se zatekajo h kmetom in jim v zameno za streho pomagajo pri poljskih delih. Četudi med samim delom ne izsiljujejo bolezenskega dopusta, ga kasneje zaradi onemoglosti le dobijo.

Kakor je ugotovil odbor, na splošno gospodarske organizacije premalo sodelujejo z zdravstveno službo, da bi skupno preprečili vsaj ta problem.

V Tovarni kovanega orodja je letos v prvih mesecih manjkalo z dela 10 % zaposlenih in se je število bolnikov glede na lani tem času podvojilo. Če tamošnji zdravniki ne dajo delavcem bolezenskega dopusta, se obrnejo na drugega, tretjega, dokler ga ne dobijo. Sicer pa prosta izbira zdravnika tudi drugod povečuje število izostankov. Zlasti v tistih gospodarskih organizacijah, ki imajo lastne obratne am-

bulante.

Zdravniki so večidel slabo informirani, kaj pomeni za proizvodnjo in sklade zdravstvenega zavarovanja povečan odstotek izostankov z dela in so zlasti mlajši preveč širokosrčni. Posebno, če pacienti po vsej sili zahtevajo dopust. Včasih pride celo do ostrejših konfliktov med zdravniki in bolniki, če zdravnik noče priznati nezmožnosti za delo. Prav letos je izsiljevanje dopustov zelo močno, kakor za trjujejo vodilni ljudje v tovarnah in sami zdravstveni delavci, zaradi napadnega tolmačenja novega zakona o zdravstvenem zavarovanju. Če zdravnik ne dobi opore v gospodarski organizaciji, je tako rekoč nemočen do takšnih »bolnikov«.

Se teže pa je, če ne najde opore v gospodarski organizaciji, zdravniških komisijah socialnega zavarovanja ali pri specialnih komisijah. Dogaja se, da obratni zdravnik ali zdravnik iz zdravstvenega doma ne prizna bolezenskega dopusta, ko se prepriča, da »bolnik« doma kosi ali opravlja razna druga dela, komisija socialnega zavarovanja pa njegovo odločitev ovzrta ali pa gospodarska organizacija izplača nadomestilo osebnega dohodka. Pasivno zadržanje gospodarskih organizacij, ki bi jih novi gospodarski sistem moral spodbujati k zmanjšanju izostankov in nesreč oziroma k povečanju proizvodnosti, včasih pa tudi zdravstvenih komisij, v precejšnji meri povečuje bolezensko odsotnost in stroške zdravstvenega zavarovanja.

Odbor za družbeno nadzorstvo je ob teh ugotovitvah opozoril, da je potrebna tesnejša povezava med zdravstvenimi delavci, gospodarskimi organizacijami in zavodi za socialno zavarovanje v prid ekonomičnejšemu trošenju družbenih sredstev za zdravstveno varstvo. Po mnenju odbora so kratkotrajne odsotnosti z dela bolj problematične kakor daljši bolezenski dopusti in bi morda kazalo uvesti nenadne nadpreglede. Zdravniške komisije socialnega zavarovanja, ki odobravajo bolezenske dopuste nad mesec dni, naj bi nepričakovano obiskovale lažje bolnike in se prepričale, ali so res bolni. Z nenadnimi nadpregledi bi se izsiljevanje neupravičenih bolezenskih dopustov po vsej verjetnosti zmanjšalo in zdravniki ne bi bili več tako popustljivi do izsiljevalcev zaradi njihove prepotence.

Stroške zdravstvenega zavarovanja pa povečujejo včasih tudi invalidske komisije, ki so oostrele kriterije za invalidsko upokožitev in upokožitveni po-

stopek zavlačujejo. Delavci, ki so samo še delno sposobni za delo, povzročajo gospodarskim organizacijam velike težave. Nereditno hodijo delat in njihova storilnost je manjša. Razen tega se teh na pol bolnikov vse ekonomske enote branijo. Zato bi bilo gospodarnejše, če bi jih invalidsko upokožili in jih zaposlili na delovnih mestih za invalide.

Od 1. januarja, ko bodo gospodarske organizacije same izplačevale nadomestila osebnih dohodkov za 30 dni, se bo ta problem še zaostril, zato je po mnenju odbora za družbeno nadzorstvo treba že zdaj dobro premisliti, kako bi se ga dalo rešiti na čimmanj boleč način.

V vseh gospodarskih organizacijah, kjer je bolezenska odsotnost nadpovprečno narasla, je precej kandidatov za invalidsko upokožitev, ki so jim zdravniki na prošnjo tovarniških vodstev priznavali bolezenske dopuste, da ne bi motili proizvodnje. S temi uslugami pa so povečali bremena socialnega zavarovanja.

Površno opravljeni prvi pregledi tudi povečujejo izostanke. Večkrat se namreč izkaže, da delavec ali delavka, ki sta se na novo zaposlila, že ob prihodu v tovarno nista bila zdrava. Formalizem pri pisanju zdravniških potrdil je za gospodarske organizacije zelo draga zadeva in kaže zahtevati od zdravnikov, naj opravijo prve preglede vsaj tako vestno kot sistematično. Problem zase so nesreče izven delovnega mesta. V Tovarni emajlirane posode so drugi najmočnejši vzrok odsotnosti z dela takoj za obolelenim dihal. Letos je bilo do junija zunaj tovarne 545 nesreč, za katere so dobili ponesrečenosti bolezenski dopust. Povprečno so izostali 12 dni, tako da so

skupno izgubili 6540 delovnih dni. Dobršen del teh poškodb je nastal zaradi postranskih zaposlitvev, predvsem na kmetih.

Razprava je na splošno pokazala, da je v vseh obravnavanih gospodarskih organizacijah nadpovprečno porasla odsotnost v veliki meri zaradi subjektivnih vzrokov, ki pa jim vodstva niti zdravniki niso posvečali zadosti pozornosti ali pa jih niso niti ugotavljali. Odbor je predlagal, naj bi HTV služba v prihodnje bolj kontaktirala z zdravstvenimi delavci in zahtevala od njih redno podatke o izostankih in vzrokih le-teh. S tem bi tudi sama dobivala signale, kako naj izboljša zdravstveno zaščito v posameznih obratih, ali pa vsaj opozorila samoupravne organe na težavne posledice sedanjih delovnih razmer.

Ob koncu je odbor za družbeni nadzor proučeval še možnosti za organizacijsko izboljšanje zdravstvene službe. Komisiji, ki sta problem praktično proučevali v celjskem in goriškem okraju, sta mnenja, da bi z združitvijo nekaterih zdravstvenih institucij zmanjšali upravne in administrativne stroške ter izboljšali zdravstveno službo. Na Goriškem je takšen poskus že uspel z združitvijo zdravstvenih domov v Ajdovščini in Vipavi in vseh 10 lekarn. Zdržili pa bodo verjetno tudi reševalne postaje.

Kazalo bi razmisliti o združitvi zdravstvenih domov v Laškem in Rimskih Toplicah in v Velenju in Šoštanj, kjer imajo celo samostojne reševalne postaje, čeprav se kraja tako rekoč držita druga druga. O tem naj bi se seveda pogovorili delovni kolektivi in na podlagi ekonomskih in zdravstvenih momentov odločili.

M. K.

O ČEM RAZPRAVLJAJO V KOVINSKI INDUSTRIJI

ČE BI KOOPERACIJA PRIŠLA SAMA OD SEBE

Pri cenah, kakršne so zdaj, pri sedanji proizvodnji in spričo »usvajanja« iste licence v petih ali šestih birojnih bodo imela podjetja kovinske industrije precej težav, preden jim bo uspelo prodajati proizvode na domačem in prodreti tudi na tuji trg. Tako se glasi ena izmed ugotovitev koristnega posvetovanja, ki ga je pred dnevi priredil Centralni odbor Sindikata kovinarjev.

KAJ JE POKAZAL ZMANJŠAN UVOZ

Dejstvo je, da dosedanje razprave o potrebnosti kooperacije niso prinesle zaželenega učinka. Praktično namreč niso prišli daleč od dogovarjanja. Vsiljuje se vtis, kakor da doslej doseženi rezultati kooperacije niso dovolj pozitivni zglede drugih delovnih kolektivov; večina proizvajalcev se je zadovoljevala s svojo zaključeno proizvodnjo, ki jo utejujejo mnoge pomanjkljivosti, kakor je pokazal zmanjšan uvoz materiala.

Znano je na primer, da je precej tovarn uvažalo dele na primer po 100.000 din, jih sestavilo v desetih minutah in prodajalo končne »proizvode« po 250.000 din. Po licenci je ta proizvod uvažalo več tovarn hkrati; druga pred drugo so skrivale »tajnosti« tehnološkega postopka, kar je koristilo samo sistemu, ki je prodal licenco.

DUPLIRANE ZMOGLJIVOSTI

V kovinski industriji kot celoti so po nepotrebnem duplirali kapacitete in drobili sile, spričo česar sredstva niso bila smotno izkoriščena.

Imamo nad 200 livarn sivega liva, osem proizvajalcev kompresorjev, 14 velikih in šest manjših tovarn orodnih strojev, dve večji in 11 manjših tovarn tirnih vozil — med njimi jih devet proizvaja tovarne vagonne — da niti ne govorimo o proizvodnji gospodinskih strojev in aparatov. To je ena stran medalje. Kako pa je v praksi? Imamo devet popolnih kapacitet za izdelavo reduktorjev in zobatih koles. Če pri kateri izmed teh tovarn naročimo te proizvode, so roki tako dolgi, da jih ni mogoče sprejeti. Hkrati pa se pritožujejo, češ da nimajo dovolj dela!

Se slabše je s hladilniki, proizvodnja za široko potrošnjo. Dokler je cvetel uvoz, so tovarne hladilnikov — pet jih je — v glavnem vstavljale kompre-

sorje v svoje škatle in počasi, vsaka zase »usvajale« kupljeno licenco. Ker nobena izmed njih ni uvedla proizvodnje v celoti, se je zgodilo, da je trg ostal brez hladilnikov, brž ko se je zmanjšal uvoz. Ta izkušnja bo brzkone ugodno vplivala na proizvajalce, ker so ti nedvomno čutili tudi na lastnem žepu, kaj pomeni tolikšno zmanjšanje proizvodnje.

Ali: zgradili smo tri tovarne avtomobilskih svečk in zdaj na treh krajih proučujejo možnosti za uvedbo domače proizvodnje keramičnih delov svečk, na mesto da bi kupili en sam stroj, ki bi izdeloval samo keramične dele za vse tri tovarne.

S tem je povezano tudi vprašanje strokovnjakov, ki o njih pravijo na splošno, da jih nimamo dovolj. Toda — koliko strokovnjakov opravlja isto delo v več tovarnah? Kakšna je proizvodnja reduktorjev, če povečamo, da imamo samo pet inženirjev te stroke, tovarn pa je devet?

Kovinska industrija bo morala še dolgo uvažati posebno jeklo za orodje ipd. Na uvoznem seznamu pa je 40 vrst posebnega jekla, čeprav bi pri vsaj majhni standardizaciji ali ob kakršnem koli dogovoru med proizvajalci povsem zadostalo jeklo dveh ali treh vrst.

KAJ OVIRA KOOPERACIJO

Omenjeni primeri nazorno kažejo, da mnoga podjetja izdelujejo majhne serije posameznih proizvodov in da je takšna proizvodnja še vse kaj drugega kot draga. S kooperacijo in z modernizacijo proizvodnje bi v takih primerih odpravili majhne serije kot enega poglavitnih vzrokov nerentabilnosti. Seveda ni mogoče pričakovati, da bo »nekdo« z administrativnim posegom preprečil podvojevanje kapacitet, odpravil visoke cene in majhne serije ter vsilil kooperacijo. Če ne bodo tega dojele proizvajalci sami. Zdi se, da bodo najnovejši gospodarski ukrepi po logiki ekonomičnega gospodarjenja vsaj odprli oči tistim, ki sodijo, da je »zaprt« proizvodnja dobra. Prva polovica letošnjega leta je nazorno počela proizvajalce, da se nerentabilna proizvodnja ne more obržati.

Zato ne pričakujemo, da bodo proizvodno sodelovanje predpisovali »od zgoraj«, kaj lahko pa se zgodi, da bo tisti, ki ne bo sprejel ponudene roke, navsezadnje ostal prazen rok.

V. FILIPOVIČ

● KOPER:

NA OBZORJU — SPOR

Montaža bojlerjev in infra rdečih peči za gretje kopalnic ter podobne naprave, ki so si jih omislili hišni sveti nekaterih novejših stanovanjskih poslopij v Kopru in Semedeli, so novost za to območje. Zamisel — zamenjava navadnih peči za kurjavo na drva ali premog s takšnimi napravami — je, razumljivo, zelo simpatična predvsem uporabnikom stanovanj, toda hišni sveti teh stanovanjskih blokov so povsem prezrli odlok občinskega ljudskega odbora o določilih in plačevanju stroškov za redno vzdrževanje hiš in stanovanj. Namreč hišni sveti so za plačilo stroškov nabave in montaže segli po hišnih skladih, česar odlok ne dopušča, kajti obrabna doba zamenjenih naprav je mnogo daljša — za peči v kopalnicah, na primer, celih 15 let.

Medtem ko se številni stanovalci novih stanovanjskih blokov že lahko postavljajo z modernizirano opremo, poskušajo hišni sveti na ta ali oni način pred ljudskim odborom opraviti svoje ravnanje. Ven-

dar vse kaže, da bo edini in odločujoči arbiter v tem sporu omenjeni odlok. Kdo bo torej plačnik približno 15 milijonov dinarjev za te ureditve, ko na drugi strani stanovalci in delavski sveti podjetij, ki so lastniki stanovanj, nočejo niti slišati o kakršnem koli lastnem nadomestilu za nastale stroške? Razumljivo, da se bo z montažo oziroma modernizacijo naprav zvišala tudi vrednost osnovnih sredstev podjetij, hišni sveti pa ne bodo mogli niti mimo ponovnega točkovanja stanovanj.

Zavzemanje hišnih svetov za modernizacijo stanovanj je končno razumljivo, toda vso grajo zasluži maličenje namen-ske vloge sredstev iz hišnih svetov. Medtem ko na eni strani odlok občinskega ljudskega odbora dopušča izkoriščanje sredstev iz hišnih skladov za ureditev okolice poslopij, je doslej le neznatno število hišnih svetov poskrbelo za ta prepotrebna dela, češ — »za ureditev okolice naših hiš naj skrbi komunalna skupnost«.

B. B.

Nadurno delo

MEHANIKA. LENDA: 1. Ali je v smislu določil drugega odstavka 178. člena ZDR lahko uvedeno nadurno delo zaporedoma v tednih več kot 8 ur na teden, tako da v dobi enega meseca znaša nadurno delo na osebo 32 ur?

Odpoved in obveznosti

A. E. Zaposleni ste bili v državni upravi. Vas referat je potreboval dopolnilne izobrazbe, zato ste bili poslani na tečaj izven kraja in na prakso k drugemu organu prav tako izven kraja. Stroske tečaja je nosila vaša ustanova. Ker Vas delo ni veselilo, ste po končanem tečaju in praktiki odpovedali delovno razmerje po zakonitih predpisih. Ali vaša ustanova lahko od Vas zahteva povračilo vseh stroškov v zvezi s tečajem in prakso?

Koliko dopusta?

B. G. CRNELAVCI: Ali mi pripada 24-dnevni dopust, čeprav so mi šele 28. 12. 1961 z odločbo priznali 6 let 11 mesec in 24 dni delovne dobe. Pred priznanjem te dobe sem imel pravico le do 18 delovnih dni dopusta, ki sem jih izkoristil v dveh delih v mesecu juliju in oktobru.

KRIŽEM KRAŽEM PO KOPRSKI OBALI

PEGE NA TURISTIČNIH NALEPKAH

Doba sodobnega nomadskega življenja — kljub občasnim plogham — se je začela. Selimo se iz celine na obmorsko obalo in obetamo si, da bomo našli tam vsaj tisto ugodje, ki smo ga imeli pri roki poleg tovarne ali društvenega doma. Nismo tako zahtevni, da nam organizatorji turizma — pa naj si bodo to kvalificirani gostinski delavci ali naši tovariši, ki upravljajo počitniške domove — ne bi mogli ustreči. Doma, v naši tovarni smo bili navajeni, da smo recimo ob deževnem dnevu zašli na kegljišče, da smo se ob večeru spočili ob balincanju ali sprostiti svoje mišice ob odbojki. In obetali smo si, da bomo imeli priložnost za kaj podobnega — kar hudo učeno imenujemo delovna in športna rekreacija — tudi v tistih desetih, štirinajstih dneh ob morju. Zdi se nam namreč, da samo bolj ali manj slana morska voda in pekoče sonce ob jadranski obali še ni sta vse. Pa smo se hudo zmotili. Prišli smo v Fijeso. Statistiki pravijo, da je tu desetine počitniških domov delovnih kolektivov. Res, kamor se človek ozre, že kar naprej ve, da je to počitniški dom. To razkrivajo skupine, ki odhajajo zjutraj, se vračajo opoldne in zvečer z morja ali na morje. Za rekreacijo v tistih meglenih sonč-

IMAMO PREVEČ ZAPOSLENIH

Čeprav zaposlenost v slovenski industriji letos počasi narašča, vendar smo v prvih treh mesecih — za kar imamo že podatke — lahko ugotovili podobno dinamiko kot v začetku lanskega leta. Iz primerjave gibanja industrijske proizvodnje ter gibanja zaposlenosti, ki se v prvem četrtletju enačita, lahko zaključimo, da delovna storilnost ni porasla.

Če bi se takšno gibanje skozi vse leto nadaljevalo, bi to pomenilo, da smo povečali fizični obseg proizvodnje, da se je povečala vrednost bruto proizvoda, medtem ko je vrednost ustvarjene proizvodnje na posameznega delavca ostala enaka. Po zelo preprosti ugotovitvi bi lahko zaključili, kolikor več smo ustvarili, toliko več smo tudi zajeli. Povsem točna ta ugotovitev sicer ni, ker računamo tu le s fizičnim, ne pa z vrednostnim obsegom proizvodnje in ker po doslej znani praktiki proizvodnja v drugi polovici leta hitreje narašča kot v prvi polovici.

Toda kljub temu se kaže nad tem pojavom zamisliti. Zamisliti toliko bolj, ker nam ta pojav odpira vrsto težav. Prvič nam absorbira vso razpoložljivo delovno silo s podoželja, kar na tej stopnji proizvodnje ni prav gotovo intenzivni kmetijski proizvodnji ni v korist, hkrati pa seveda priliv nove delovne sile postopoma odpira nove probleme: gradnje stanovanj, komunalnih objektov itd. Razen že omenjene ugotovitve, da s tem ne ustvarjamo dosti večje vrednosti na posameznika, pa ta pojav omogoča polproletarjem, ki so prišli v industrijo, da si izboljšajo osebni položaj, drugim, da se selijo iz podjetja v podjetje in s tem ustvarjajo številne proizvodne težave, in tretjič, nekaterim podjetjem tudi omogoča, da z različnimi računovodskimi operacijami sebi olajšajo obračun z družbo. Nova množica nekvalificiranih delavcev znižuje povprečne dohodke, kar spet pomeni, da zaradi njih lahko prihajajo drugi v ugodnejši položaj. Razen tega pa pomeni novo dodatno zaposlovanje delovne sile povsod tam, kjer ne odpirajo novih obratov, ne usvajajo nove proizvodnje, samo potuho organizacijsko tehničnemu kadru, ki ni sposoben z boljšo organizacijo dela in racionalizacijo poveševati proizvodnje drugače kot samo z zaposlitvijo nove delovne sile.

Če bi delavski sveti in ekonomske enote izračunali, koliko dejansko stane skupnost nov delavec, se prav gotovo ne bi tako zlahka odločili za sprejem delavcev in ne bi brez pridržkov odobrili novih delovnih mest. Za izračun ne bi smeli vzeti samo njegovih mesečnih dohodkov in družbenih obveznosti, ampak bi morali izračunati tu-

di njegovo participacijo pri povečanju upravnega aparata, upravnih in drugih prostorov, ki jih izkoriščajo zaposleni v podjetju, njegovo participacijo pri vrednosti enega stanovanja, komunalnih objektov, novih šol v središčih, kulturnih uslug itd. Že zelo površni izračun bi namreč pokazal, da pri tem ne gre za nekaj sto tisoč dinarjev na leto, ampak da je k temu treba pristeti še milijonske vrednosti.

Poleg teh pa obstaja še problem, ki ga nekatera podjetja že povsem različno čutijo, kolikšna je vrednost človeškega dela, vložena v posamezen proizvod, koliko ga bremenijo in kako nam včasih samo nekaj odstotkov več onemogoča, da bi plasirali svoje izdelke na mednarodnem tržišču. Resda delovna sila v posameznem proizvodu še ne kaže svoje realne vred-

KAKO JE Z IZPOLNITVIJO PLANA V KAMNIŠKI USNJARNI?

Dvakratno zadovoljstvo

Kolektiv usnjarne UTOK v Kamniku je lahko ob zaključku letošnjega prvega polletja prav zares dvakrat zadovoljen. V januarju in februarju jim je zastajala proizvodnja — kot pravijo, ne samo po njihovi krivdi — v marcu je bilo malo bolje. Sedaj, junija, ko seštevajo številke o količinski izpolnitvi plana, ko ugotavljajo, kolikšna je realizacija, pa so se odahnil. Plan so količinsko izpolnili v prvih šestih mesecih natančno s 100,04%. In to ni majhna stvar. Letos je namreč za 12,2% večji, kot je bil v lanskem prvem polletju. Še bolje so se odrezali pri realizaciji. Bruto produkt ali realizacija, kot pravijo, je v letošnjem prvem polletju za 30,9% večji kot v lanskem prvem polletju. Toda nikar ne mislite, da je realizacija večja zaradi višjih cen. Ne! Cene njihovih proizvodov so enake lanskim, le surovine so bolj izkoriščili, iz kož so izdelali kakovostnejše proizvode, manj so izdelovali podlog, več gornjege usnja in k boljši realizaciji jim je pripomogel tudi izvoz. Za dobrih 15% so namreč izvozili več svojih proizvodov kot lani v prvem polletju.

Sploh se letos v tem podjetju predvsem zanimajo za izvoz in priznanja jim dajejo tudi uvozniki njihovih proizvodov iz Amerike.

nosti, toda s čedalje bolj diferenciranimi in točnimi obračuni med posamezniki, podjetjem in skupnostjo se kažejo očitne tendence, da se nekatera bremena prenesejo na posameznika. In kolikor bo ta tendenca močnejša, toliko bo vrednost delovne sile dražja in zaradi nje bo toliko dražji tudi proizvod. Ob tem pa smo pustili ob strani problem rasti življenjskega standarda, ki bo imel seveda tudi pri tem svoj vpliv.

Vse te zgoščene, s konkretnimi podatki premalo podprte misli (kar bi bilo seveda potrebno obravnavati v daljši študiji), kažejo, da problem zaposlitve nove delovne sile ni eden od obrobni problemov dobrega gospodarjenja. Če ta problem na vsem gospodarskem področju ni do kraja zaostren, še to ni znak, da ga ni, ampak prej opozarja na to, da v našem gospodarstvu še objektivno računamo, ali toleriramo toliko notranjih rezerv, da se ta slabost še ni jasneje odrazila v delovnih organizacijah.

Ob tem pa seveda gledamo gospodarstvo kot celoto. Tu smo nujno morali prezeti tiste pozitivne, spodbudne primere delovnih organizacij, predvsem ekonomskih enot, ki so že pri prvih ocenah in sistematizaciji delovnih mest odkrile nove rezerve, nismo mogli upoštevati pozitivnih izkušenj tistih ekonomskih enot, ki so te uspehe dosegli, včasih tudi slučajno, ko na priliko na delovnem mestu nenadoma ni bilo treba štirih tovarišev in so namesto, da bi

si jih izposodili iz drugih ekonomskih enot, sami opravili njihovo delo. Z novo razmestitvijo so nenadoma ugotovili, da bi tudi v bodoče lahko tako organizirali delo in si dohodek zmanjšane števila delavcev razdelili med sabo. Prav ti primeri zanesljivo opozarjajo, da vseh povsod obstajajo večje ali manjše možnosti za zmanjšanje števila zaposlenih, da pa je seveda prav, če iščemo skrite rezerve vseh povsod, ne pa samo v posameznih podjetjih, kajti gospodarstvo je v bistvu celota in obveznost njegovih uspehov ni samo v uspehih posameznikov, ampak v uspehu celote.

Seveda pa se kažejo pri zmanjšanju števila zaposlenih v podjetjih tudi pojavi, ki zelo enostransko, nehumano in sebično skušajo rešiti ta problem. V nekaterih podjetjih, kjer proizvodnja terja tudi precejšnje fizične napore delavcev, so poskušali v ekonomskih enotah opustiti ali premestiti drugam predvsem tiste delavce, ki jim je iz različnih razlogov zmanjšana fizična delovna sposobnost. Takšne tendence pa seveda kažejo predvsem na željo po večjem zaslužku, ne pa na gospodarjenje kot celoto. Izboriti si skušajo izjemno ugodne pogoje, kajti v gospodarstvu kaže računati s povprečno delovno silo, ne pa z najboljšo in naposled — kdo ima pravico odpuščati delavca, ki je »služboval« v podjetju dvajset ali več let? Ali ni ravno ta iztrošil veliko svojih fizičnih in umskih sil, da je iz majhne tovarne postala velika tovarna, da so bili dokupljeni novi modernejši stroji, ali ni tak delavec povsem upravičen, da v tovarni, ki jo je pomagal izgrajevati, dopolni delovno dobo in gre v zaslužni pokoj?

Bolj kot odpusti starejših delavcev se nam zdi primerna pot, da počakamo na naravno fluktuacijo. V vsakem primeru odhajajo ljudje na odsluženje vojaškega roka, v pokoj, selijo se v druge kraje in druga podjetja in, če samo krajše razdobje ne zaposlimo novih ljudi, se nam število zaposlenih zmanjša. Večji presežek pa zaposlimo ob novi, razširjeni proizvodnji.

Posebno prozornost in rešitev pa zahtevajo posamezni problemi, ko je zaradi različnih vzrokov treba opustiti nerentabilno proizvodnjo in preiti skoraj na popolno prekalifikacijo delovne sile. Ravno v teh primerih so nekatera naša podjetja (Metalna Maribor, Rudnik Krmelj, Mehanoteknika Izola, Jadranka Piran) pokazala vso potrebno razumevanje in pripravljenost za pomoč.

Problem odvišne delovne sile se nam torej kaže v vsej pestrosti in raznolikosti. Skupna mu je samo ugotovitev, da zmanjšanje števila zaposlenih pomeni večjo vrednost proizvoda in njegovo manjšo ceno na tržišču. Ker pa je to eden od osnovnih pogojev dobrega gospodarjenja, kaže ravno zaposlitvi odvišne delovne sile posvetiti vso pozornost.

VINKO TRINKAUS

takšnim organizacijskim slabostim.

Iz Ankarana bi se radi odpeljali v Koper, v Fijeso, v Ljubljano. Toda to ni tako enostavno. Pešačenje sicer krepi nožne mišice, toda takrat, ko nam je to po volji in ko nas k temu noben ne sili, nam je všeč. Če pa nas Uprava za ceste ali kdorkoli že na ankaranskem področju prisiljuje, da moramo od križišča k hotelu »Sidro« pa do bolnišnice v Valodoltri prepešati pot samo zaradi malomarnosti, nas to vznemirja. Prejšnji teden so namreč šele začeli cestni delavci graditi izogibalnice za avtomobile — sredi sezone tako kot sedaj sredi sezone v Piranu s polnimi zamahi obnavljajo hotel — in zato ob vsakem avtobusnem prihodu kilometer ali še več pod noge. Malenkost, bo dejal kdo od prizadetih, v opravičilo bo morda navelg trditve o kreditih ali čem podobnem, toda ljudski pregovor pravi, da je izgovor dober, če... Večkrat kot lani je letos sonce oblačno ob jadranski obali, njegove žarke zasenčijo oblaki in črne pege se razprostrejo po rdečasti zemlji. Proti temu ne moremo — vsaj s sedanjimi tehničnimi in drugimi sredstvi — mi zemljani ničesar. Takele pege — organizacijske narave — pa naj si bo na turizmu, ki ga goje delovni kolektivi ali poklicni gostinski delavci, bi lahko z malo več prizadecnosti odstranili, da bi nam ne kvarile lepote zelene obale in našega razpoloženja.

P. D.

»Kraški zidar« še vedno na razpotju

Ko smo pred nedavnim objavili v Delavski enotnosti prispevek »Ali bo ostal Kraški zidar osamljen?« so v tem sorazmerno majhnem sezanskem podjetju ponovno resno načeli vprašanje, ali si sploh lahko zagotovijo obstoj med močnimi konkurenti sorodnih podjetij »Stavbenikom« iz Kopra in GP »Primorje« iz Nove Gorice. Za to osrednjo vprašanje je življenjsko zainteresiranih 340 članov delovnega kolektiva, skoraj izključno domače delovne sile, kajti krčenje obsega proizvodnje je že pokazalo potrebo po redukciji delovne sile in so samo v zadnjem krajšem obdobju opustili 30 delavcev iz gradbene operative in 2(1) osebi iz uprave. Iz dneva v dan je namreč bolj jasno, da v tako neenakopravnem konkurenčnem položaju pomeni nadaljnji obstoj podjetja životarjenje med močnimi sosedi.

Toda ozadje tega oklevanja po združitvi z močnejšim gradbenim podjetjem odkriva hudo neotnata stališča ne le v kolektivu samem, ampak predvsem v odnosih med Kraškim zidarjem in občinskimi ljudskim odborom. Medtem ko poskušajo na sezanski občini po prvotnem stališču, naj ostane Kraški zidar tako ali drugače samostojen, sedaj najti izhod z združitvijo sezanskega gradbenega podjetja s postojanskimi »Gradnjami«, čeprav se tudi to podjetje bori s podobnimi konkurenčnimi problemi. Medtem pa pri Kraškem zidarju oklevajo v dilemi, ali naj najdejo ustrezn pot v združenih obalnih gradbenih podjetjih (sedanji Stavbenik), močno pa je zastopano tudi stališče, da bi se združili z novogoriškim »Primorjem«. Tako nihajo že lep čas omenjeni trije predlogi na tehnični in so prav zaradi neenotnosti stališč še vedno povsem zaviti v meglo.

Povsem se razhajata tudi stališča občinskega ljudskega odbora s sklepom delavskega sveta Kraškega zidarja, ki je izglasoval nezaupnico direktorju. Na občinskem ljudskem odboru namreč izpodbijajo zakonitost temu sklepu delavskega sveta; v podjetju pa vztrajajo pri svojem ter po imenovanju v. d. direktorja (prejšnji direktor je na bolezenskem dopustu!) ne štedijo s prizadevanji, da bi z novim vodstvom utrl podjetju pot iz zagate. Pri tem pa, žal, vodstvo podjetja še danes ni zavzelo enotnega stališča, vse premalo pa pride do izraza volja kolektiva in njegova stremeljenja. Ali ne bi bil skupni sestanek celotnega kolektiva, kjer bi stvari postavili na jasno osnovo, najbolj blizu pravilni rešitvi?

Povsem nevzdržno pa je, da ima Kraški zidar v sami Sezani konkurenta, Gre za Splošno obrtno podjetje (prej Splošno obrtno gradbeno podjetje Sežana), ki sicer v skromnih pogojih dosega dokaj dobre gospodarske rezultate. Toda še prej bi se morali razčistiti odnosi med tema dvema podjetjema, ki sta v stalnih medsebojnih sporih konkurenčnega izvora. Pri Kraškem zidarju namreč menijo, da bi se moralo Splošno obrtno podjetje Sežana posvetiti zgolj številnim obrtnim dejavnostim pri novogradnjah, kajti zaradi pomanjkanja obrtniških uslug hudo trpi celotna gradbena operativa in niso redki primeri, da je dograditev tega ali onega objekta podvsem podrejena naje-manju zunanjih sodelavcev iz Ljubljane in drugod. Tako pa se je Splošno obrtno podjetje z levjim deležem svojih zmogljivosti usmerilo v gradbeno dejavnost; čeprav je očitno, da na zelo tesnem področju teh dveh podjetij nima niti ena zagotovljenega obstoja, izven Sežane pa se tako ne moreta uveljavljati.

-sky

Kdor se zadnji smeje...

Ni se zadnji smejal. Sploh se pa ni smejal, ker od začeta do konca ni bilo zanj nič smešnega.

Poklicali so ga k bolniku, ko je imel v ambulanti čez glavo dela. Toda obiski na domu spadajo med zdravniške dolžnosti. Če človeka bolijo noge, ne more sam v ambulanto.

Ob cesti, koder jo je hitro mahal z zdravniško torbo v rokah, pa je gostilna. Da je le ne bi bilo...

Pred vhodom je namreč stal priletnejši možki in mu dobrodušno pomahnil:

»Hej, tovariš dohtar, greste k nam? Jaz sem tukaj, vidite, sapramiš, kolena me bolijo... V prvi svetovni vojni sem jo staknil. Takšno revmo imam včasih, da še stati ne morem.«

Zdaj pa je očitno stal, ker ga je doktor videl na nogah in od doma do gostilne tudi ni prišel s fičkom ali helikopterjem, ampak na nožni pogon.

Smola, desetkratna smola. Če bi zdravnik prišel malo pozneje, bi se vse srečno izteklo. Našel bi ga v postelji, mu pretipal kolena in ga dal v bolezenski stalež. Tako pa ga je najprej gledal kakor vrag iz krogle, potem ga je pa še ozmerjal kar tam, pred gostilno. Pa kaj zmerjanje, če je treba, gre pa pri enem ušesu noter, pri drugem ven. Z bolezenskim dopustom je pa drugače.

Odkrito rečeno, s rbelo ga je, kako jo bo zvozil. Zdravnik je le zdravnik, in povrh še resen, vsi mu bodo dali prav, ker ga ni vzel v stalež.

Pa so na svetu še dobre duše. Najdejo se celo v zavodu za socialno zavarovanje, kar bi človek težko pričakoval. Svetovali so mu, naj se obrne na zdravniško komisijo, da mu prizna stalež, in je uspel. Čisto zares. Menda zdravnikovega obiska na domu, ne njegovega čakanja pred gostilno niso resno vzeli.

Lahko se je zadnji smejal. Če vlečeta dva za palico, pač mora nekdo potegniti daljši konec. Enkrat ena, da tisti, ki ima pomagace.

Zakaj jih je imel, pa ne vesta ne on ne zdravnik, ki je vlekel za nasprotni konec. Mogoče zato, da bi imelo socialno zavarovanje malo več izdatkov?

»Zaradi takšne malenkosti«

Ze vrsto let živi na Primorskem in večkrat prihaja v svoj domači kraj na Dolenjsko. Na vso nesrečo jo je v domači vasi ugriznil pes in ji raztrgal meča na nogi. Pjavila sta se strah in dvom...

»Morda je bil pes stekel...« Treba bo čimprej poklicati zdravnika.

V takšnem primeru so trenutki cela večnost. Komaj so našli vprego, ki jo je pripeljala do bližnje ambulante. Toda zdravnik nima v tem kraju. Domačini pravijo, da je zdravica »morala« odti. Zato jo je v ambulanti sprejela medicinska sestra in ugotovila, da mora takoj v bolnišnico, kjer ji bodo lahko rano zašili.

S težavami so priklicali rešilni avtomobil, ki jo je po sedemurnem čakanju ob treh zjutraj prepeljal v bolnišnico. Sprejel jo je mlajši zdravnik in ji zašil rano. Potolažil jo je in prestanega straha in dvomov je bilo konec.

Vse bi bilo v redu, če... če prav tedaj ne bi prišel še drugi zdravnik.

»Za takšno malenkost nas vznemirjate ponoči! Če bi manj pisarili o zdravnikih in če bi manj govorili o njihovih plačah, bi tudi pri vas še imeli zdravnika,« ji je »nabrenkal« precej neprijazno.

Zakaj vse to? Žena je prišla samo po pomoč. In kje naj jo dobi drugje? In kdo je poklican za to, da ji jo nudi?

ULTIMAT

Ni važno, ali je bila pritožba visokokvalificiranega električarja S. C. upravičena ali ne, ali se je ta upravičeno pritožilo upravnemu odboru, da ne zaseda delovnega mesta, ki mu pripada, važno je, da je bila ta njegova pritožba povod za ultimatum.

Visokokvalificirani električar S. C. se je pritožil na upravni odbor. Izvršilnemu organu osrednjega delavskega sveta je v svoji pritožbi sporočil, da mu še dotlej ni ugodeno, čeprav je zbor delavcev ekonomske enote remonta že precej časa pred tem predlagal, da je treba urediti njegovo delovno mesto. Zbor delavcev ekonomske enote remonta je torej po svoji razsoji menil, da je treba zadevo urediti — tisti pa, ki naj bi vsaj zboru sporočili, ali se strinjajo z njegovim predlogom in mnenjem, so ostali gluhi za predlog, zboru niso sporočili ne svojega mnenja, ne uresničili njegove pobude.

Upravni odbor je razsodil:

Zbori delavcev ekonomskih enot ne dobijo odgovorov na svoje predloge ali postavljena vprašanja in zaradi tega je sklenil:

— na vsak postavljen predlog ali zastavljeno vprašanje morajo dobiti zbori delavcev ekonomskih enot odgovor v roku osmih dni.

In temu je sledil še konkreten sklep glede zadeve tovariša S. C. Toda to je že drugovrstna zadeva. Važno je, da je upravni odbor kot »starejši brat« zaščitil »mlajšega« — zbor ekonomskih enot in postavil prizadetim ultimatum — v osmih dneh je treba zborom odgovoriti na zastavljeno vprašanje, oziroma uresničiti njihov predlog.

Poslej bodo najbrž prizadeti hitreje in uspešneje urejali zadeve, ki jih zahtevajo ali predlagajo zbori ekonomskih enot. Če pa ta ultimativni rok ne bo zalegel, bo najbrž upravni odbor našel še kakšno uspešnejše sredstvo.

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Zdravniška komisija Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Novi Gorici — MARIOLA KOBAL
2. Bolnišnica Novo mesto — DAVORIN ČEŠ
3. Upravni odbor Mehanotehnike Izola — PETER DORNİK.

Zlata sredina

Gre sredinec skozi gozd in razmišlja, kako bi se v tej vojni najlepše izkazal. Nenadoma se izza grma pokaže puška.

»Stoj! Kdo si?«

»Oh, gospodje, saj sem vaš! Saj sem pri beli gardi!«

Pa so ga podučili in mu izprašali hlače; bili so namreč partizani.

Ves razočaran tava sredinec dalje in zopet ga nekdo ustavi:

»Stoj, baraba! Si belogardist?«

»Tovariši, kaj pa vendar mislite? Saj sem bil vedno samo za partizane!«

Pa so ga tako pretepli, da je komaj ostal živ. Bili so namreč belogardisti.

Kresa sredinec dalje in zopet se oglasi zopet iz grma:

»Stoj, kdo si?«

Sredinec ponižno dvigne roke in poprosi:

»Bratec, kaj vprašuješ, kar mahni!«

Ni maral umreti

Ko je bilo leta 1942 prvo osvobodeno ozemlje v Loški dolini, tja od Grahovega do Babnega polja, in ko so partizani napadali Prezid, je neka partizanska patrulja srečala starega možakarja ter ga pozdravila: »Smrt fašizmu!«

Mož je bil nekoliko nagluden, videl je do zob oborožene fante in si je mislil: »Bolje je dati čizme kakor smrt.« Vsedel se je na obcestni rob in se začel sezuvati. Eden izmed partizanov je menda mislil, da je možiček opešal ali pa da ga je mogoče čevljev ožulil, in je pristopil k možu. Mož mu je ponudil čevlje, ki niso bili več dosti prida.

»Kaj pa vam je, oče?« je začudeno vprašal partizan.

»Ja, rekli ste smrt al' čizme, jaz pa bi rad živel.« In ga je partizan komaj prepričal, da se je mož zopet obul in odkrval svojo pot.

V umobolnici

V času italijanske okupacije je prišel kontrolirat neko bolnišnico višji fašistični funkcionar. V vsej bolnišnici niso mogli pripraviti bolnikov, da bi pozdravili fašističnega funkcionarja z dvignjeno roko. Pač! Na oddelku za duševno bolne so »spoštovanega« gosta pozdravljali z dvignjeno roko, nekateri bolniki kar z dvema rokama. Le nekdo, stisnjen v kot sobe, ni hotel dvigniti roke v pozdrav. Funkcionar stopi k njemu in ga začudeno vpraša:

»Zakaj pa vi ne pozdravite?«

»Jaz?« se je začudil vprašani.

»Saj jaz vendar nisem norec, temveč strežnik!«

Posredovanje

Dva minerca-partizana sta vložila pod tračnico mino in se medtem, ko sta čakala na vlak, umaknila precej v stran. Mina je bila namreč na električni vžig. Se pred vlakom pa je pristopila po progi sovražna patrulja. Za čudo, čeprav je bila mina zakamuflirana, so jo sovražniki odkrili. In ker je bila razpisana nagrada za tistega, ki najde mino, so se sovražniki začeli med seboj pripraviti, kdo je mino odkril. Celo tako daleč so šli, da so začeli drug drugemu groziti z orožjem.

Oba minerca partizana sta vse to opazovala od daleč. Pa pravi eden: »Se potolčki se bodo. Takoj moram posredovati!« In je sprožil — na progi pa je odjeknila eksplozija...

Prestreljeni zaklad

Pride prvi bataljon Prešernove v Javornik pod Mohorjem. Mitralskec Janeza je neznanško srbelo, da bi preizkusil svojo »ropotuljo«. Zarinec cev globoko v gnoj, da bi »demfal« drdranje, in pritisne na petelina. Hip nato je iz gnoja nekaj omamnega udarilo naravnost v Janezov nos. Tedaj plane iz bajte ženska, ki so ji partizani ležali v želodcu: »Je-žeš, tak zdaj se v gnoju ni več na varnem! Salamenski gošar, cel flaškon žganja si mi uničil!« Ko so fantje slišali to novico, so se vrgli na gnoj kot na bunker in izvlekli razbiti »flaškon«.

V šali — zares

Kmet je peljal na lojtrskem vozu tri ranjene borce. Ranjenici so bili pokriti z debelo plastjo slame. Na ovinku pa je kmet zagledal belogardistično patruljo. Le kaj bo, je pomislil, če

bodo pregledali njegov voz in morda dvignili tudi slamo. A časa, da bi obrnil voz, ni bilo več. Kar bo, pa bo, si je mislil kmet in pognal. Belčki so ga res ustavili in ga vprašali, kaj pelje.

»Kaj? Partizane vendar!« je odvrnil in še hitreje pognal konoje. Belčki so se zakrohotali in šli naprej, meneč, da se kmet šali.

Disciplinirana mula

Ko je Gubčeva brigada nameravala prečkati Iščico pri Pijavi gorici, so jo iznenada napadli Nemci in domobranci. Borci so se umaknili pred hudim sovražnim ognjem, teže pa je bilo s komoro. Mule niso hotele pohiteti, čeprav je hudo stre-

ljalo okoli njih. Navezane druga na drugo so počasi prebredle rečico. Navezi se je utrgala le ena mrha, ki ni in ni hotela iz struge. Zabdredla je v globok tolmun in nihče ni mogel izgnati na suho. Pomagala ni niti leskova mast.

»Prekleta šavra!« je robantil Cebular. »Pa ostani tu!« je še dodal in jo privezal za neko vrbo.

Brž ko je sovražni ogenj ponehal, so Cebularja poklicali v štab na zagovor zavoljo izgubljene mule. Fant pa ni imel slabe vesti. Vrnil se je k Iščici, odvezal mulo in jo prignal v brigado.

»Glejte, to je najbolj disciplinirana in pametna mula!« je trdil Cebular. »Ona in jaz se drživa politike čuvanja kadrovi!«

Partizan se priplazi za hrbet nemškemu vojaku, stoječemu na straži: »Fritz, ugani kdo je...!«

»Zdaj si pa videl, kaj delam«

Neke noči je znani partizanski miner Ivan Hariš-Ilija Gromovnik miniral progo Beograd — Zagreb, da bi pognal v zrak nemški transport. Pred prihodom transporta je prišel po progi železniški čuvaj s svetilko v roki in zagledal v neki luknji, nedaleč od proge Ilijo Gromovnika.

»Kaj delaš?« ga je vprašal.

»Pridi sem, pa boš videl,« mu je odgovoril Gromovnik.

Nič hudega sluteč je šel železničar dol po nasipu. Ko pa je bil tik pri Iliji, je le-ta naperil vanj pištolo in ga primoral, da je ostal z njim v isti luknji. Kmalu nato je privozil po progi vlak — in tedaj je Ilija sprožil zažigalni aparat, zagrmelo je, vlak se je razletel v tisoč kosov.

»Zdaj si videl, kaj delam,« je dejal Gromovnik prepadnemu železničarju in izginil v temo.

Stjenka in mali Boris

Ko je mali Boris iz Bilj prišel k partizanom, se je zdel Stjenki prešibak, da bi vzdržal vse partizanske napore in se je namemil, da ga pošlje domov.

»Prešibak si, dečko!«

»Ni res!« je protestiral fant. »Doma sem vedno nosil težke vreče z dvoiršča na kaščo.«

Ta odgovor je bil Stjenki všeč in mladenič je ostal pri partizanih.

Uspela akcija

Iz Trebnjega so fašisti večkrat pokukali v Mirno. Tako so nekoč poslali patruljo, da bi poizvedela, kje so partizani. Toda prav v Mirno se jim ni dalo, kajti tam bi lahko res naleteli na partizane. Zato so se ustavili ob dolgi njivi koruznice, kjer so bili storži že pobrani. Tedaj je koruznica nenadoma zajrfotala. Zdelo se jim je, da jih napada ves bataljon »ribelov« in — bilo jih je samo pet — ubrali so jo jadrno v svojo postojanko, ne da bi se spopadli z vetrom, ki je razmigal koruznico. Pod noč sta pridrvela k tisti njivi koruze dva polna kamiona vojakov. V hipu so njivo obkolili. Tedaj pa se je neprevidnemu Lahu sprožila puška. Italijani so udarili z vsem svojim orožjem po sovražniku, ki naj bi bil skrit v njivi

sem vso noč zatissil očesa!« se je jezil Tih.

Pa se tedaj vplete v njun pogovor še starejši partizan Jokl: »Res, praški, ki nam jih daje bolničar, niso vredni niti pasjega onega. Včeraj mi je dal prašek zoper uši, požrl sem polno škatlico tega praška, pa še niti ena uš ni poginila...«

Previdnost

Avdo Mujić iz Foče je spoznal med vojno razne vojske: Nemce, Italijane, ustaše, četnike in domobrance. Zivljenje mu je viselo na nitki, vendar si je ohranil glavo, ker »se ni mešal v politiko«.

Tako je pričakal tudi partizane.

Nekega dne je Avdo vstopil v kavarno pri mostu, kjer je zagledal tri partizane pri čaju.

Avdo jih je pozdravil, sedel v kot in poklical natakarja:

»Daj mi kavo.«

»Kakšno hočeš? Turško ali srbsko?«

Avdo je prebledel, pogledal kradoma k partizanom, in ko se je prepričal, da niso ničesar slišali, rekel:

»Nočem kave, daj mi čaja!«

»Kakšnega? Ruskega ali kitajskega?«

Avdo se je še bolj prestrašil.

»Nikar me ne pošiljaj s politiko, prinesi mi rajše kozarec vode!«

Navihanec

V biografiji borca Milenka Devina, ki jo je napisal za sprejem v partijsko organizacijo, je bilo napisano dobesedno takole:

»Želel bi poudariti, da sem že kot otrok trpel pod žandarjskimi batinami...« in tako dalje.

Na sestanku so prosili za obrazložitev.

Tovariš Milenko, ti si tukaj napisal, kako si že od mladih nog trpel od žandarjskih batin. Razložiti nam, kaj si s tem misliš?«

»He!« se je navihano nasmejal Milenko. »Veste tovariši, moj oče je bil namreč pred vojno žandar, zato sem pač tako tudi napisal.«

Lekcija

Leta 1943 je prišla v Majeviški odred cela četa novih tovarišev. Med drugim je komisar opozoril novince, da ne smejo ničesar vzeti sami, ker zanje skrbi in morajo skrbeti intendanti in ekonomski. Poudaril je, da med take stvari sodi tudi sadje. Končno je poudaril, da bodo vsi, ki se tega ne bodo držali, strogo kaznovani.

Nekega dne so se ustavili v neki vasi. Gospodinja je prinesla tovarišem celo košaro sliv.

»Hvala, nismo lačni!« so odgovorjali vsi po vrsti.

Nekdo pa je kljub temu vzel sadje in jedel.

»Zakaj pa je tale lačen?« je vprašal novinec starejšega tovariša.

»Vse tako kaže, da ni slišal komisarjeve lekcije.« je mirno odgovoril stari partizan.

Mihove tujke

Aktivist Miha se je zelo izogibal tujk. Če jih je pa le moral uporabljati, je bil vedno v zadregi. V grlu so se mu zatikale kot ribje kosti. Na nekem sestanku, kjer so razpravljali o partijskem statutu, se je čutil dovolj sposobnega za diskusijo, zato se je priglasil k besedi in samozavestno dejal:

»Jest se strinjam, kar je oni piskotirav, strinjam se, kar je reku oni ablastni, inu predlagam, da sprejmemo naš komunistični štrbuč!«

Svojo diskusijo je Miha podkrepil s tem, da je mogočno udaril s pestjo po govorniški mizi.

Praški

Zjutraj je vprašal mitraljezec priletnega konjevodca Tilha: »Ali ti je danes spalni prašek, ki ti ga je dal včeraj bolničar, kaj pomagala?«

»Vraga! Ves pograda sem postal z njim, pa kljub temu ni-

KUHARSKA HAJKA

SPOMIN

Foto: Milan Šparovec

PERSPEKTIVI JE IME KAKOVOST

(Nadaljevanje s 1. strani)
POTEMTAKEM BI NAJ O STOPNJI RAZVITOSTI IN USMERJENOSTI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE DEJAVNOSTI POSAMEZNE DELAVSKE UNIVERZE ODLOČALE SPECIFIČNE RAZMERE IN POTREBE KOMUNE?

— Niti kadri niti finančna in materialna sredstva ne omogočajo, da bi v vseh občinah v enaki meri razvijali delavske univerze. Najbrž tudi ne bi bilo smotno, da bi za vsako ceno v sleherni komuni obdržali samostojno delavsko univerzo kot profesionalno vzgojno-izobraževalno ustanovo, če ji le-ta ne more zagotoviti niti najnujnejših pogojev za obstoj. Prav tako tudi ne bo mogoče, da bi sleherni univerza

nulemu letu pripravile 667 različnih seminarjev in tečajev s tega področja, v letošnjem letu pa se je njihovo število znižalo na 623. Povsem drugačno podoba pa razkrivajo podatki na področju strokovnega izobraževanja, kjer so delavske in ljudske univerze organizirale letošnjo sezono skupno 388 seminarjev in tečajev v primerjavi s 360 v lanskoli sezoni. Zato...

ALI POMENIJO TI PODATKI V PRIHODNJEM OBDOBJU POSTOPNO PREUSMERJANJE DELAVSKIH UNIVERZ NA DRUGA PODROČJA?

— Področje družbenega izobraževanja bo tudi v prihodnje moralo ostati ena izmed glavnih nalog delavskih in ljudskih univerz, pravi Blaž Matekovič. Če pa se je doslej spreminjala struktura vzgojno-izobraževalne dejavnosti teh ustanov, potem je bilo to predvsem zaradi dveh vzrokov. Po eni strani namreč še vedno ni rešeno vprašanje finansiranja vzgojno-izobraževalne dejavnosti delavskih univerz. Sredstva, ki jih daje ustanovitelj, namreč ne zadostujejo niti za osnovno dejavnost delavskih univerz, tako da morajo iskati dohodke na drugih področjih, predvsem na strokovnem. Po drugi strani pa je temu spet krivo premo razvito sodelovanje med delavskimi univerzami in družbenopolitičnimi organizacijami. Namesto da bi družbeno politične organizacije vplivale na programsko usmerjenost delavskih univerz, medtem ko bi jim prepustile neposredno izobraževanje, pa se same obremenjujejo z organizacijo tovrstnega izobraževanja.

OB TEM: KATERIM PODROČJEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE DEJAVNOSTI NAJ BI DELAVSKE UNIVERZE V PROGRAMIH ZA PRIHODNJO SEZONO POSVETILE ŠE POSEBNO POZORNOST?

— Doslej je bilo družbeno izobraževanje v več ali manj standardni vsebini in obliki — izjema so le tiste delavske univerze, ki so tematično obravnavale na konkretnih problemih in analizah ekonomskih in družbenih odnosov vsake posamezne gospodarske organizacije — namenjeno predvsem članom samoupravnih organov in organov družbeno-političnih organizacij v podjetjih, tako da o oblikah družbenega izobraževanja, ki bi zajele tudi neposrednega proizvajalca-upravljavca, sploh še ne moremo govoriti. To pa je zdaj prav gotovo eno izmed najpomembnejših področij, ki jih bo treba vključiti v nove programe. Razen tega: oblike družbenega izobraževanja za člane samoupravnih organov in družbenih službah, za proizvajalce-upravljavce v kmetijstvu, vsevstvi kmetje iz zasebnega sektorja, oblike izobraževanja za upravno tehnična vodstva gospodarskih organizacij. Na področju strokovnega izobraževanja naj bi delavske univerze tudi v bodoče nudile vsa tista dopolnilna znanja, ki jih gospodarske organizacije same ne morejo organizirati ali pa to znanje ni ekonomično. In seveda konkretna pomoč pri ustanavljanju izobraževalnih centrov. Na področju splošnega izobraževanja pa predvsem dvojje: programe šol za življenje bo potrebno sestaviti tako, da bodo omogočili čim bolj načrtno izobraževanje in vzgojo vse tiste mladine, ki se ne more niti zaenkrat niti nadaljevati šolanja. In drugo: začeti tudi v delavskih univerzah z načrtno estetsko vzgojo.

Vsebinsko poglobljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti delavskih in ljudskih univerz pa je predvsem odvisno od tega, ali si bodo te ustanove v prihodnje zagotovile za to dejavnost strokovno usposobljen kader. Ze doslej smo namreč lahko ugotavljali, da je prav kadrovski problem osrednji problem. Spremembe pa ni prinesla tudi zadnja sezona, saj se je število stalno zaposlenih na delavskih univerzah povečalo

samo za 8 uslužbencev, a še med temi je večina administrativnih moči. Ob tem...

KAKO REŠITI KADROVSKI PROBLEM DELAVSKIH UNIVERZ, KAR PA JE EDEN IZMED OSNOVNIH POGOJEV ZA PREMIK V KVALITETO?

— Kadrovski problem je v resnici najtežji, pravi Blaž Matekovič, čeprav ni nerešljiv. Primeren odgovor na to vprašanje bodo seveda morali najti v vsaki komuni posebej. Dokler bo moral upravnik sam — in tako je še v mnogih primerih — analizirati potrebe po izobraževanju, sam pripravljati programe, ob tem pa skrbeti še za neposredno izvedbo izobraževanja, bržčas na tej univerzi ne bo bistvenih sprememb v kvaliteti vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Delavske univerze, vsaj razvitejšee bodo morale imeti strokovno usposobljene vodje za posamezna področja. Razen tega pa si bodo morale zagotoviti tudi stalen predavateljski aktiv, ga načrtno strokovno in andragoško usposabljal. Da je samo v tem rešitev kadrovskega problema, se že lahko prepričamo na nekaterih univerzah. Zal pa bi jih našli med vsemi šestinseddesetimi samo kakih pet ali šest.

V ČEM PA BO ZVEZA POMAGALA REŠITI KADROVSKI PROBLEM DELAVSKIH UNIVERZ?

— Predvsem dve možnosti sta. Ena je neposredno usposabljanje predavateljev oziroma strokovnih sodelavcev na seminarjih in tečajih. Tako smo v zadnjem času že pripravili seminar o metodologiji raziskovalnega dela, seminar za vodje strokovnega izobraževanja, seminar o vsebini in oblikah in metodah izobraževanja upravljavcev in za upravnike, seminar o problematiki delavskih univerz. Na jesen bomo nadaljevali. Druga oblika pa je neposredna pomoč predavateljem z zbirko predavanj in gradiva s področja vzgojno-izobraževalne dejavnosti delavskih univerz, ki jo bo ob sodelovanju z Zvezo začela izdajati Cankarjeva založba.

BOJAN SAMARIN

Ocene informacije

Zadnja premiera

Po nekam čudnem napetopuhov, ki zagotavlja ključju prihajajo zadnja leta sodobnejša dela na naš operni oder skoraj vedno ob koncu sezone — s tem pa njihove uprizoritve izgubljajo pravo premiersko napetost ter tisto obširno občinstvo, ki je tako blagodejno in nujno. Prav to je pokazala tudi premiera Orffove »Zgodbe o kralju in premetenki« (13. julija, predvverje Križank); privabila je mnogo premalo ljudi — in še celo tistih, ki radi tožijo, da je gledališče zanje preresno in preveč utrudljivo. »Premetenka« je namreč pravljica z (dovolj »zabeljenimi«) komičnimi vložki. Res je glasbeno mnogo manj zlahtna kot je bila — postavim — »Zaroka v samostanu« ali še katero izmed sodobnih komičnih del, ki smo jih spoznali na ljubljanskem odru, zato pa je polna nalezljive radoživosti in kljub skrajni preprostosti vendarle dovolj duhovita. Za vse drugo poskrbi imenitni trio

potepuhov, ki zagotavlja delu še mnogo predstav v prihodnji sezoni.

»Premetenka« solistom ne zastavlja velikih zahtev, terja pa toliko boljše igravce. Ljubljanski so bili imenitni. Z režiserjem Hinkom Leskovškom (okolju v Križankah lepo prilagojeno dejanje!) so ustvarili živahno, ponekod že kar burkasto predstavo, ki je — brez banalnega koketiranja s publiko — vzbujala med občinstvom mnogo sproščenege smeha. Mnogo zaslug gre pri tem obsežnim govornim vlogam v dialektih, ki so ji naravnost odlično izvedli Ladko Korosec, Ljubo Kobal, Drago Čuden, Slavko Strukelji in France Langus. Osrednji osebi sta zelo kulturno izoblikovala Zlata Ognjanovičeva in Samo Smerkolj, pa tudi basista Zdravko Kovač in Friderik Lupša sta lepo rešila svoji nalogi. Predstavo je vodil dirigent Rado Simoniti.

Carl Orff:
PREMETENKA

B. L.

Zaljubljeni zdravnik

Angleški film: DOKTOR IN LJUBEZEN

Angleški film zadnja leta sem in tja zaide na utegnulo občutljivega glespored naših kinematografov. Po izboru naših distributerjev pa bi morali somati, da na Otoku proizvajanje prehlada, ki je na jajo le še kriminalke in komedije.

Navzlic tej ugotovitvi pa ne nameravamo trditi, da nam izbor komedije, ki polni ljubljanski kinematograf »Vič«, ni všeč. Komedijo o ljubezenskih težavah in dogodivščinah dveh mladih zdravnikov odlikujejo številne dovolj komične situacije in duhoviti zapleti, da gledavcu v dobršni meri približajo dobro znani in vsepovsod po svetu sloveči angleški humor. Na kratko: po tej plati — torej kar zadeva humor, komične situacije in prijetno, v celoti poznamo tudi mi. osvežujočo zabavo — bo ta angleška komedija dosegla svoj namen tudi pri večini naših gledavcev. Sicer pa,

marsikaj je v filmu, kar bi utegnilo občutljivega gledavca motiti. Tako predvsem sekvenca z dekleto-buterjev pa bi morali somati, da na Otoku proizvajanje prehlada, ki je na jajo le še kriminalke in komedije. Navzlic tej ugotovitvi pa ne nameravamo trditi, da nam izbor komedije, ki polni ljubljanski kinematograf »Vič«, ni všeč. Komedijo o ljubezenskih težavah in dogodivščinah dveh mladih zdravnikov odlikujejo številne dovolj komične situacije in duhoviti zapleti, da gledavcu v dobršni meri približajo dobro znani in vsepovsod po svetu sloveči angleški humor. Na kratko: po tej plati — torej kar zadeva humor, komične situacije in prijetno, v celoti poznamo tudi mi. osvežujočo zabavo — bo ta angleška komedija dosegla svoj namen tudi pri večini naših gledavcev. Sicer pa,

O filmu pa samo še tole: nastopa odlična igralska ekipa s simpatičnim Michaelom Craigmom in izvrstni karakternim igralcem Jamesom Robertsonom na čelu. Sicer pa je film tretja epizoda iz znane serije o zdravniškem poklicu, ki jo spomniti se samo filmov: »Doktor v hiši« in »Doktor na morju«.

T. T.

v enaki meri razvijala vsa področja izobraževanja. Prehod od kvantitete v kvaliteto in v resnično smotno zastavljen sistem izobraževanja namreč ne pomeni samo dvigati raven posameznih predavanj, seminarjev in tečajev, to pomeni zasnovati celotno dejavnost univerze na znanstveni osnovi, razviti analitično raziskovalno in metodološko službo za posamezna področja izobraževanja, analizirati potrebe po kadrih, planirati izobraževanje na osnovi konkretnih potreb, pripraviti program na osnovi izobraževanja posameznih profilov, zasledovati in analizirati rezultate vzgojno-izobraževalne dejavnosti. To pa pomeni, da bi morale imeti delavske univerze v prihodnje za vsako področje izobraževanja precej več strokovno usposobljenega kadra in ne nazadnje tudi materialnih sredstev. Zato mislim, da se bodo morale delavske univerze v prihodnje v veliko večji meri specializirati za posamezna področja izobraževanja in za povsem določen sestav koristnikov, a ob tem čimbolj razviti medsebojno sodelovanje.

Bržčas so delavske univerze že prešle prvo obdobje v svojem razvoju, to je obdobje organizacijskega utrjevanja in da bi naj tako že, z novo sezono začele poglobljati predvsem vsebinsko svojo vzgojno-izobraževalno dejavnost. To pa se začne že s programsko usmerjenostjo vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Primerljani podatki o številu seminarjev in tečajev med lanskoli in letošnjo sezono nam razkrivajo nepričakovano podobo. Tako se je na primer zmanjšalo število seminarjev in tečajev s področja družbenega izobraževanja od 750 v prejšnji na 681 v letošnji sezoni, prav tako pa lahko zasledimo tudi občuten upad tudi na področju splošnega izobraževalne dejavnosti delavskih in ljudskih univerz, saj so le-te v mi-

V ZNAMENJU UKINITEV

PISMA

Posebna komisija in svet za šolstvo Oblo Radovljica, ki že dlje proučujeta problematiko šolstva v radovljiški občini, sta pripravila obširno analizo o sedanji stopnji razvitosti in izdelala predloge za dolgoročni razvoj šolstva v komuni. Pri tem so upoštevali naloge reformirane šole, možnosti za boljšo kvaliteto pouka, krajevne razmere in ekonomičnost.

Težnje po ustanavljanju nižerzrednih šol v manjših krajih in ustanavljanje osemletnih šol v Begunjah, Lescah, Srednji vasi v Bohinju, niso utemeljene niti z ekonomskimi niti drugimi razlogi. Zato novi program razvoja šolstva v radovljiški občini določa, da naj bi bile popolne osemletne šole samo v gospodarskih in kulturnih središčih, to je na Bledu, v Radovljici in Bohinjski Bistrici in da bi bile vse te tri šole sodobno opremljene za najkvalitetnejši pouk, medtem ko naj bi niže organizirane osnovne šole v manjših krajih ukinili. Od strokovnih šol so v radovljiški občini vajenska šola za kovinsko in kemično stroko, kmetijsko živinorejska v Poljčah, glasbena v Radovljici z oddelkom na Bledu, gostinska na Bledu in vzgojni zavod v Kamni gorici. V vseh teh šolah je okoli 400 učencev. Za vse, razen vajenske, pa se postavljajo vprašanje, ali imajo pogoje za verifikacijo in s tem za obstoj.

Za nadaljnje vzdrževanje kmetijsko živinorejske šole v Poljčah občina ni zainteresirana, ker se v njej šola samo 5 učencev iz občine. Zato je Svet za šolstvo prišel do zaključka, da jo ukine

ali pa ustanoviteljske pravice prenese na zainteresirano zbornico. V tem primeru bi občina sofinancirala delež, ki odpade na njihove učence. Glasbena šola prav tako ne izpolnjuje pogojev za verifikacijo, razen tega pa je njeno vzdrževanje mnogo predrago. Zaradi tega je obveljalo mnenje, da naj bi tudi to šolo ukinili, učenci, ki se žele v tej stroki usposabljal, pa bi lahko obiskovali glasbeno šolo na Jesenicah. S tem bi prihranili okoli 4 milijone dinarjev letno. Gostinska šola na Bledu prav tako ne izpolnjuje pogojev za verifikacijo, ker nima redno zaposlenega predavateljskega kadra in ker ni urejeno vprašanje financiranja. Zato predlagajo, da se ta šola priključi gostinski šoli na Jesenicah. Le vajenska šola ima pogoje za obstoj in bi jo po predlogu komisije po dograditvi nove osemletke v Radovljici in preselitvi osnovne šole iz Lesc v Radovljico premetstili v Lesce, kjer je največ industrije. Pri sestavljanju teh predlogov je komisija upoštevala tudi gospodarske pogoje in potrebe po kadrih.

Analizo obstoječega stanja in program šolstva za naslednja leta so ob-

ravnali na zadnji seji odborniki obeh zborov ljudskega odbora, ki so zelo dobro pripravljene predloge komisije in sveta za šolstvo v celoti osvojili. Med drugim so sprejeli splede, da se niže organizirane šole v Begunjah, Mošnjah, Ljubnem, Ovsišah, Ribnem, Bohinjski Beli, Koprivniku, organizacijsko priključi matičnim šolam v Radovljici oziroma na Bledu in v Bohinjski Bistrici, da se ob začetku šolskega leta 1962/63 ukinejo nižerzredne šole v Lancovem, Zasipu, Nomenju, Stari Fužini in Gorjušah ter se priključi matičnim šolam, da se po dograditvi nove šole na Bledu ukinejo šole v Ribnem in Bohinjski Beli, da se po dograditvi osemletk v Radovljici in Bohinjski Bistrici prenesejo višji razredi sedanjih šol iz Lesc v Radovljico oz. iz Srednje vasi v Bohinjsko Bistrico. Vsem učencem iz oddaljenih krajev pa bodo omogočili avtobusni prevoz in regresiralni vozovnice. Glasbena šola, kmetijsko živinorejsko v Poljčah in gostinsko šolo na Bledu pa bodo ukinili, kolikor ne bodo šole izpolnjevale pogojev za verifikacijo ali pa ne bodo našli zainteresiranih ustanoviteljev. Po preselitvi vajenske šole iz Radovljice v Lesce pa naj bi pretehali možnost za ustanovitev oddelka srednje tehniške šole v Lescah in oddelka ekonomske in administrativne v Radovljici, ker je za to vrsto šol zadosti interesov in veliko potreb v gospodarstvu.

NIKO BULUT

• NOVO MESTO:

En zavod in dve skupnosti?

Letošnje in lansko leto sta prinesli vrsto novosti na področju zdravstva in socialnega zavarovanja. Novi zakon o finansiranju zdravstvenih zavodov je močno razgaljal razprave okoli zdravstva ter načel vrsto problemov na področju delitve dohodka v tej veji družbenih služb, ki je bila morda še zlasti v novomeškem okraju dokaj odmaknjena od gospodarske problematike. Z novimi predpisi na področju zdravstvenega zavarovanja pa prihaja na dan kopica novosti, saj novi predpisi dajejo zavarovancem precej odgovornih samoupravnih pravic, ki imajo prav gotovo tudi namen zagotoviti smotno uporabo sredstev za zdravstveno varstvo. Ker bo treba kaj kmalu začeti ustanavljati skupnosti zavarovancev kot novo samoupravno obliko in ker novi predpisi določajo zavodom za socialno zavarovanje precej drugačne naloge in dolžnosti od dosedanjih, so o tem precej razpravljali tudi na zadnjem plenumu okrajnega sindikalnega sveta v Novem mestu.

V okraju je doslej deloval en sam zavod za socialno zavarovanje. Vsega je na tem območju 77.494 tako ali drugače zavarovanih oseb, od tega 31.118 aktivnih zavarovancev in 33.916 svojcev ter 7788 upokojencev in invalidov in 4672 njihovih svojcev. Lani so bili izdatki za zdravstveno varstvo za več kot 88 milijonov večji od dohodkov. Med sedmimi komunami pa sta bili aktivni le novomeška (337.000 din) in metliška (2.700.000 din). Letos so dohodke povečali za 24%, vendar so izdatki pri tem porasli kar za 39%. Zaradi rizičnosti zdravstvenega zavarovanja in zato, ker je večina komun pasivnih, pač ne kaže sredstev drobiti. Zato bo najbolje še naprej obdržati v okraju en zavod za socialno zavarovanje.

Ko je plenum razpravljal o skupnostih zavarovancev, je zavzel stališče, naj bi ustanovili v okraju dve skupnosti. Dosedanja praksa pa kaže, da samoupravnih organov pri zavodu kljub dobri volji, s kakršno so delali, doslej na terenu ni bilo čutiti, ker je teritorij preobsežen. Prav zato niso mogli ustvariti dovolj tesnih stikov z zavarovanci.

Dve skupnosti bosta brez dvoma problematiko zdravstvenega zavarovanja lažje približali terenu, hkrati pa ne bo rizičnost prevelika. Zavarovanci bodo lažje vplivali na trošenje sredstev iz zdravstvenega zavarovanja, saj ta sredstva sami ustvarjajo in bodo lahko marsikaj privarčevali. V prvih petih mesecih lanskega leta so porabili v okraju blizu 58 milijonov din za izločilo boleznin, v enakem razdobju letošnjega leta pa več kot 102 milijona, torej za 75 odstotkov več. Če primerjamo porabo zdravil v enakem razdobju, bomo ugotovili, da je porasla za skoraj 36 milijonov din ali za 86 odst.

Bežni številčni pregledi dokazujejo, da bodo skupnosti zavarovancev imele obsežne in odgovorne naloge in da bodo brez dvoma lahko precej vplivale na varčevanje pri izdatkih, če se bodo le resno lotile dela. Vse to pa bodo zavarovanci v dveh skupnostih toliko lažje uresničevali prav zato, ker bodo lahko preko skupnosti, preko skupščine in preko svetov v komunah neposredneje kot doslej vplivali na porabo sredstev.

Prav zato bi bilo nujno, da sindikalne podružnice zavarovancev podrobno seznanijo z njihovimi novimi samoupravnimi dolžnostmi in pravicami. Od tega, kakšni ljudje jih bodo zastopali v skupnosti, in v svetih je v mnogočem odvisna kvaliteta tega, kar zavarovanci od zdravstvenega zavarovanja pričakujejo.

Ceš

• »ZIDAR« KOČEVJE:

Urediti življenjske razmere

Podatki o gibanju zaposlenih pri delovnem kolektivu Splošnega gradbenega podjetja »Zidar« Kočevje za pretekla leta kažejo na precejšnjo fluktucijo zaposlenih. Ob analizi podatkov tako množične fluktuacije so ugotovili, da bo potrebno v bodoče posvetiti več skrbi življenjskim pogojem zaposlenih. Tako so preteklo leto zgradili samski blok, sedaj gradijo stanovanjsko stavbo, kjer bo dobilo stanovanja 20 družin, več stanovanj pa so preuredili. Ti in ostali ukrepi pomagajo pri tem, da se zaposleni ustaljujejo in se s tem hkrati tudi bolj zanimajo za probleme proizvodnje in napredek podjetja.

V. D.

• CELJE:

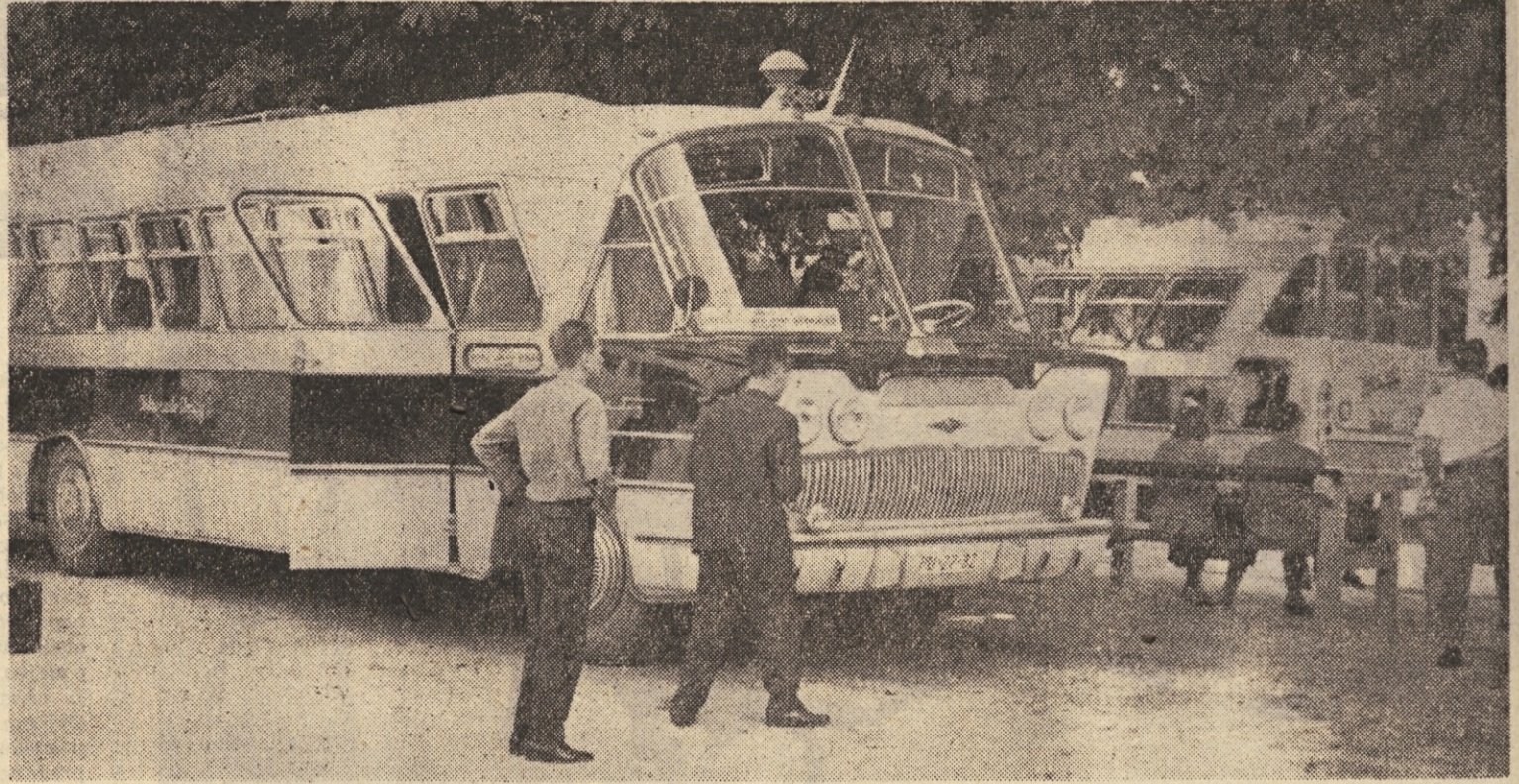
Samostojna počitniška skupnost

Na pobudo Občinskega sindikalnega sveta Celje so v 1959

letu ustanovili pri tem forumu počitniško skupnost. Povezovala je predvsem manjše gospodarske organizacije, ki niso imele možnosti organizirati samostojnih počitniških domov. Pri sami organizaciji so bile vedno finančne in kadrovske težave, kar je slabo vplivalo na normalno poslovanje počitniške skupnosti.

Dosedanji poslovnik počitniške skupnosti je še vedno baziral na delnem patronatu občinskega sindikalnega sveta Celje, kar je predsedstvo smatralo, da se mora spremeniti tako, da bodo člani počitniške skupnosti sami vodili skrb za razvoj počitniške skupnosti. Tako so v celoti prenesli odgovornost poslovanja skupnosti na kolektiv, ki bo s svojimi prihranki sam gospodaril in na upravni odbor počitniške skupnosti kot samoupravni organ. S tem se bo zainteresiranost kolektiva za dobro poslovanje povečala. Pri počitniški skupnosti so že organizirali recepcijsko službo, ki bo posredovala vse proste zmogljivosti koristnikom.

ZE

Srečanje dveh najdaljših avtobusnih zvez v državi. V Novem mestu se namreč srečata avtobusa, ki vzdržujeta redno zvezo Beograd—Zagreb—Ljubljana—Umag—Rovinj.

• CERKNICA:

Združevanje

V južnem delu Notranjske je najbolj razvita lesna industrija. Prav v tej panogi pa so proizvajalne enote najbolj razdrobljene. Samo v cerkniški občini je pet podjetij, ki se ukvarjajo z lesno industrijo. To so Brest Cerknica, Tisa Rakek, Jelka Begunje, Gaber Stari trg in Elektrožaga Nova vas. Vsa ta podjetja imajo svoje obrate še nedograjene.

Na nedavni razširjeni seji občinskega odbora SZDL so delegati zato največ razpravljali o združitvi podjetij lesne industrije. Združitev bi omogočila enotnejši nastop na tržišču in smotnejšo uporabo investicij. Predvidevajo, da bi se letna proizvodnja po združitvi povečala za dve milijardi dinarjev. O teh vprašanjih bo še ta mesec razpravljala tudi občinski ljudski odbor skupno s predstavniki lesne industrije.

Ze dalj časa se tudi kaže potreba po združitvi trgovskih podjetij Škocjan z Rakeka in Ulake iz Starega trga, vendar prizadevanja doslej še niso rodila uspeha.

V kratkem se bodo sestali tudi predstavniki Kovinoservisa z Rakeka in Kovinoplastike iz Loza, da se dogovorijo o sodelovanju. Predvidevajo, da se bo po dogovoru Kovinoservis prumeril na drobno serijsko proizvodnjo. Kovinoplastika pa pripravlja načrte za izgradnjo centralnega obrata, ker so sedanji obrati zelo razdrobljeni.

MaD

• SKOFJA LOKA:

»Tehnik« je dobro gospodaril

Delavski svet gradbenega podjetja »Tehnik« v Skofji Loki je pred kratkim na svojem zasedanju obširno analiziral poslovanje podjetja v lanskem letu ter rezultate, dosežene v petih mesecih letošnjega leta. Primerjalna analiza vseh gradbenih podjetij Slovenije z njihovim podjetjem kaže, da sicer niso bili med najboljšimi podjetji, vendar pa so njihovi rezultati le boljše od povprečja. Tako je bil bruto produkt za 2% višji od splošnega povečanja v gradbeništvu, ki je znašalo 29 odstotkov, stroški so bili nižji

za 0,6%, dohodek in čisti dohodek pa višja za 1,4 odtosno za 1,5%. Kljub sorazmerno visokim osebnim dohodkom na zaposlenega, ki so lani znašali povprečno 26.075 dinarjev mesečno na zaposlenega, s čimer so med 16 večjimi gradbenimi podjetji na četrtem mestu (pri osebnih dohodkih delavcev na drugem, pri uslužbencih pa na šestem mestu), pa imajo razmerje delitve ugodnejše od povprečja, tako da so v sklade namenili 0,5% več. Vse to kaže tudi na zadovoljivo produktivnost dela, saj je bil bruto produkt na zaposlenega v »Tehniku« za 330.000 dinarjev višji od povprečnega, vrednost učinkovite ure pa za 100 dinarjev.

Kljub ugodnim rezultatom v lanskem letu pa si je kolektiv,

slavje bo tudi na planinsko turističnih postojankah, kot so Travnica gora, Grmada, Koča pri Mestnem studencu in drugo.

D. V.

• LJUBLJANA:

Praznovanje v Poklicni gasilski brigadi

Tudi Poklicna gasilska brigada v Ljubljani, ki mora imeti v svojih vrstah res sposobne in zanesljive šoferje, je praznovala dan šoferjev.

Poklicna gasilska brigada si nenehno prizadeva, da si vzgodi izmed uslužbencev, ki imajo posebno veselje do šoferjskega poklica, šoferji, ki bi lahko vsak trenutek sedli za volan in z vso sigurnostjo posredovali v primeru potrebe. Od šoferjev gasilskih vozil se še predvsem zah-

• KOPRSKO:

Kvaliteta PTT uslug: nezadostno

Pred dnevi je bila v Kopru skupna konferenca podjetij za PTT promet v Kopru in Gorici. Konferenco so sklicali na pobudo jugoslovanske skupnosti PTT ter se je udeležil tudi njen generalni direktor Prvoslav Vasiljevič. Medtem ko so delegati obeh okrajnih PTT podjetij ugotovili na eni strani vrsto pozitivnih rezultatov decentralizacije, kar se zrcali predvsem v smotnejšem notranjem poslovanju teh podjetij in njihovih enot, so bili prisotni enotnega mnenja, da je kakovost uslug in odnos do koristnikov in naročnikov PTT uslug v očitnem nazadovanju. Sklenili so, da bodo ta negativni pojav, ki je pravzaprav značilen za večino novih PTT podjetij, čimprej odpravili. Pokazatelj za uspeh te akcije bo nedvomno najlepše viden iz števila pritožb koristnikov, ki nejevoljni, zaradi splošnega povečanja tarif vseh vrst PTT uslug, še kako tenkočutno spremljajo poslovanje te službe.

B. B.

• BLED:

Zmanjšanje stroškov, vendar ne na škodo kvalitetnega zdravljenja

Na zadnjem zasedanju skupščine radovljiške podružnice Zavoda za socialno zavarovanje na Bledu so ugotovili, da so se stroški zdravljenja in ostali izdatki podružnice lani v primeri s prejšnjim letom povečali za 84%, medtem ko so dohodki v tem obdobju porasli le za 57%. Pri tem je število zavarovancev naraslo samo za 22%, število zdravstvenih storitev pa za 36%. Povečalo se je predvsem število specialističnih pregledov, pošiljanje v bolnice in zdravlilišča ter izdatki za zdravila. Težnje naraščanja teh izdatkov je opaziti tudi v letošnjem letu. Medtem ko na eni strani ugotavljajo, da se zdravstveno stanje prebivalstva zboljšuje, da je nižja umrljivost dojenčkov in povečana starostna doba, pa se na drugi strani večja stavež bolnikov oziroma za delo nezmožnih (od 4,06% v letu 1960 na 4,64% v letu 1961). Na skupščini so menili, da bi na tako nenormalno stanje lahko največ vplivale zdravstvene ustanove, oziroma zdravniki, razen tega pa tudi podjetja in zavarovanci sami. Pričakujejo, da bodo na izboljšanje tega vplivali tudi prispevki zavarovancev za zdravila in prispevki podjetja za hranarino do 30 dni, za stroške zdravljenja v bolnišnicah, zdravliliščih in podobno.

Statistični podatki Zdravstvenega centra na Bledu kažejo, da so v radovljiški podružnici socialnega zavarovanja zabeležili največje število pregledov, izdanih receptov in največje porabo zdravil na območju kranjskega okraja. Pri tem prednjači Zdravstveni dom v Radovljici, medtem ko so v Zdravstvenem domu na Bledu zabeležili nenavadno visoko porabo zdravil. Vsekakor bodo morali zdravstveni domovi v bodoče tesneje sodelovati z gospodarskimi organizacijami in skupno odpravljati nepravilnosti. Pri tem pa ne bi kazalo odrekati zdravstvene pomoči tistim, ki so te potrebni, ne glede na to, koliko bi taka zdravstvena oskrba stala.

N. B.

Po zgledu vzdrževalnih in preglednih cestnih služb v tujini je tudi koprsko cestno podjetje uvedlo podoben sistem dela za okrog 360 svojih cestarjev. Namesto prejšnjega individualnega dela cestnih delavcev prevladuje sedaj ekipno vzdrževalno delo na vseh cestah I. in II. reda ter pomembnejših cestah III. reda. Zal je ekipa zelo slabo opremljena in ji vzdevek »Leteca« brez osnovne mehanizacije kaj malo pristaja. Bolj kot vzdrževalna služba pa se obnesejo ekipna investicijska dela. Tako so se s koncentracijo dobrih delavcev v koprskem okraju lotili pred nedavnim rekonstrukcije ceste Sežana—Divča in prepotrebni obnovitvenih del na odseku ceste Razdrto—Postojna. Kljub dolocenim pomanjkljivostim, predvsem zaradi pomanjkljive opreme, pa ima tak sistem dela vrsto prednosti — predvsem bolj ekonomično in racionalno delitev dela ter boljši efekt. Na sliki: cestni delavci koprškega cestnega podjetja so se kolektivno lotili rekonstrukcije pomembne ceste Divča—Sežana, ki je imela na vsega 10 kilometrov dolžine kar 55 nepreglednih ovinkov. Nova, 6 m široka asfaltirana cesta, bo dograjena do konca oktobra letos.

upoštevajo splošne perspektive gradbene operative, postavil nižji proizvodni plan. Toda kljub temu jim je uspelo do maja zaključiti komaj za 60% pogodb svojega plana. S prizadevanjem uprave podjetja so uspeli zagotoviti pogodbo za dela, ki celo presegajo njihov letni plan, razen tega pa so si že zagotovili delo za prvo polletje prihodnjega leta.

Podjetje je sicer v letošnjem letu večji del svojih skladov namenilo za obratna sredstva, vendar je to še premalo in bodo to prakso morali še nadaljevati. Predvsem pa bodo morali zagotoviti, da bodo investitorji redneje plačevali izstavljenе situacije.

Delavski svet je na svoji seji analiziral tudi delitev čistega dohodka za leto 1961 ter postavil faktor delitve za letošnje leto.

-n-

• RIBNICA:

Prisravnice za praznovanja

Delovni ljudje v kočevski in ribniški občini se skrbno pripravljajo na praznovanje 22. julija — dneva vstaje slovenskega ljudstva. Razen proslav in akademij, ki bodo po vseh večjih krajih, bodo na predvečer praznika zagoreli kresovi po bližnjih gričih in hribih. Na sam praznik pa delovni kolektivi organizirajo izlete in obiske krajev iz časa NOB. Posebno

Po koncu dela — spet začetek... (Foto: M. Zaplatil)

NOVO MESTO:

Konkretna pomoč sindikalnim podružnicam

Plenum okrajnega sindikalnega sveta o v Novem mestu je pred dnevi razpravljalo tudi o metodah in oblikah dela sindikata. Iz dosejanega dela sindikalnih podružnic v novomeškem okraju, predvsem pa iz analize občnih zborov je razbrati, da so izvršni odbori sindikalnih podružnic v preteklem razdobju vse preveč le površinsko obdelovali problematiko. Razprave so bile pogosto preveč načelne in so se izogibale konkretnim problemom v podjetju ali organizaciji, kjer podružnica deluje. Vzroke za to je treba iskati v vodstvih podružnic, ki niso bila najbolje izbrana in nemalokrat tudi premalo razgledana.

Jasno pa je, da v spopadih s konkretnimi problemi na področju delitve dohodka in čistega dohodka, decentralizacije delavskega samoupravljanja pa tudi v razpravah o problemih iz proizvodnje ne gre brez predvsem in v prvi vrsti konkretne razprave in sindikalnih podružnicah.

Na letošnjih občnih zborih so bila poročila povsod dokaj kvalitetna, povsod pa so hkrati ugotavljali, da neopredeljeni upravljavci še ni mogel dovolj vplivati na delitev in gospodarjenje v podjetju. Vzroke za to moramo iskati, tako so ugotovili povsod, v tem, ker je proizvajavec še vse premalo seznanjen s širšo gospodarsko problematiko podjetja. Sindikalne podružnice mu tu niso oblikovale dovolj širokega obzora.

V okraju je bilo lani nekaj primerov prekinitve dela, globlja analiza takšnih pojavov pa je pokazala, da so bili vzroki povsod zelo malenkostni in nepomembni in da bi jih bilo moči odpraviti mimogrede, če bi se jih le kdo lotil. V največ primerih je bil v ospredju spor zaradi omalovaževanja vloge neposrednega upravljavca in nepravilnega vrednotenja dela v proizvodnji. Poudariti velja tudi to, da so bile sindikalne podružnice v takšnih primerih vse premalo odločne.

Vsi problemi, pa naj si so še tako drobni, ki se v kolektivu pojavljajo, so pomembni. Treba se jih je lotevati s poslušom in priznavanjem spriti in nadrobno tolmačiti, vse kar jim ni jasno. Treba bo najti tak sistem dela, da se proizvajavec ne bo čutil oddaljenega od odločanja, da ne bo dobival občutke, da je nepomemben in da se v kolektivu bori zgolj za svoje osebne koristi in prejemke.

Probleme, ki smo jih našli, bo sindikat odpravljati mnogo laže, če bomo v vodstvu sindikalnih podružnic kadrovali skrbnejše kot doslej. Vanje moramo izbirati politično in gospodarsko razgledane in močne ljudi, takšne, ki bodo znali odločno poseči v razvoj. Prav zaradi slabih izvršnih odborov pa so se podružnice v preteklem letu, kljub izobilju konkretnih problemov utapljale v načelnih razpravah.

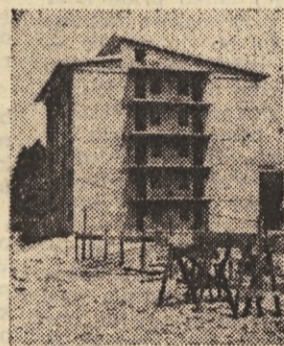
Na letošnjih občnih zborih je bilo izvoljenih v organe podružnic 2456 članov ali 9% vseh zaposlenih. Tolikšno število pomeni vsekakor precejšnjo politično silo, zlasti če upoštevamo, da je od tega kar 26% komunistov in 17% mladih ljudi.

Zivahna razprava se je na plenumu razvila prav o metodah dela občinskega sindikalnega vodstva in plenuma. Sindikalne podružnice so često iz razlogov, ki smo jih že našli, ostale pred dokaj težkimi problemi brez moči, občinska sindikalna vodstva pa so jim sicer z raznimi navodili in posveti po-

magala, konkretne akcijske pomoči pa skoroda ni bilo. Napak je stališče, čas naj ureja probleme v podjetju in podružnici ObSS, napačno pa je tudi, da naj te probleme ureja podružnica v vsakem primeru sama. Posledica takšnih stališč je bilo kapitulatstvo, ki smo ga lani lahko zasledili v marsikateri podružnici. Na plenumu so zato po daljši in temeljiti raz-

PODJETJE KAMNIK: Vsa tretji član kolektiva v stanovanju podjetja

Samoupravni organi podjetja Kamnik v Kamniku so se letos odločili za gradnjo dveh stolpnic s po 20 stanovanji. Pred kratkim dograjeno prvo stolpnico so že razdelili članom kolektiva. Druga pa bo dograjena do konca leta.

Poleg pravkar dograjene stolpnice že raste druga stolpnica podjetja Kamnik. Spet bo na voljo 40 novih stanovanj

Sindikalna podružnica pa je te dni na pobudo članov ustanovila stanovanjsko zadrugo, v katero se je včlanilo 34 članov kolektiva, ki nameravajo graditi stanovanjske hiše. Z lastnimi prispevki in prispevki kolektiva bodo najeli posojilo za gradnjo pri občinskem skladu za stanovanjsko izgradnjo.

Podatek, da bo konec leta vsak tretji član kolektiva stanoval v stanovanju podjetja, kaže, da si ta kolektiv zelo resno prizadeva urediti stanovanjski problem. Potem bodo seveda odpadli tudi dokaj dragi prevozi delavcev iz drugih krajev.

pravi osvojili stališče, da je treba odnose med ObSS in podružnicami vsebinsko oplemenititi tako, da bomo oba organa tesneje, akcijsko medsebojno povezali. Člani plenuma in ObSS naj pogosteje obiskujejo podružnice, sodelujejo na njihovih sestankih in jim s posredovanjem konkretnih stališč nudijo pomoč. V občinskih vodstvih pa tudi v izvršnih odborih večjih podružnic bodo zato ustanovili akcijske skupine, ki bodo takšno pomoč nudile. Češ

Tudi materialni stroški so razmeroma nizki, kar je vsekakor pozitivno vplivalo na povečanje osebnih dohodkov in se prav tu odraža večja storilnost dela in boljše gospodarjenje. Seveda so na storilnost vplivali tudi nekateri drugi momenti, vendar komisija teh ni analizirala. Ugotavljala je predvsem, če so se izplačani osebni dohodki oddaljevali od samega principa delitve po delu. Podatki kažejo, da so neto osebni dohodki (za 24%) porasli v sorazmerju z večjo proizvodnostjo dela in v okviru priporočil lanskega leta. Neskladnost je zaslediti le pri obračunskih osebnih dohodkih, in sicer pri tistih podjetjih, ki so imela s pravilniki o delitvi uzakonjena določila, da procentualno enako naraščajo osebni dohodki ne glede na višino, ki je določena za start. Na splošno pa so hitreje naraščali osebni dohodki višjih kategorij kot nižjih. Prav to pomanjkljivost bo treba z novimi pravilniki odpraviti.

Komisija je še ugotovila, da so skoraj vsa podjetja pripravila potrebne korekture pravilnikov in prilog v določenem roku in da so vse spremembe obravnavali po ekonomskih enotah in so jih pozneje potrdili tudi delavski sveti. Sklenili so, da bodo člani komisije v bodoče nudili več pomoči kmetijskim zadrugam »Tone Tomšič« v Knežaku in gostinskemu podjetju »Soča«, da bi izdelali res dobre pravilnike, pa čeprav bi določeni rok prekoračili. J. K.

KOPER: Nesimpatično, vendar koristno

Med podjetji na Koprskem, ki se otepaajo s hudimi stanovanjskimi problemi za svoje delavce, gotovo ni na zadnjem mestu koprski Tomos, katerega dobršen del zaposlenih se dnevno prevaža tudi v najbolj oddaljene podeželske kraje koprške in celo sosednih občin.

Delavski svet podjetja si seveda na vse kriplje prizadeva, da bi kar najbolj ublažili vrsto hudih stanovanjskih primerov, zato je na zadnjem zasledanju sklenil, da morajo nekateri nosivci stanovanjske pravice v stanovanjskih blokkih tega podjetja sprejeti na stanovanje vsaj po enega delavca. Razumljivo, da gre za pomanjkljivo zasedanost dva, tri ali celo štirisobna stanovanja v Kopru in okolici.

Sklep delavskega sveta podjetja Tomos morda prizadetim zares ni preveč simpatičen, vendar je vsetransko umesten in utemeljen.

BOHINJ: Do konca leta žičnica na Vogel

V radovljiški občini in še posebej v Bohinju obstajajo za razvoj turizma idealni pogoji. Ze lani so začeli graditi prvo žičnico v Bohinju, katere investitor je »Transturist« Skofja Loka ob sodeležbi okrajnega ljudskega odbora Kranj in občinskega odbora Radovljica. Dela pri izgradnji dobro napredujejo. Predvideni stroški gradnje ob izdelavi projektov so bili okoli 150 milijonov, ki pa se bodo po predvidevanjih povečali na približno 250 milijonov. Na zadnji seji obeh zborov ObLO Radovljica so za ta znesek izdali tudi garancijsko izjavo. Žičnica na Vogel iz podnožja kota Bohinjske doline v bližnji hotel Zlatorog bo dograjena do konca tega leta in bo za zimsko sezono 1963 začela poskusno obratovati. Izletniki, zlasti pa smučarji bodo s to žičnico imeli možnost v kratkem času in brez naporov priti na velike smučarske terene v bližnje planinske postojanke Vogel. B. BULUT

ČRNOMELJ: Napredek gostinstva

Občinski LO Črnomelj in delovni kolektivi gostinskih podjetij v tej občini se zavedajo, da je njihov uspeh odvisen od njihovega lastnega prizadevanja. Kljub vrsti težav in problemov lahko trdimo, da so ti delovni kolektivi v zadnjem času dosegli vrsto lepih uspehov. Tako so uredili camping na Vinici, ki ima v sedmih spalnicah 13 ležišč, gostinski obrat lahko sprejme preko 100 gostov, lansko leto urejeni hotel »Lahinja« ima na razpolago v 21 sobah 34 ležišč, pa tudi ostali gostinski obrati in turistične postojanke lahko nudijo več prenočišč ter toplu in mrzlu jedila in pijače. Vsi ti ukrepi in prizadevanja bodo omogočili, da bosta postala gostinstvo in turizem v Beli krajini pomembna gospodarska panoga. V. D.

GORISKA: Kam z mladino?

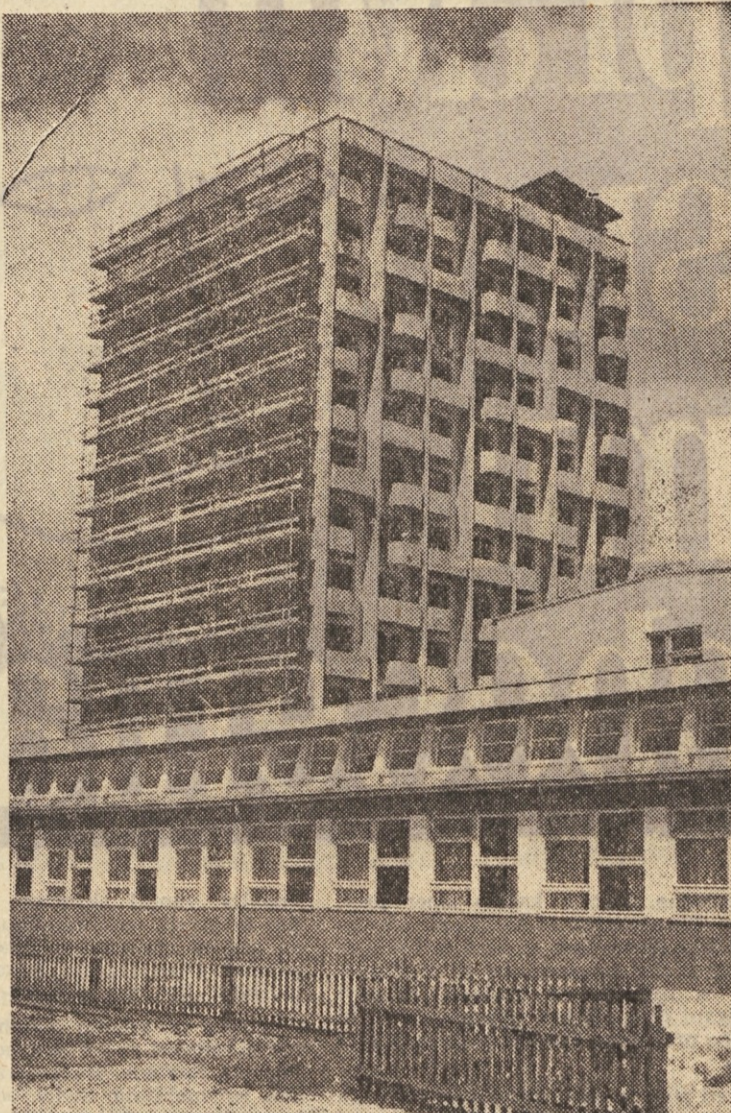
V goriškem okraju je letos zaključilo obvezno šolanje več kot 2000 mladincev in mladink. Nad polovico jih je z območja novogoriške občine. Družbeni in oblastveni organi si sedaj prizadevajo zagotoviti absolventom osemletk mesta v gospodarstvu ter nadaljevanje šolanja. Kaže pa, da brez težav ne bo šlo.

Nad polovico jih je z območja po do sedaj zbranih podatkih lahko nadaljevalo šolanje na šolah druge stopnje nekaj manj kot 300 fantov in deklet, medtem ko je za vajuence v podjetjih na razpolago okoli 350 mest.

Medtem ko je za določene poklice prijavljenih znatno več mladincev in mladink, kot je prostih mest, pa v kmetijstvu in gradbeništvu čutijo vse premajhen dotok mladih ljudi. Se vedno morajo gospodarske organizacije teh panog zaposliti delavce iz drugih republik. L. K.

ZDRAVSTVENI DOM METLIKA: Lepi uspehi

Pregled nad delom Zdravstvenega doma v Metliki kaže, da je ta delovni kolektiv v minulem letu in v letošnjem prvem polletju dosegel lepe uspehe pri svojem delu. Razen uspešne preventivne in ostalega dela so uspeli stalež bolnikov znatno znižati tako, da sedaj znaša 2,89 odstotka in je precej pod okrajnim povprečjem. Zaradi dobre organizacije zdravstvene službe je odpadlo precej kritike in mnogo nepotrebnega čakanja. Prav hitro in uspešno delo zdravstvenih delavcev pri tem delovnem kolektivu privablja mnoge paciente iz sosednih krajev LR Hrvatske, da iščejo zdravniško pomoč v ustanovah tega doma. Za uspešno delo je Zdravstveni dom v Metliki prejel od Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Novem mestu posebno denarno nagrado. V. D.

Zadnja dela na stavbi Visoke politične šole v Ljubljani

GROSUPLJE: Otroška varstvena ustanova

Anketa zaposlenih mater na območju občine Grosuplje je pokazala, da bo v bodoče potrebno posvetiti več skrbi otroškemu varstvu. Nikakor ni dovolj, da dela v tej tako obsejni

občini, ki ima več kot 15 tisoč prebivalcev, samo ena otroška varstvena ustanova. Anкета je pokazala, da se bodo morala vodstva sindikalnih podružnic skupno z ostalimi organi družbenega upravljanja zavzeti za ustanavljanje tovrstnih ustanov v večjih krajih oziroma tam, kjer so za to potrebe oziroma pogoji. D. V.

NOVA GORICA:

Blizu polletnih planskih predvidevanj

Gospodarske organizacije v goriškem okraju so se v prvih mesecih letos srečavale s težkimi problemi, ki so jim onemogočili normalno izpolnjevanje plana. Na prvem mestu naj omenimo pomanjkanje reprodukcijskega materiala, ki so ga zlasti čutila kovinska podjetja, ter naraščanje zalog in s tem v zvezi pomanjkanje obratnih sredstev. Spričo omenjenih težav nekatera podjetja niso izpolnila v prvem četrtletju niti 20 odstotkov letnega načrta.

Zadnje mesece pa se stanje bistveno izboljšuje in vse kaže, da bodo gospodarske organizacije razen redkih izjem do konca leta nadoknadile zamujeno. Zlasti se zato, ker v več podjetjih posvečajo zadnji čas vso skrb smotni organizaciji dela in pa letnim dopustom. Podatki o proizvodnji, delovni storilnosti in pa gibanju zaposlenosti, ki jih je zbral Zavod za statistiko Gorica za prvo polletje, to potrjujejo. Kažejo namreč, da se je dvignil obseg proizvodnje za 9,9 odstotkov. Istočasno je narasla delovna storilnost za 5,9 odstotka, medtem ko se je povečalo število zaposlenih za 3,8 odstotkov.

Med posameznimi industrijskimi vejami kažejo najlepšo sliko elektroindustrija, kovinska industrija ter barvna metalurgija. Te tri panoge so povečale delovno storilnost od 8 do 13 odstotkov. Med njimi se odlikujejo Gostol Gorica s 36-odstotnim povečanjem

proizvodnje, ETA Cerklno z 82-odstotnim povečanjem proizvodnje, Vozila Sempeter, ki so povečala obseg proizvodnje za dobrih 41 odstotkov ter Avtoelektr Tolmin, v katerem je bila proizvodnja v prvem polletju za nad 59 odstotkov višja kot v istem obdobju lani. Med omenjenimi podjetji so povečala delovno storilnost največ Avtoelektr Tolmin, in sicer za 79 odstotkov, Vozila Sempeter za nad 30 odstotkov in pa Gostol za več kot 12 odst.

Največja industrijska podjetja v okraju, kot so tovarna cementa in salonita Anhovo, Iskra Sempeter, Goriške opekarne in še nekatera druga so še vedno pod planskimi predvidevanji. Nekatera med njimi se srečujejo še zdaj s težavami, ki smo jih omenili v začetku, medtem ko so bila druga prisiljena nekoliko zmanjšati obseg proizvodnje zaradi zasičenosti tržišča.

Presenečajo pa podatki o lesni industriji, ki je v goriškem okraju zelo razvita. Podjetja te panoge so izpolnila komaj dobrih 99 odstotkov proizvodnje v primeri z lanskim prvim polletjem. Vsa lesna podjetja so zmanjšala število zaposlenih; bistveno povečanje proizvodnje pa sta dosegli le Istok Miren in 22. julij v Idriji. Vendar se bo vsaj v novogoriški tovarni pohišstva, ki je sedaj v rekonstrukciji, v drugem polletju stanje bistveno spremenilo. L. K.

ILIRSKA BISTRICA:

Brez bistvenih odstopanj

Občinska komisija za izvajanje predpisov o delitvi čistega dohodka v gospodarskih organizacijah in zavodih ilirskobistriške občine, je prejšnji teden izrekla soglasje k delitvi čistega dohodka, kakor so jo v svojih dokumentacijah k zaključnim računom 1961. leta določili delovni kolektivi gospodarskih organizacij tovarne lesovinskih plošč »Lesonit«, kmetijske zadruge »A. junij« in »Tone Tomšič« Knežak, trgovskega podjetja »Ilirija«, Tovarne organskih kislin in drugim; medtem ko je avto-prevoznikemu podjetju »Transport« in gostinskemu podjetju »Soča« zavrnila celotno dokumentacijo in analize s pripombo, da so potrebni popravki. Komisija je namreč ugotovila, da so v nekaterih gospodarskih organizacijah težili k delitvi samo po potrebah, ne da bi upoštevali ekonomsko kritje, kar bi seveda slabo vplivalo na razširjeno reprodukcijo in odnose znotraj delovnega kolektiva in še predvsem na produktivnost dela.

vitve na ilirskobistriškem območju, lahko ugotovimo, da se srečujejo z različnimi protislovji. Tu ne gre za protislovje, ki bi izhajalo iz nedograjene sistema, temveč za vrsto primitivnih težav po večjem osebnem dohodku, ki ni neposredno odvisen od storilnosti dela. Komisija sicer ni ugotovila izrazitih nepravilnosti, ki bi zaslužile javno kritiko. Opaznih je nekaj primerov v samem sistemu delitve, ki težijo k povečanju osebnih dohodkov vodilnih uslužbenecv.

Dosedanje delo komisije kaže, da je vrednost osnovnih sredstev na območju te komune porasla za 23%, zaposlenost za 12%, celotni dohodek za 22%, materialni stroški za 20%, neto produkt za 31%, čisti dohodek za 43%, bruto osebni dohodki za 35%, neto osebni dohodek za 24%, povprečni osebni dohodek na delavca pa za 22%. Iz tega sledi, da je zaposlenost na ilirskobistriškem območju počasneje naraščala kot celotni dohodek, oziroma osebni dohodki delavcev v primerjavi z letom 1960.

Ples v »dežju« (Foto: M. Zaplatil)

pravili smo mu obešenjak

hans hellmut kirst

Vzporedne puščice kažejo smer proti Svici. Ob njem leži še vozni red in avtomobilske karte. Igra se svojo priljubljeno igro: Kaj bi storil, če bi! V domišljiji si izmišlja vse mogoče. Njegovi možgani delujejo kot možgani tistih, ki jih bo preganjal. Takšna je njegova metoda.

Pred pisarno nacionalsocialističnega častnika stoji skupina, ki se je že prej nekoč osnovala, vendar zdaj prvič začne delovati. Narednik drema na oknu hodnika. Dva moža pripravljata ročne granate. Eden izmed njih preizkuša brzostrelko. Ostalih sedem sedi na klopi na hodniku ali pa se naslanja na zid. Obrazi so ravnodušni, v službi so. Ukazali so jim, naj bodo tu in da jim bodo že ukazali, če bodo morali drugam. In dokler se to ne zgodi, morajo čakati. Videti je, da jim je precej vseeno, kdaj se bo to zgodilo.

Strick si v svoji pisarni naglo zapiše v beležko. Vzdigne slušalko: »Centrala? Ste obvestili podporočnika Raabeja? Prihaja? Prav. In gospoda Tanerta? Tudi prihaja? Imenitno, kje pa je Vogel? Ne veste? Pri priči ga poiščite!« Odloži slušalko in piše dalje.

Podporočnik Raabe vihravo vstopi. »Kaj je, Strick? Telefonisti se vedejo, kot bi izbruhnila revolucija.« — »Nič več in nič manj kot to. Sedite, Raabe, ali pa stojte, kot želite. Malo prej sem imel pomemben telefonski pogovor.«

Raabe se počasi sesede. »In?« Strick govori počasi in jasno. »Na Hitlerja so naredili atentat. Uspeh ni znan. Uporniško gibanje skuša prevzeti oblast.« In še jasneje in počasneje: »Tega trenutka nočem zamuditi.«

Raabe se zravna. Z obraza mu sije svečana resnoba. Težko diha. Njegove pametne oči resno strmijo v Stricka in vprašujejo: »To je torej odločitev,« pravi Raabe. »Da!«

Raabe skoči na noge, kot bi se v trenutku odločil. »Kaj se potem še obotavljamo?« reče trdo. Iz za zavijka na rokvu potegne list, ga z naglo in odrezavo kretnjo razgrne in položi na pisalno mizo pred Stricka. »Podpišite to.«

Strick bere. Ukaz za aretacijo. Vsakdanji obrazec. Raabe ga kot sodni častnik izpolnjuje in samo polkovnik ga lahko veljavno podpiše. Polkovnik in zdaj še Strick, ker je polkovnik nekoč proti svoji volji podpisal takšen ukaz. Torej je zadeva sama po sebi normalna. In na mestu, kjer vpisujejo ujetnikovo ime, piše: desentnik Vogel. In razlog: demoralizacija vojakov.

Papir pred Strickom se spreminja v rdeč plašč. In on, ki se sklanja čezenj, v bika. Glavo potuhne v svoj široki tilnik in jo skriva med široka ramena. Škili v Raabeja. »Kje je Vogel?« grozeče vpraša. — »Od včeraj v zaporu.«

Stricku se zdi, da mu neko odpira lobanjo in da mu razum izpuhteva kot alkohol. Gleda predse. Nenadoma je utrujen. Poparjen. Nato pravi: »Moj bog, Raabe! Vedno sem mislil, da ste edini tukaj, za katerega se vse to izplača. Ljudje, kot ste vi, sem menil, bi nam morali pokazati pot iz naših blodenj. Vedno sem si predstavljal, da bom nekoč, ko bom na koncu svoje poti, lahko odstopil zato, ker bom zapustil mesto ljudem vašega kova. Raabe, štejemo se med tiste, ki so se utrudili. Zobje časa so me zmečkali. Odpadek sem. Mogoče imam samo še toliko moči, da poravnam neki račun. Verjel sem ljudem, kot ste vi, Raabe. Takšni ste, kot sem bil jaz pred to vojno, preden so me predali na milost in nemilost. Kajti vi ste ostali čisti, v mislih in delu. Razumljivo, da ste grešili, toda grešiti je človeško. Ampak greh čistega vedno odpustimo. In vsako spoznanje, ki zapelje takšne, kot ste vi, na drugo obalo, navajlja nove čase. Ne zijajte vame s svojim očvim pogledom, polnim zaupanja. Skušal sem vam pošteno dokazati, kakšen kup dreka je ta svet. Toda če vam vse skupaj ni odprlo oči — kaj potem?«

Strick gleda Raabeja odkrito, razočarano, očitačoče, grozeče. Raabe se smehlja, skoraj skromno se smehlja. Kot bi prosil, naj mu odpusti. »Mislim, da preveč govoriva o stvari, v kateri odločajo samo dejanja. Zakaj bi se obotavljala? Kaj naj storim?«

Strick se krepko oddahne, izdihne, kot bi odvrgl tovor. »Tepec sem,« reče. Pogleda Raabeja. Raabe pogleda njega. Oba se smehljata. Strick odsekano prikima. Nato se skloni nad pisalno mizo. In reče stvarno: »Zakaj nalog za aretacijo Vogla?« — »Kar na lepem mi je prišlo na misel. Ko sem se pogovarjal s Voglom. Ves dan sem se hotel o tem pogovoriti s teboj. Neke vrste obojestransko zavarovanje. Ali vemo, kaj nas čaka? Vemo, kako se bo vse razvijalo? Vogla smo označili kot tvojega sovražnika. In če bo šlo vse po sreči, bomo razčistili zadevo brez hrupa in trušča. Če bo kaj narobe, nam bo morda lahko pomagal.«

»Prav,« reče Strick. »Ukaz za aretacijo ima predvčerajšnji datum. Zapri so ga včeraj. Prav.« Podpiše. »Upam, da Voglu ni slabo?« Raabe poroča: »Odlično sem ga oskrbel. Počuti se, kot je sam dejal, kot na letovišču. Kot sva se domenila, preklinja nebo in zemljo na pomagal.«

meni, da mu bom ukazal vse potrebno glede območja železnice. Vsak transportni vlak moramo ustaviti. Tudi vojsko. Poveljstvo protiletalske zaščite bi lahko mirne duše prevzel major prvega oddelka. Mogoče ni samo skromen obiskovalec cerkva, ampak je tudi pobozen.« Vzame spisek, ki leži med njegovimi papirji. »Tukaj je spisek zanesljivih fantov med vojniki, spisek je sestavil Vogel.«

Raabe vzame spisek in ga naglo preleti. »Sinoči mi je dal Vogel obširnejšo razdelitev.« — »Tem bolj! Strelivo in material je treba izročiti tem ljudem.« Telefon naglo zazvoni. Strick vzame slušalko. »Pri telefonu. Takoj pridem, gospod polkovnik. Dobil sem pomembna obvestila. Vas lahko prosim, da me z okrožnim vodjem počakate?«

»Se kaj?« vpraša Raabe. »Za zdaj nič. Ostal bom tu. Poročaj mi.« — »Prav. Te bom že našel.«

Brž ko je Raabe odšel, prečrta Strick štiri zapiske. Odpre vrata v predsobo. »Vstopite, Magda. Prinesite pisalni stroj. Sedite. Pišite.«

Magda ga gleda. Strick narekuje in hodi po sobi. »Napis: Generalna komanda in tako dalje. Številka listine, leto, zaupno. Nato: Poveljujoči general. Ste napisali?«

Tipke udarjajo po traku in se odbijajo od valja. »Napis: posebno pooblastilo. Tekst, nacionalsocialističnega častnika — ime, čin in pisarna moje malenkosti — pooblaštam, da sme v primeru potrebe prevzeti popolno, popolno podrejata, poveljstvo na področju poveljstva 42. Njegovi ukazi so v primeru potrebe odločilnejši od poveljnikovih. Pokoravati se jim mora vsakdo in brezpogojno.«

Strick umolknje in se zagleda preko Magdinih ramen. »Zelo dobro. In zdaj še datum in žig. In prostor za odločen podpis. Nato: generalni poročnik. Ste napisali vse? Prav.«

Vzame papir. Bere. Vzame pero in z zamahom podpiše. »Tako!« Nato pogleda okoli sebe, kot bi kaj iskal. Žig potrebuje. Nečtiljiv. S pisalne mize vzame pečat za pisma in ga postrani pritisne na papir. Na papirju se šopiri spakodran orel z nečtiljivim napisom. »Zelo lepo. To vedno učinkuje.«

»Se kaj?« vpraša Magda. »Mogoče pozneje,« odgovori Strick. »Pokličite takoj Geigerja. Z njim moram pri priči govoriti. Zelo nujno je. Pojasnite mu to. Je vaš oče že prišel?« — »V predsobi čaka.« — »Sem z njimi!«

Stari Tanert se prikaže široko nasmehjan pri vratih. »Delali bomo torej nadure,« reče. »Mogoče do sodnega dne. Menim, da vam je Magda povedala.« — »Tako je.«

»Torej sodelujete, gospod Tanert? Kaj drugega nisem niti pričakoval!« Tanert se na široko usede. »Spet dokaz

bližuje me mojim hotenjem. Sicer pa, zakaj naj vas motim?« — »Torej ne zaupate dovolj?«

Tanert gre z razkremenimi prsti skozi lase. »Skoraj toliko kot nič. Naj mi bo dovoljeno, da to tudi povem. Premalo temeljito je. Preveč začetniško. Premalo priprav. Trenutni naval jeze, ki je prekipela pri gospih častnikih. Ni dozorelo. To ni obračun prepričan, temveč v najboljšem primeru boj za oblast.«

»Ampak saj boste sodelovali, kaj?« — »Seveda bom. Naš častniški zbor je prava šiba božja. Ampak Hitler je še večja. Med obema ni težko izbirati. Kot sem rekel, kljub temu je to korak dalje. Torej?« Strick se ustavi pred Tanertom. »Ne bom polovičarski. Ravnal bom tako, kot da gre za prihodnost vseh.« — »Prosim, ne recite: za prihodnjih tisoč let, kajti sicer bom pri priči odšel.«

Strick gre k pisalni mizi in se skloni nad svoje zapiske. »Vi, gospod Tanert, boste prevzeli telefonske zveze s poveljstvom. Prekinite vse nepomembne pogovore in dajte prednost našim. Prisluskujte vsem pogovorom in dovolite samo tiste, ki so v prid naši stvari. Našli me boste tu ali v poveljnikovi sobi. Se razumeva?«

Tanert ga debelo pogleda. »In koga boste odstranili?« Strick ga ne razume. »Mislim, koga nameravate izključiti? Biti morate popolnoma svobodni pri delu. Kajti če se vam bo uprlo pet ali šest ljudi, se jim bo pridružil nekaj ducatov.«

»Prepustite to meni, gospod Tanert. Nič ne bomo delali brez načrta. V prvih urah bom delal po vseh mogočih metodah. Po vseh! Imam uro časa! Če jo izkoristim, bom vse držal krepko v svojih rokah. Potlej lahko pride kdor koli ali kar koli: brez manjše zasebne vojne ne bo šlo. Če bo šlo narobe — prav, potem sem rojen pod nesrečno zvezdo. Potem se bom umaknil. Popolnoma sam. Brez kakršnega koli častnega spremstva. Vi boste poizkusili ob naslednji priložnosti. In tako vedno. Dokler ne bo vse v redu in prav. Razumete, gospod Tanert?« — »Vse rdeče vidim!«

Naslednji je na vrsti stotnik Geiger. Prikotali se kot krogla na krogli. »Stopite k staremu, Strick. Preklinja vas. Sedi za pisalno mizo in govori kot posebna izdaja V. B. Okrožni vodja pa se preseda in trobezlja svoje priljubljene besede: Čast stranke! Pokopala vas bo, če brž ne pridete. Teoretično sta to že storila.«

Strick gre neposredno k cilju. Brez pojasnila mu pomoli pod nos pooblastilo, ki sta ga malo prej sestavila z Magdo. »Vas smem prositi, gospod Geiger, da vzamete to na znanje!«

Geiger obvisi na pismu kot svetilka. Počasi bere in nato pogleda popolnoma zmedeno. »Dvorna revolucija? Junaški

čiče Strick z enoličnim glasom, s katerim navadno ukazujejo. »Prepričan sem, da se lahko zanesem na vas.« Stotnik Geiger rahlo in kratko udari s petami in ostroge zazvenijo. Geiger je pripravljen na vse.

»Predajam vam vojašnico, gospod stotnik. Organizirali jo boste iz stražarnice. Orožje, kot ga predvideva napad padalcev. Stražo v vojašnici okrepite. Raabe je že vzdignil na noge vse čete na področju poveljstva. V vojašnico lahko pustite vsakogar, toda nihče ne sme iz nje brez mojega dovoljenja. Poleg tega prevzemite aretacije in stražo ujetnikov, kot vam bom ukazal.«

Kako ne bi bilo Geigerju vse jasno. »V zaporu so že kriminalistični inšpektor Gareis in desentnik Vogel,« pojasnjuje Strick. »Toda zbirko bomo nekoliko izpopolnili. Pojdite z menoj.«

Strick vzame torbico za samokres, izvleče samokres, ga napolni in zapre zapirac. Nato vtakne orožje v hladni žep. Odpre vrata na hodnik. Narednik posebnega poveljstva ga pogleda in čaka na ukaz. »Spremljal me bo podčastnik in štirje vojniki z brzostrelkami in puškami. Ostali naj počakajo tu in naj mi bodo na voljo.«

Narednik posreduje povelje. Podčastnik in štirje vojniki so brž nared za odhod. Zapirac na puškah zašklepetajo. Čelade nataknejo na glavo, vtaknejo brodo skazi jermen in spravijo čepice v žep.

Strick gre pred njimi. Geiger ob njem. Za njima podčastnik z brzostrelko. Nato štirje vojniki s puškami pod pazduho. Strick in Geiger počasi korakata. Podkovani čevlji vojakov bjejo ob kameniti tlak hodnika. Puškina cev udari ob čelado. »Tepec,« zine nekdo z jeznim glasom. Samokresi udarjajo ob opasace v ritmu korakov. Z dolgimi koraki gredo proti poveljnikovi sobi.

Načrt se razvija brez zapletov. Kot bi obrlali krompir. Podporočnik Raabe, neomajen kot trdnjava, ne zadene nikjer na odpor. In če bi se kdo tudi hotel upreti, zakaj neki?

Stražarska in glavna četa sta zdaj pod narednikovim poveljstvom. Stotnik Wolf II. se je odpeljal z avtomobilom po hrano. Raabe je ukazal, naj zahtojijo k orožju in moštvo se je zbralo. Popolnoma ravnodušno. Kot čreda, ki so jo nagnali na kup.

Povedal jim je nekaj besed o težavnem položaju in posebnih ukrepih. Buljili so vanj kot v narednika, ki jim najavlja mast namesto masla. Nato so odšli v svoje sobe po bojno opremo: sukmeno uniformo, škornje, čelado, opasac s torbico za strelivo, samokres in puško. Ukazi so zato, da jih izpolnjujemo.

Dobiti bi morali strelivo za puške. Vsak trideset nabojev. Razvrstili naj bi se v bojne vrste: podčastnik in šest mož. Razvrstili so se. Nato so morali počakati v strogi pripravljenosti po sobah. Počakali so. Povelje so izpolnili. Pika.

Tako je s tem. Povelje je povelje. Kadar ukazujejo v napad — napadajo. Če bodo poveljevali: pozvrstite se, zavzemite južno ograjo vojašnice, zakopljite se dva metra vsaksebi — se bo zgodilo. Če bodo rekli: streljajte na sleherno osebo vozilo, ki se bo prikazalo — bodo preluknjali vozilo kot staro konservno škatlo. Če jih bodo postavili pred nekaj ljudi, za katerimi bo zid, in ukazali: Streljaj! potem bodo streljali. Ljudje bodo padli vznak v blato, kot bi jih veličanska pest udarila pod brado.

Spoznanje, da je kaj takšnega sploh mogoče, tli v Raabeju kot razgreta električna žica. Moj bog, kakšen uničevalni stroj! In vse je mogoče. Prav tako je mogoče, da v Würzburgu ne uspe upor. Strick se v tem primeru ne bi obotavljal naložiti tri kamione z vojniki, brzostrelkami, puškami in ukazati moštvo, ki bi brez pomisleka napadlo: zavzemite generalno poveljstvo! In zavzeli bi ga. Kajti povelje je povelje.

Major Wittkopff, poveljnik bataljona na vajah, pričakuje Raabeja. Nani ga je pripravil telefonski pogovor s poročnikom Strickom. »Poveljujoči general je ukazal...« čuje. Nato si natoči šilce konjaka, da bi se ojunatil. Rahel vonj ovija njegov roznati obraz. Pripravljen je, da se od same energije razčetrveri.

»Kaj se je zgodilo?« vznemirjeno vpraša. Raabe mu kratko pojasni. »Atentat na fuhrerja. Vsi naj bodo pripravljani. Čakajte na nova povelja.«

Major Wittkopff, dober vojak in v službi vedno na mestu, meni, da je vsako povpraševanje odveč. Pokazal bo mlademu Raabeju, kako pri njem vse natančno deluje. »Na noge!« zavpije. Majorjev pribočnik pritiska na vse gumbe. Bataljon na vajah se razgiblje. »To sem nekajkrat vadil,« pojasnjuje major ponosno. »Poizkusil alarmov sodijo k vajah. Videli boste, čez dvajset minut bo bataljon pripravljen na odhod.«

V poslopju in barakah bataljona na vajah zašumi kot v panju. Vaje pri priči prekinejo. Novinci, ki imajo na sporedu »sport«, hite z naglimi koraki v sobe. Tudi pisarji in spremstvo hite z umerjenim tekom.

Major Wittkopff stoji kot poveljnik sredi velikega dvorišča med poslopji. Videti želi, ali gorečnost in vztrajnost vojakov ustrežata njegovim velikim zahtevam. Izvleče žepno uro, jo pozorno pogleda, stoji in čaka. Deset minut je že minilo. Zdaj morajo priti prve desetine. Z odobravanjem jih bo pogledal in jim zaklical, koliko časa so potrebovali. Na zamudnike bo prežal in jim izrazil svojo nejevoljo pred celotnim moštvom.

nacionalsocialističnemu častniku in že je zaprosil za sveto pismo in »Mein Kampf«. In kar naprej hodi z njima na stranišče.« — »Odlično,« reče Strick.

Raabe ga spodbuja k delu. »Torej naprej, začniva! Razdeliva si naloge, Strick.« — »Razdeliva? Ne. Opozoril si me na možnost, ki je nikakor ne smeva spregledati: lahko bo šlo narobe. Nič ne veva, kaj se bo zgodilo v naslednjih urah. Veva samo, da morava delati. In položaj je, zapomni si, takšen: ukazali so mi. Samo meni. Kaj so mi ukazali in kdo, nihče ne ve. Niti ti, niti Vogel, niti Tanert. Jaz odgovarjam za vse.«

Raabejev pogled izdaja bratsko ljubezen. V tem trenutku mu je Strick zelo blizu. Toda svoja čustva ovlada, kot da gre za nizko oviro, ki jo človek zlahka prestopi. »Kaj naj torej storim?«

Strick ogleduje svoje zapiske. »Mobiliziral boš vse, kar je mogoče pri četah mobilizirati. Sklicuj se na pooblastilo, ki sem ga prejel od poveljujočega generala. Major pri oddelku na urjenju je discipliniran in ne bo delal težav. Poveljuje naj oddelkom v vojašnici; jaz ga bom prej pripravil po telefonu. Najdi zanesljivega častnika in ga pošlji k

več, kako označujete svojo okolico. Kot klavno živino. Temu pravimo »zdržati do konca«, gospod Strick, ali v žargonu: kaj drugega nisem niti pričakoval! Sicer pa, če boste imeli srečo, bo verjelo v ta preobrat samo nekaj pimpfov. Meni bi vse to lahko prihranili.«

»Govorite, samo govorite. Gre vendar za uporniško gibanje!« — »Kje neki!« Tanert se nasloni na zid. Uteleseno nezaupanje. »Torej nekakšno uporniško gibanje! Menda generalsko.« Strick je oster, besede butajo v Tanerta kot ovni v vrata trdnjave. »Kaj so nam mar napis v pismih? Kdo od nas pripada generaliteti?« — »Če mogoče ne pripadate generaliteti, delate zanje. Nosilec slave, časti in ljubezni do domovine. Delavec za kapitaliste, vojak za štabe. Eni poginjajo, drugi dobičkarijo. Gospod Strick, potrebujem nov svet, ne novega poveljnika.«

Strick se potuhne. »Vi torej ne boste sodelovali?« hladno ugotovi. Tanert zmaje z glavo. »Tega nisem rekel. Izjavil sem samo, da si ne delam praznih upov. Prav, torej, mogoče je to, kar mislite storiti, vendarle korak naprej. Toda to še daleč ni moj cilj. Samo pri-

poizkus samomorilnega klanja? Ali samo generalka?«

Strick vnemarno zvije pooblastilo in ga zatakne za zavihek pri rokavu. »Nič natančnejšega ne vemo. Atentat na fuhrerja. Vse ostalo je neznanka. Edino, kar je gotovo, so moja navodila.«

Telefon zazvoni. »Da, Tanert. Pogovor za okrožnega vodjo? Sprejmite ga. Obljubite mu zvezo. Pokažite mi besedilo.« In vrže slušalko na vilice.

Geiger se zgrbanči kot spužva. »Velike spremembe osebnja na vseh področjih, kaj?« zasluži. »Največje.« Strick je zelo zadržan. Prikloni se stotniku Geigerju. »Razumeli boste, gospod stotnik, da mi je žal, ker vam moram kot nižji po činu sporočiti povelje. Vendar vas moram opozoriti, da delam po temeljito pripravljenih ukazih poveljujočega gospoda generala.«

Geiger se v znamenje odobravanja prikloni. Zravna se disciplinirano in vlnudno. »Kar brez ovinkov, gospod Strick.«

»Z najzanesljivejšimi častniki moram organizirati pripravljenost moštva,« reče. * V. B.: Völkischer Beobachter, nacistično glasilo.

Kandidatna lista

Tja na jesen bo začela obratovati v steklarni »Boris Kidrič« v Rogaški Slatini nova talilna peč! Nova ognjena žrela, ki bodo s svojo razbeljeno maso približala tovarniški bruto produkt poldrugi milijardi, že danes terjajo nove delovne brigade: pomočnike in mojstre!

Rekonstrukcija tovarniških obratov je pravzaprav tudi rekonstrukcija delovnega kadra; pot do steklarskega mojstra pa ni učna knjiga, ki jo lahko vsak mimogrede prelista.

Pred nami je kandidatna lista. Natančno predvideva za bodoča delovna mesta ob novi pečii vrsto pomočnikov in mojstrov, ki bodo z nenapisano diplomom v žepu kaj kmalu začeli srečati strojnemu mehanizmu, talilnim kotlom.

Zdaj so ti moške fantje, pa je vseeno, ali je beseda o Viliju, Ignacu, Stefanu ali kom drugem, že med delovnimi brigadami ob ostalih pečeh, kjer se pod nadzorstvom starejših mojstrov uče večšine steklarskega »ceha«.

Domnevali bi, da je preprosto »napihni prvo kroglico! Pa ni! Gledal sem mlade fante, komaj so zapustili šolske klopi industrijske šole pri steklarni, kako preizkušajo moč ter spretnost. Med odmorom, ko si privoščijo ostali, že izkušeni delavci pošteni zalogaj s požirkom razredčenega vina, tako imenovani vajenci možato zasedejo prostor svojih vsakodnevni učiteljev. Približajo se žrelom pečii. Ulove na dolgo cevko kapljivo žarečega stekla. Kot bi ekvilibrirali, oblikujejo z zasuki rok razbeljeno maso v krožno obliko. Potem dahnejo v cev: doslej kompaktna steklena masa se počasi razleže v krožni obod. Enemu se posreči, dvema se ne. Prvi napihne kroglo, »podobno kroglici«, drugi z oblikuje podolgovato hruško, za morebitno nadaljnjo oblikovanje — brezpredmetno osnovo.

Le malo jih je med njimi, ki bi znali z oblikovati kroglo, nato v drugi delovni fazi to kroglo še raztegniti z nadalj-

njim napihovanjem ter s spretnimi zasuki rok potem izluščiti iz njene mase tanko stojalo bodočega kozarca... Če bi nadaljeval zamotano opravilo, bi moral do tu oblikovano steklo potisniti v lesen kalup, ki da morebitnemu kelihu želeno obliko. Naposled bi vzorec spet potisnil v peč, kjer bi mu zalpil na stojalo kapljo steklene mase, potrebne za oblikovanje krožnega stojala.

V tem procesu se skrivajo posamezne delovne faze, ki jih opravi nekaj parov rok do mojstra v posamezni ekipi ob žrelu pečii, ki da proizvodu dokončno obliko. Posamezna delovna mesta zasedejo pomočniki; zdajšnji vajenci, kandidati za pomočnike in mojstre, pa pridržavajo lesene kalupe, v katerih delavci oblikujejo. Pridržavanje kalupov jim vsekakor omogoča neprestano spremljanje sicer nepogrešljivih gibov starejših steklarjev pri oblikovanju razbeljene steklene mase; odmor pa jim omogoča, da skušajo po svojih močeh ter po svoji prizadevnosti te gibe ponoviti, sto in stokrat, vse dotlej, dokler ne ujamejo tistega ritma dela, ki jim začne odpirati vrata med mojstre — oblikovalce.

Za tem sistemom priučevanja na delovnem mestu se seveda skriva skrbno premišljena organizacija usposabljanja na delovnem mestu. Delavec, ki potrka na tovarniška vrata, je najpoprej zanimiv za kadrovske oddeleke steklarne. Ko se z njegovim nasvetom odloči za delovno mesto v podjetju, po-

stane učenec tovarniškega centra za izobrazbo. Ko se seznanil z osnovnimi pojmi o odnosih med ljudmi, o delu in programiranju, o delitvi dohodka, o odnosu podjetja in komune, skratka o pojmi, ki jih mora kot nov član samouprave obvladati, začne svojo pot v dosegljive steklarske spretnosti.

Mnogim je potrebno leto, celo dve, da obvladajo večšino prve delovne faze, da napihnejo kroglico. Kot član ene izmed petih učnih brigad v podjetju si prizadevajo ter mu postane tako rekoč igrača sukanje žareče steklene mase v primerne kroglične oblike, dobi naciv pomočnika, še pozneje — mojstra. Mojstri ne zapuščajo industrijske šole; ne zapuščajo je niti danes, ko je njen pouk sestavljen iz praktičnega in teoretičnega dela, niso je zapuščali včeraj, ko je šola poudarjala le teoretično izpopolnjevanje svojih kadrov.

Takšen način priučevanja na delovnem mestu ali: pot do mojstra po programu izobraževalnega centra v podjetju, vključenim z učnim programom sosednje industrijske šole ter z znanjem novodošlih bodočih steklarjev, pritaženo oblikuje delovno zavest posameznih članov velike steklarske družine — 1.000 po številu — saj je danes v Rogaški Slatini poklic steklar že pojem za opravilo, enakovredno tradicionalnemu rudarskemu ali pa železarskemu delu v naši ožji domovini.

Prav je tako! Tudi steklarstvo ni brez tradicije, vendar žde za pečatom dolga leta poštepanja naših steklarjev po svetu, v tujih glažutah, in je pravzaprav šele zdajšnji čas začel ustvarjati steklarske de-

lavce v domači industriji. Tako srečaš očeta in sina, oba mojstra, ob isti pečii, drugujejo lina sorodniki, malone cela družina.

Značilnost steklarne v Rogaški Slatini pa ni le topilna peč, brez katere si pač ne moremo misliti izbrušenih kristalov, ampak je dobršen del imena steklarne vtisnjen v prostornih brusilnih obratih. Brusilno kolo ob kolesu, brusilec ob brusilcu, mož ob ženi: to je brusilnica, kjer dobivajo izdelki talilne pečii svojo dokončno obliko. Tudi tu, v tem oddelku se srečujemo z mojstri. Oči in roke! S preračunanimi gibi dolbejo v kristal natanko določene reze, kvadrate, pokončne in poševne pa navpične linije, kot las tanka stebelca z listi, različne ornamente, domisleke. Z brušenjem dobi kristal svojo pravo vrednost, postane plemenit med ostalimi steklarskimi izdelki.

Delo in spretnost, znanje in večšina so atributi steklarskega poklica. Stroji — topilna peč in transmisijsko jermenje, ki žene brusilna kolesa, so drugodnega pomena. Najlahtnejše v procesu proizvodnje je odvisno od rok. Zategadelj je pot do mojstra toliko zahtevnejša, zategadelj je steklarski poklic vreden toliko večje pozornosti. Pa naj bo to tisti, ki ga oživlja delo ob topilnih oknih ali tisti, o katerem pripovedujejo že izbrušeni izdelki.

Končni in iskani rezultat — brušen kristal — mora vsebovati enako vrednost delavca-pomočnikov in mojstrov ob pečii kot onih, ki mu z brušenjem odpirajo pot v svet. Zato sta oba poklica enake veljave, in četudi bi se brusilec ne znašel ob pečii, kot bi napihovalec kroglic negotovo ogledoval brusilni stroj. Še več! Kolektiv odmerja enako pozornost delavcem v transportu, v kontrolnih sobah ter v ekspeditu-

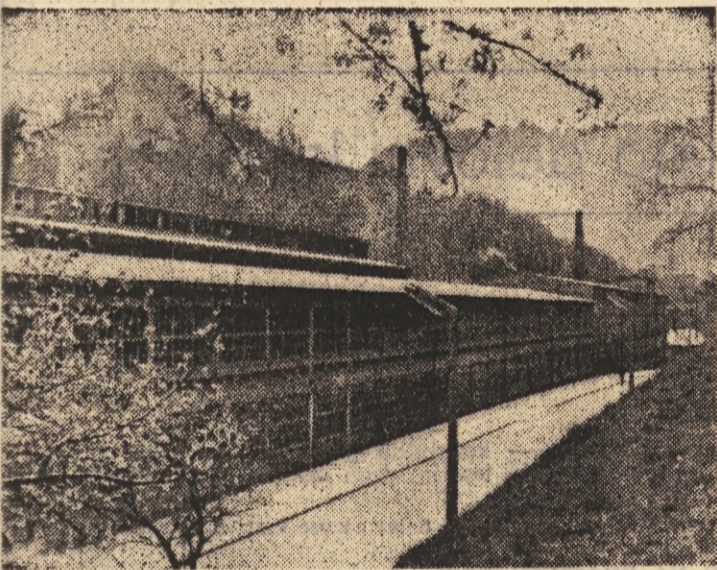
kot v komerciali, v planskem oddelku, ki z natančno analizo potreb domačega, predvsem pa tujega tržišča znajo prilagajati proizvodne programe vsakodnevno oblikovanju takšnih proizvodov, ki vselej dramatično pozornost kupcev.

»Lahko bi imeli dve takšni tovarni v Rogaški Slatini in proizvodi ne bi ostajali na zalogi,« pravijo v steklarni »Boris Kidrič«, kar je nedvomno laskava izjava podjetja, ki predstavlja pomembno proizvodnjo v skupnem plasmaju Jugoslavije na tuja tržišča.

Hkrati pa steklarski kadri ob že vpeljani proizvodnji iščejo nove poti v svet oblikovanja kristalov: s kombinacijami barvnega stekla, z brušenjem in lepljenjem mozaičnih podob na izbrane okrasne predmete, s posebno domiselnim oblikovanjem tekoče steklene mase v

klene predmete izpopolnjuje steklar asortiment svojih proizvodov. Novi proizvodi pa vedno, kjer koli se že pojavijo v izložbenih oknih, govore o nepreglednosti spiska stoterih različnih izdelkov.

NAMESTO EPILOGA: gledal sem film o delu v steklarni. Prikazoval je utrip delovnega dopoldneva v obratih. Bil je sicer grobo sestavljena kopija amaterja, vendar pa že sodi med zgovorne informacije o posebnosti dela, o katerem že izdelani stekleni predmeti — molče. Takšne filme bi potrebovali: izpopolnili bi našo nepopolno predstavo o snovanju ob steklarskih pečeh, znali bi opozoriti na vrednote svojevrstnega poklica, bolj kot beseda bi nas seznanili z dolžno poti, ki vijuga od steklarja — začetnika do steklarja — mojstra.

Proizvodi hrastniških steklarjev vzbujajo pozornost na tujih tržiščih

Virtuozni dela

ša, narekuje ljudem okoli pečii, da opravljajo svoj posel goli do pasu. Znoj je njihov večni spremljevalec. Na čelo ga privablja vročina, ki veje iz pečii in neverjetna naglica, pravcati diktator pri delu. Semkaj sodi star pregovor »kuj železo, dokler je vroče«, ki bi ga lahko spremenili v »napihuj steklo, dokler je razbeljeno v tekoči masi!«

Steklarji hite. Mojster potegne iz pečii veliko kapljo žareče gnote. Bliskovito jo zasuka z vajenimi kretjnami, prične napihovati ter s pomočjo kalupa oblikovati v želen predmet. Prva faza dela traja le nekaj sekund. Poloblikovan predmet prevzame drugi, ki iskano obliko dopolni, pa tretji, ki izoblikuje določen detalj, na primer podstavek kozarca. Oblika dela je sinhronizacija ljudi in njihovih rok. S preračunano natančnostjo si steklarji podajajo izdelke, vsak v preračunanem času opravi svojo delovno funkcijo, s preračunanim zamahom poda razbeljeno steklo drugemu, se spet obrne k prvemu, da z novim predmetom ponovi svojo delovno fazo. Stokrat, tisočkrat v eni izmeni.

Virtuoznost dela spominja v uglajenih kretnjah tridesetih letov rok ob pečii na orkester posebne vrste: v njem ne sme zatajiti mezinice, vse mora biti ob natanko določenem času na mestu, pri roki. Skarje za rezanje še tekočega stekla, slama v kalupu, da se steklo prime ob železne stene oblikovalca, nož za oblikovanje dna ali za formiranje robnikov, podstavek, skratka, desetina delovnih pripomočkov, ki so desna roka glažutarjem. Delo ob pečii spominja na stroj, na avtomat.

Tudi stroj opravlja svojo funkcijo v popolni sinhronizaciji posameznih premikov v me-

hanizmu. Izdelovalec stekleničk za penicilin je pravcata ura enakomernosti: njegovo zobovje grabi tekočo maso, jo stisne, zvotli v želeno obliko, ohladi do primerne temperature in spusti na tekoči trak. Stotinka sekunde je nepogrešljiva enota za merilo posameznih delovnih faz.

Kot je delo s tekočo stekleno maso osnova v proizvodnji, tako so nepogrešljive tudi ostale delovne faze, četudi so neprimerno lažje ter zahtevajo manjši napor od človeka. Steklen izdelek, ulit, izoblikovan, še daleč ni popoln. Grob odpotuje v sosednji oddelek, k brusilcem. Tu imajo besedo diamantna rezila, ki opravijo deseterkrat tolikšno količino posla v eni uri, kot delavka ob strojni pripravi, ki z ognjenim zubljem opravlja funkcijo prizevovanja. Vendar pa je tudi to delo ob rezilnem stroju pedantno odmerjen ritem, ki ne dopušča sekundo zastoja. Delavka sega po čašah, kot ji jih prinaša tekoči trak, jih oviga do rezila, obreže, odlepi odvišno stekleno maso ter postavi že oblikovan kozarec na trak, ki ga ponese do drugih delovnih rok.

Pripovedujemo o kozarcih. No, Steklarna Hrastnik jih izdelava v velikih količinah. Kljub temu pa poudarja proizvodnjo še drugih izdelkov, med njimi tako imenovanih razsvetljavnih teles. Za te predmete se zlasti zanima tujina. Ta njen proizvod je znalo izkoristiti še večeraj nepomembno obrtniško podjetje v mestu, ki se je ukvarjalo s proizvodnjo lestencev. Letos je vzbudilo pozornost na sejmu Alpe-Adria. Z naročili, predvsem pa v stalnem poslovnem odnosu s steklarno, je podjetje povečalo svoj bruto dohodek v primerjavi z lanskim letom za desetkrat. Njegov nagel razvoj

je nedvomno pogojen v izdelkih Steklarne.

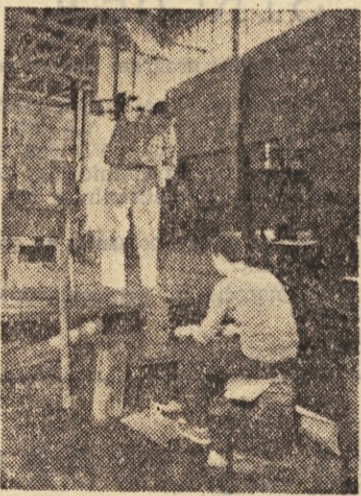
Potem so tu razne steklene posode, katerih izdelava terja od človeka hud fizični napor in dobršno mero večšine. Te posode so namenjene kemični industriji. Ko govorimo o asortimentu proizvodov je prav, da omenimo še raznovrstne stekleničke za potrebe kozmetične kot farmacevtske industrije ter ne naposled razne galanterijske predmete, ki nastajajo v strojnih kalupih.

Polavtomati, avtomati osvajaajo svet. Toda v svet steklarske industrije le počasi vstopa-

Delo ob pečii pa je tudi svojevrsten oblikovalec medsebojnih odnosov med delavci. Tu srečamo starejše in mlajše steklarje. Tu si podajata žarečo maso delavec, ki bo že jutri upokojenec, in fant, ki je včeraj zapustil industrijsko šolo. Medsebojna odvisnost v proizvodnji, nenehno pogovarjanje s kretjnami, brez besed, dajeta značilen pečat nerazdvojenosti delovnega kolektiva, kjer posameznik dobro ve, da je njegov trud popolnoma nepomemben, če sproti ne odtehtuje truda njegovih delovnih tovarišev, s katerimi je neposredno povezan. Ta medsebojna odvisnost pri delu pa trka na logično domnevo, da je podobna mera sodelovanja in medsebojne povezanosti potrebna delavcu kot delovnemu kolektivu tudi takrat, kadar se pogovarjajo o drugih rečeh.

Lani je praznovala Steklarna v Hrastniku 100-letnico; ta njen praznik je bil praznik doline. Mnoge domačije v bližnji in daljni okolici so takrat praznovale s prijetno samozavestjo, da so dale hrastniški glažuti že dve, celo tri generacije. Steklarstvo se deduje. Iz roda v rod gre virtuozna večšina dela ob talilni pečii. Zategadelj bi bilo tudi praznovanje tovarne manj svečan dogodek, če bi zadevalo le tovarniške zidove in bi ne bilo njegovo zmagovalstvo vezano na človeka, na steklarja, kate-rega prisotnost je sestavni del zmagovalstva.

In naposled: steklar je tisti, ki odpira tovarni vrata v široki svet. Njegovo znanje in umetnost sta vtisnjena v vsak steklen proizvod. Glažutar je delavec, ki v mnogih primerih že dolgo časa zmaga stroj in tehniko mehanizmov ter bo delo njegovih rok še dolgo časa iskran in nepogrešljiv spremljevalec naše vsakdanjosti.

Avstralija je edini kontinent, ki ga doslej še ni uvrstilo med svoja stalna in zanesljiva odkupna tržišča hrastniško steklo: lahki kozarci, razsvetljavna telesa, mlečno in prozorno steklo, pepelniki ...

Steklarna v Hrastniku je sčasoma osvojila predvsem proizvodnjo raznih specialnih izdelkov za potrebe farmacevtske industrije, kozmetike, za lokale ter za dom. V proizvodnji stekla kot embalaže pa zaostaja v svojem načrtovanju.

Kakorkoli, 8 milijonov ton steklarskih izdelkov proizvede letno kolektiv, ki šteje blizu 1500 izkušenih glažutarjev. Tu so zbrani strokovnjaki iz vseh vetrov, prepotovali so pol Evrope, z nabranimi izkušnjami in znanjem oživljajo tovarno ter s kvalitnim delom odpirajo vrata naši domači steklarski večšini na vsa pomembnejša svetovna tržišča.

Od donosnem izvozu pa je tovarna vezana le na minimalen uvoz: uvaža samo bistrila, kar predstavlja 5 odstotkov celotne surovinske osnove. Sicer so tu Novo mesto s kremenčevim peskom, pa Pula in Lukavec s kameno soljo.

Minimalna odvisnost od uvoza kot tudi minimalni stroški za uvoz pa predstavljajo pri ustvarjanju dohodka malone enako vrednost kot briga steklarjev, da v sami proizvodnji zmanjšujejo lom stekla: lani, ko proizvodni prostori še niso bili povsem urejeni in je rada ponagajala topilna peč, je bil odstotek loma razmeroma visok v odnosu na celotno proizvod-

njo. Predstavljal je polnih 21 odstotkov! Letos je ta odstotek zdrknil na 18, celo na 16; povedati moramo, da predstavlja 1 odstotek loma dobrih 20 milijonov dinarjev!

Zmanjševanje loma je vsekakor markanten pokazatelj za ustvarjanje dohodka. Toliko bolj očiten, kolikor manj je odvisen od avtomatskih in polavtomatskih strojev ter je njegova višina odvisna le od pazljivosti delavcev, katerih znanje in večšina sta nedvomno alfa in omega produktivnosti. Vsaj v tej industrijski veji.

Znati je treba! Znati svoj posel v steklarski proizvodnji pa ni le zasluga knjig in šolske klopi, pa na je koren v vsakdanji praksi ob pečii, ki pri 1.400 stopinjah Celzija spreminja surovino v žarečo stekleno maso.

Topilna peč je duša proizvodnje. Objekt, ki ostane v spominu. Krožne oblike z odprtini: okoli pečii je zgrajena ploščad, obdana z raznimi napravami za oblikovanje stekla.

Neznosna vročina, ki je v poletnih mesecih še toliko huj-

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

ELEKTROTEHNA LJUBLJANA

SE PRIPOROČA ZA OBISK IN NAKUP
VSEGA ELEKTROTEHNIČNEGA BLA-
GA V SVOJIH POSLOVALNICAH

Generalni remont avtomobilov
AVTOOBNOVA
Ljubljana - Bežigrad 11

Teži, da v čim večji meri zadovolji potre-
bam svojih strank, kar mu omogočajo vsa
povojna tradicija in izkustva na področju
strokovnega obnavljanja motornih vozil in
motorjev.

Grosistično trgovsko podjetje

Mavrica

Ljubljana - Resljeva 1

vam nudi vse vrste barv, lakov, kem-
ikalij, pleskarski in soboslikarski
material - Oglejte si bogato izbiro
- Za cenjena naročila se priporoča
kolektiv!

PODJETJE

Silvaprodukt

Ljubljana - Dolenjska c. 38

Sredstva za impregnacijo lesa in za
zaščito pred korozijo.

Naravne smole, eterična olja, kloro-
fili in drugi ekstrakti

GOZDNO GOSPODARSTVO

Postojna

Za strokovno in splošno izobraževanje, razvedrilo in zabavo

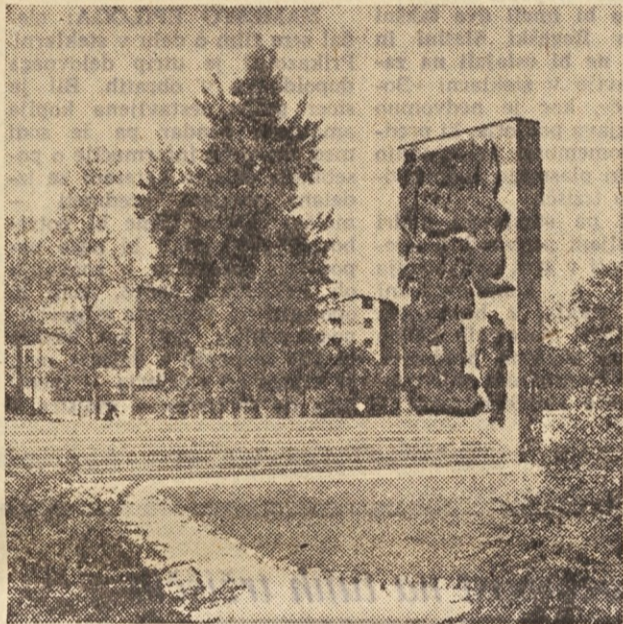
ISKRA
ozki kino
projektor KO-6

- KVALITETEN TON — TEHNIČNA IZPOPOLNJE-
NOST
- PREPROSTO UPRAVLJANJE
- PROJEKTOR IN OJAČEVALEC V ENEM KOVČKU
- OKUSNA ZUNANJOST

Tovarna elektrotehničnih
in finomehaničnih izdelkov

K R A N J

OB PRAZNIKU DNEVA VSTAJE, 22. JULIJU, čestitajo delovni kolektivi

KOMUNALNO PODJETJE

MESTNA VRTNARIJA

Ljubljana, Cesta na Rožnik 2

Ima vedno na zalogi vse vrste cvetja
za vaš okus. Za cenjena naročila se
priporoča.

Gostinsko podjetje

MANTOVA VRHNIKA

se priporoča za cenjeni obisk. Hitro
postrežbo in kvaliteto vam zagotavlja
kolektiv

VELETRGOVSKO PODJETJE

IMEX

KOPER

EXPORT: vseh prehrabnenih proizvodov — kmetijskih produktov — živine in
divjačine — proizvodov ribje industrije — lesa in lesnih izdelkov in vse ostale
industrije

IMPORT: vseh artiklov široke potrošnje — rezervnih delov za vse vrste avtomobilov,
traktorjev in ladijskih motorjev

PRODAJA NA VELIKO IN NA DROBNO industrijskih artiklov za reprodukcijo
in široko potrošnje.

SAMOSTOJNI OBRAT AVTO-MOTO SERVIS vrši servisna in generalna popravila
vseh motornih vozil in kmetijskih strojev.

SERVISNE USLUGE nudimo v delavnici na ISTRSKI CESTI V KOPRU VSAK
DAN, TUDI V POPOLDANSKEM ČASU, TER OB NEDELJAH IN PRAZNIKI.

O KVALITETI DELA SE PREPRAČAJTE SAMI!

INDUSTRIJA OBDELOVALNIH STROJEV

Ljubljana-Mostje

Proizvodni program našega podjetja je:

- izdelovanje baterijskih viličarjev VE 600, 1000 in 1500
- ročnega viličarja VR 1000
- diesel viličarjev VD 1500, 2500
- ekscenter stiskalnice ES 30 ton
- hidravlične stiskalnice HS 60 in 150 ton

Za vsa ostala pojasnila se obrnite na naš komercialni
oddelek.
Za naročila se priporoča kolektiv.

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR

OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI ODBOR ZB
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKI ODBOR ZROP

OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI KOMITE LMS
OBČINSKI ODBOR ZVVI

IN VSE OSTALE MNOŽIČNE ORGANIZACIJE

PIRAN

Tovarna pohištva

BREST

Cerknica

Tovarna
elektromateriala

»ELMA«

LJUBLJANA — Črnuče

GRADBENO PODJETJE

LJUBLJANA — VOŠNJAKOVA 8

izvršuje in projektira vse vrste inženirskih
zgradb. Za cenjena naročila se toplo priporoča.

LESNA INDUSTRIJA

PIVKA

vodi v kakovosti lesnih izdelkov, predvsem panel plošč
in ladijskih oblog ter lesno galanterijskih izdelkov.

Vse izdelke lahko dobite v prodajalnah Slovenija les
in poslovalnicah Javor Pivka.

ZA PRAZNIK 22. JULIJ, DAN VSTAJE

čestita vsem cenjenim kupcem in dobaviteljem
kolektiv

SLADKOGORSKE TOVARNE
KARTONA IN PAPIRJA

SLADKI VRH — pošta Šentilj v Slovenskih Goricah

OB PRAZNIKU DNEVA VSTAJE, 22. JULIJU,
ČESTITAJO DELOVNI KOLEKTIVI

OBCUTNO SMO ZNIZALI CENE VEČINI NASIH
GALVANSKIH IZDELKOV IN S TEM OMOGOČILI
VEČJO UPORABO V DOBRO FINALNIM IZDELKOM.

ZAHTEVAJTE PONUDBE!

KEMIČNA
TOVARNA

PODNART

Trgovsko podjetje

MURKA

LESCE PRI BLEDU

se še nadalje priporoča vsem
cenjenim odjemalcem.

Trgovina z barvami
in laki na drobno

ORIENT

LJUBLJANA — TITOVA 22

Tovarna umetnih brusov

MARIBOR
TRŽAŠKA 60

proizvaja umetne
bruse pod zaščit-
nim znakom Swaty

na osnovi keramične, bakelitne in šelak vezi. Priporoča
se s svojimi kvalitetnimi proizvodi.

Ce želite nabaviti kvalitetne izdelke naročajte v

TOVARNI
VERIG

LESCE PRI BLEDU

- Nudimo: verige vseh vrst za široko potrošnjo, indu-
- strijo in brodogradnjo
- vijake vseh vrst in zakovice
- opremo za pomorstvo

Mariborska tekstilna tovarna
MARIBOR

FREDILNICE — TKALNICE — BARVARNA — TISKARNA — APRETURE

Kraljeviča Marka 19
Poštni predal — 9
Telefon — 40-11
Telex 033-17

Telegrami: Tekstiltvor
NB Maribor, 604-11/1-150

Proizvajamo: bombažno in stanično prejo, sukance za šivanje in vezenje, hlačevino, bom-
bažne in umetno svilene podloge, klote, flanelo za srajce in pižame, tiskanine iz bombaža
in stanične volne, popeline, cefirje itd.

• Vsi naši popelini z oznako »EVASET« Shrunk-Guaranteed Anti Shrink se po pranju
ne krčijo več.

• Vse naše tkanine iz stanične volne so apretirane proti mečkanju in so opremljene s po-
sebnimi zaščitnimi znaki, ki jamčijo za obstojnost apreture tudi po večkratnem pranju.

Izvažamo: klote, svilene serže, popeline, cefirje ter tiskanine za moško perilo in ženske
obleke ter sukance.

Uvažamo: surovine, barve, kemikalije, utenzilije, stroje itd.

Vsi naši izdelki so znani po izredno dobri kvaliteti in zelo nizkih cenah.

TOVARNA
KLEJA LJUBLJANA
Šmartinska cesta št. 50
Yugoslavia

Telefoni: h. c. 30-368
30-894
direktor 33-621
komerciala 33-564

Proizvaja: kostni klej znamke »Maček« v biserih-
perlah, vse vrste kožnih klejev, tehnično,
prečiščeno in foto želatino, tehnične ma-
ščebe, razklejeno in surovo kostno moko
ter roževino.

Preporučajte se o odlični kvaliteti vseh naših proizvodov.
Zahtevajte prospekte in tehnična navodila

KOMUNALNO PODJETJE

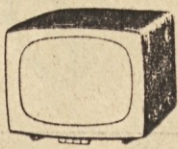
VODOVOD KRANJ

ARGO juha vam prinaša srečo

VELIKO NAGRADNO ŽREBANJE

KOMBINATA KONSERVNE INDUSTRIJE DELAMARIS IZOLA

Dobitki so: Sodelujte! Sodelujte z več kuvertami!

3 televizorji

5 hladilnikov

5 električnih
štedilnikov

1000 kolekcij
proizvodov »Delamaris«

V nagradnem žrebanju lahko sodeluje vsak potrošnik, ki pošlje v kuverti 10 izrezkov zaščitnih znakov »ARGO JUHE« na naslov: »DELAMARIS« nagradno žrebanje Izola. Znaki so tiskani na vsaki vrečki in škatlici ARGO JUHE. Vsak potrošnik lahko pošlje več kuvert! Žrebanje bo v Izoli 15. avgusta 1962.

Okrajni sindikalni svet LJUBLJANA

SINDIKALNA PODRUŽNICA

Kranjskega gradbenega podjetja KRANJ

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

»JELKA« RADOVLJICA

PROIZVAJAMO: rezan les iglavcev, listavcev, zaboje, ladijski pod — opaže in strešne konstrukcije
Za naročila se priporočamo!

IZDELUJEMO STROKOVNO KLEKLJANE ČIPKE IN STROJNE VEZENINE, KI VAM JIH NUDIMO PO KONKURENČNIH CENAH.

POSLUŽUJTE SE NAŠE BOGATE IZBIRE!

Tovarna čipk in vezenin

B L E D

ELEKTRARNA MEDVODE

MEDVODE

OB PRAZNIKU DNEVA VSTAJE, 22. JULIJU, ČESTITAJO DELOVNI KOLEKTIVI

IZDELUJEMO:

FIRNEZ • BARVE • LAKE • OLJNATE
BARVE • NITRO RAZREDČILA • NITRO
LAKE • PODVODNE BARVE

TOVARNA BARV
IN LAKOV

»Color«

MEDVODE

OBČINSKI SINDIKALNI SVET MARIBOR-CENTER

MARIBOR

ZA VSAKO DRUŽINO,

Kolinska
Tovarna
hranil
LJUBLJANA

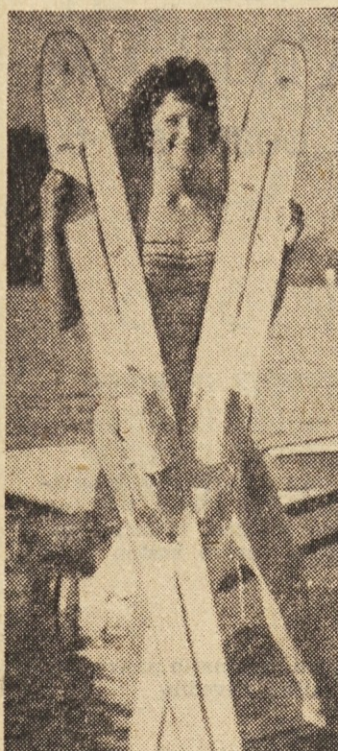
OB VSAKI PRILIKI!

LESNINA LJUBLJANA

NUDI SODOBNO IN KVALITETNO POHIŠTVO VSEH VRST:

- SPALNICE
- KUHINJSKO OPREMO
- KOMBINIRANE SOBE
- ŠOLSKO POHIŠTVO
- DELOVNE KABINETE
- GOSTINSKO POHIŠTVO
- LESNO GALANTERIJO IN DRUGO

ZA OPREMO VSAKOVRSNIH NOTRANJIH PROSTOROV SE OBRAČAJTE VEDNO NA RENOMIRANO TRGOVSKO PODJETJE LESNINA LJUBLJANA, KI VAM JE VSAK ČAS NA RAZPOLAGO S POJASNILI IN NASVETI.

- čolne raznih izvedb iz poliestra (plastike) in običajnih materialov
 - vodne smuči z vezmi
 - vodne tobogane po naročilu
 - razno drugo opremo za šport in rekreacijo
- VAM NUDI

TOVARNA ŠPORTNEGA ORODJA

BEGUNJE NA GORENISKEM
Slovenija
Jugoslavija

ZAHTEVAJTE PONUDBE S POJASNILI IN PROSPEKTI
CENE PRIMERNE — ROKI KRATKI!

Uporabljajte naše priznane izdelke in spoznali boste, da so visoke kakovosti.

Preden se odločite za nakup kuhinjskih stolov in miz, salonskih stolov, foteljev in ostalega kosovnega pohištva

ZAHTEVAJTE KATALOG IN CENIK PODJETJA

Fotelj

LESNA INDUSTRIJA, PIVKA

ki proizvaja tudi
— kvalitetno priznane vezane in panel plošče,
— plemenite in slepe furnirje,
— lepljene sedeže in naslone,
— lesno embalažo,
— žagan mehki in trdi les.

VSE IZDELKE PODJETJA »JAVOR« LAHKO DOBITE V VSEH PRODAJALNAH PODJETJA »SLOVENIJA LES« IN V POSLOVALNICAH »JAVOR« PIVKA:

Ljubljana, Gosposvetska 13
Zagreb, Braća Oreški 15
Beograd, Nebojsina 7

PREDSTAVNIŠTVO PODJETJA »JAVOR« — SPLIT, SPINCICEVA 27

DVOJNO MERILO

Meddržavni šahovski dvo-boj SZ — Jugoslaviju v Lvovu se je končal precej neslavno za naše šahiste. Se bolj kot hud poraz pa nas mora razočarati pristop nekaterih naših reprezentantov k temu dvoboju.

Med najmanj resnimi je bil nedvomno mednarodni mojster Mario Bertok. Bil je eden prvih, ki je pričel razbijati kolektivni duh moštva. Zanimal se je v glavnem le za svoj individualni rezultat. Često je omalovažujoče ocenjeval igro in šahovsko znanje ostalih članov reprezentance ter tako slabo vplival na njihovo samozaupanje. Tudi njegove priprave na partije niso bile vedno skrbne. Zato se mu je zgodilo, da je bil z Bronsteinom izgubljen že po nekaj potezah!

Na največje presenečenje naših reprezentantov pa se je Bertok po vrnitvi iz Lvova »zresnil«. V svojih člankih je grajal napake soigralcev in bil poln lepih naukov. Še predvsem je zameril obema mladincema — neresno in lagodno igro. Dejstvo pa je, da sta bila Ankerst in Nemet najborbenejša člana našega moštva. Ko sta zaradi preetlike koncentracije ali utrujenosti zapravljala možnosti za zmage, so jima stopile solze v oči. Toda prihodnji dan sta se zopet borila do zadnjih možnosti.

Bertokovo dvojno merilo ne more nikomur koristiti, je pa že mnogim škodovalo. Upamo, da bo svoje dobre nauke slednjic pričel uresničevati na najpotrebnejši osebi — samem sebi!

GRENKO RAZOČARAN JE

Sportniki mariborskega Branika so velika družina dobrih prijateljev. Tako je vedno bilo in bo tudi ostalo. Zato se sliši skoraj neverjetno, kaj so doživeli pred dnevi zaslužni športniki tega društva Dogša, Kancler in Vogrinc.

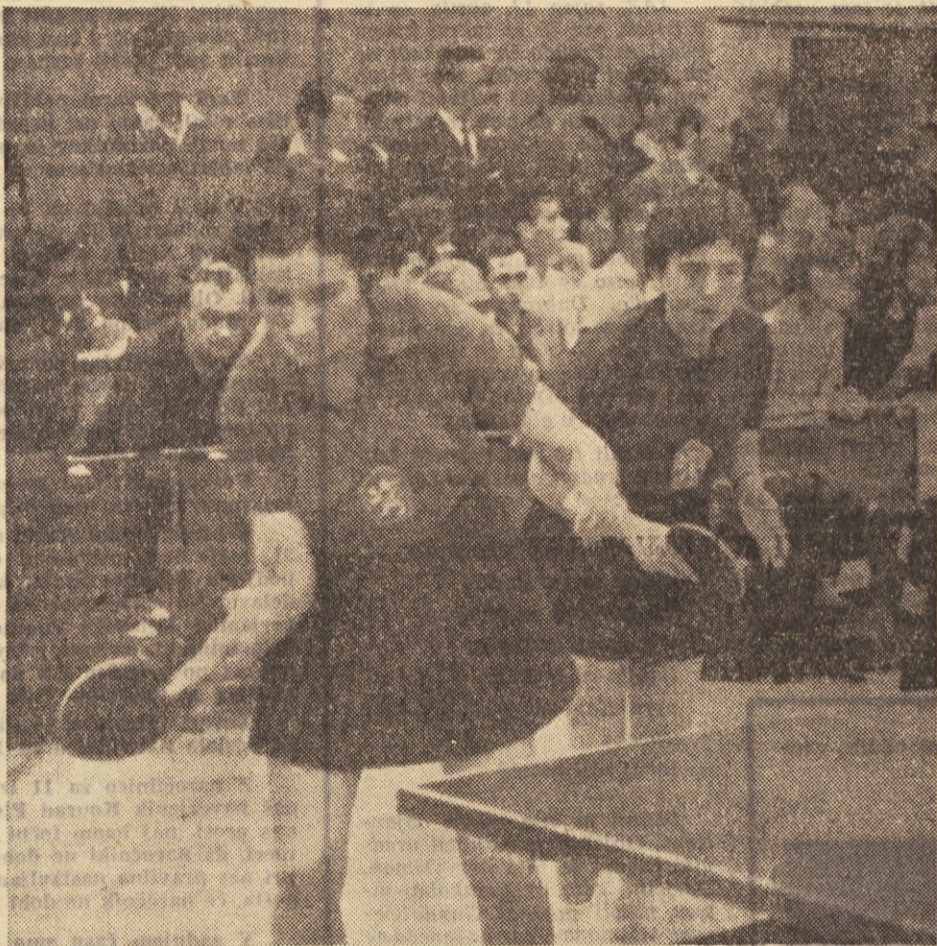
Že od nekdaj je tenis priljubljen dopolnilni šport mariborskih rokometashev in smučarjev. Tudi omenjena trojica občasno rada vzame lopar v roko in najde v sproščenem igranju hkrati razvedrilo ter krepitev telesnih sposobnosti. Zadnjic pa so doživeli grenko razočaranje, ki jih je hudo prizadelo... Ko jih je zapazil na teniščih član TK-Branika Petan, je namreč glasno izjavil: »Kaj pa dela tukaj ta mariborski gnoj!«

Ne glede na nevljudnost ali boljše rečeno žaljivost te izjave, se vprašujemo — kaj misli Petan s temi besedami. Ali so mar zaslužni športniki gnoj? Ali se tako omalovažuje društvene tovariše, ki so z aktivnim tekmovanjem in prostovoljnim delom pri izgradnji športnih objektov pomagali pri razvoju mariborskega športa?

ŠILO

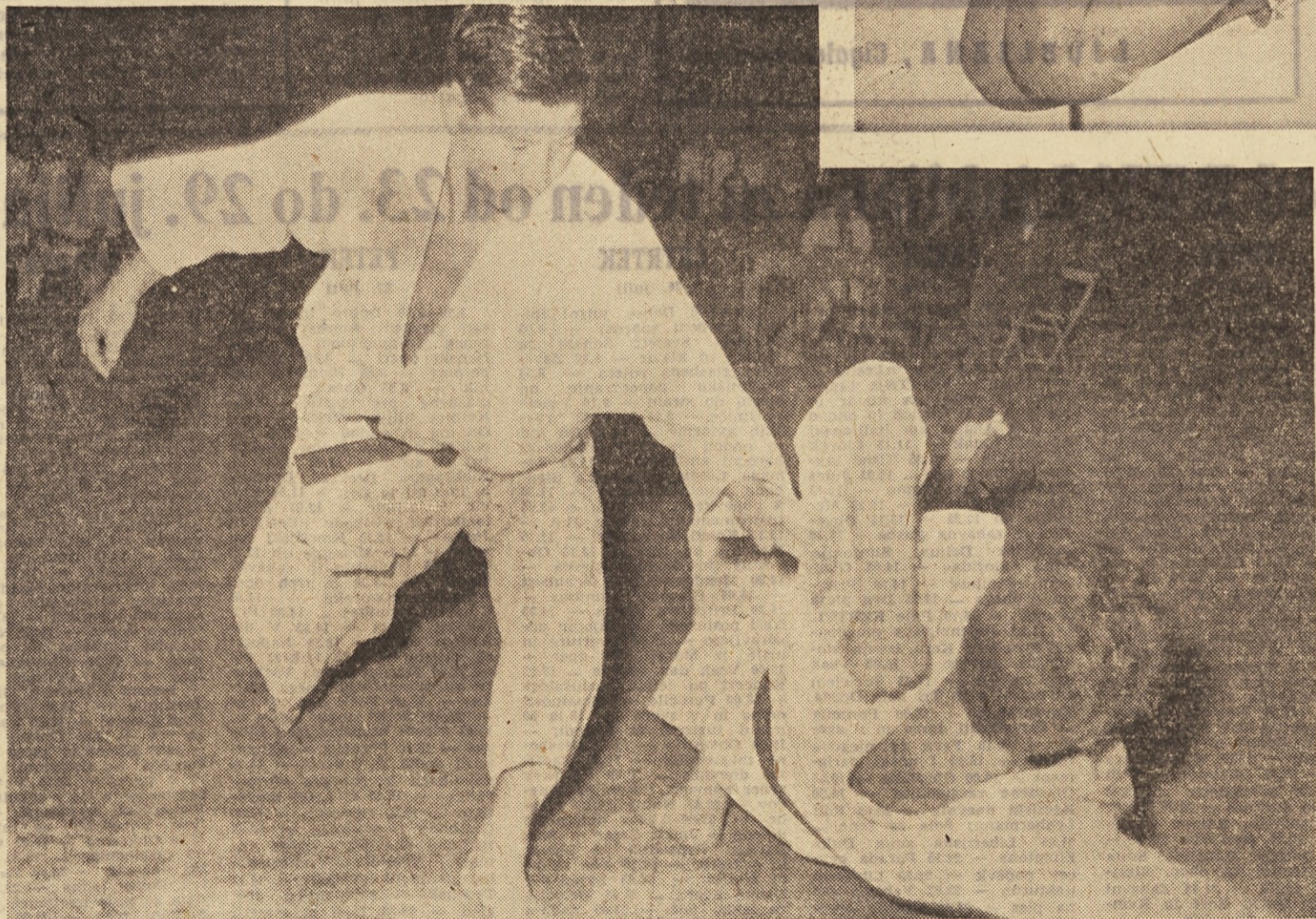
VII. MLADINSKI EVROPSKI KRITERIJ V NAMIZNEM TENISU — 13. DO 15. JULIJA NA BLEDU — Razglasitev zmagovalk v tekmovanju mladink v dvoje: od leve drugoplasirani Romunki Michalcu in Jeandrescu, zmagovalki Lužova in Bosa (ČSSR), polfinalistke Johansson in Carlsson (Švedska) ter Rudnova in Balašite (SZ). Stirinajstletna Lajma Balašite je bila zmagovalka pri posameznicah!

Čehinja Irena Bosa (prvakinja v dvoje pri mladinkah in mešano) v akciji, njena soigralka rojakinja Lužova pa pozorno spremlja let žogice. V finalu sta zmagali proti Romunkam z 21:17, 21:17.

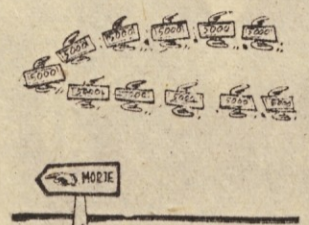

KOTALKANJE: Prihodnjo soboto ... sodeljo bo na osrednjem stadionu v športnem parku inž. Stanka Bloudka velika mednarodna kotalkarska revija. Sodelovali bodo odlični kotalkarji Zahodne Nemčije, Švice, Italije in najboljši domači kotalkarji ter kotalkarice. Tjaša Andree (na sliki), ki sodi že več let med najboljše kotalkarice, bo gotovo ponovno navdušila.

JUDO: Konec preteklega tedna so ljubitelji juda občudovali neverjetno sprtnost japonskega mojstra »mehke umetnosti« Jamade. Na osrednjem stadionu v Tivoliju je Jamada (nosilec 6. DAN pasu) prikazal posebno tehniko AIKI-DO, ki obsega nad 2000 različnih prijemov. Njegov sparring partner je bil Ljubljančan Škraba (nosilec 2. DAN pasu).

SMER - NA ODDIH!

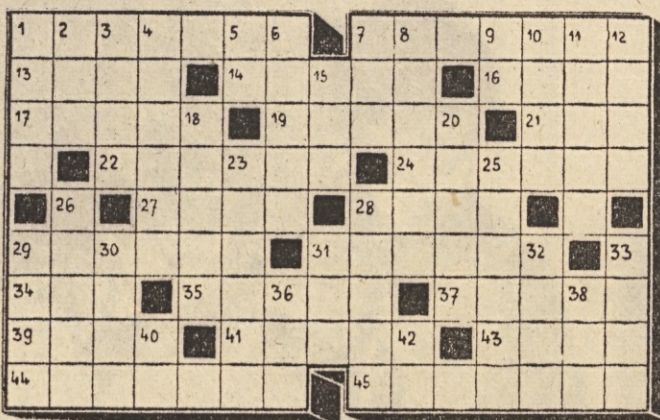

DVOJNA REZERVACIJA

Križanka

Vodoravno: 1. nepomembna oseba na odru, 7. manjše spremembe v interpretaciji kakšne skladbe, ki jih izvaja sam vnaša, 13. pokrivalo, 14. razmočena zemlja, 16. del dihanja, 17. zajeten gorski vrh, 19. borišče, 21. huda žuželka, 22. poklic, 24. prebivavec Apeninskega polotoka v starem veku, 27. Verdijeva opera, 28. velika afriška in azijska žival, 29. neposredna okolica. 31. tako velik, 34. okrogla bakterija, 35. starogrška pesnica, 37. davni prebivavci na naših tleh, 39. silna žalost, 41. tolažba, 43. lesni drobec, 44. žrebci, 45. predsmrtni boj.

Navpično: 1. briga, 2. kradljivec, 3. sveti bik starih Egipčanov, 4. težka kovina srebrnobe bele barve, 5. kemični simbol za antimon, 6. prislino delo, 7. starogrška boginja zapeljivosti, 8. motor, 9. kratica za zelo veliko elektrotehnično enoto, 10. malik, 11. takšnega okusa kot limona, 12. osebno moško ime, 15. naplačilo, 18. operne melodije, 20. posebna vrsta vulkanskih

REŠITEV

PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. čebele, 6. koliba, 11. el, 12. poribat, 15. er, 16. lak, 18. kazalo, 19. uta, 20. onod, 22. ralo, 23. slak, 24. TAM, 25. Ba, 26. iti, 27. oven, 29. veto, 31. očet, 34. bel, 35. celota, 37. Ana, 38. en, 39. mehanika, 41. on, 42. tetiva, 43. porota.

otokov, 23. izžemalec, 25. organsko barvilo, 26. penja, spenjaja, 28. sinova žena, 29. jarek, 30. eden od naših čutov, 31. nekdo ali nekaj, ki ga počemo imenovati s polnim imenom, 32. ptič, ki živi samo še na Novi Zelandiji, 33. staro glasbilo, 36. hoditi, 38. koroški ljudski ples, 40. poštna kratica, 42. kemični simbol za srebro.

HUMORESKA

MIRKO TRISLER:

Jaz Klavdij, cesar in bog

V zadnjem času, kadar pišejo nekrologe, čestitke za dolgoletno delo ali analize umetniških del v zvezi z različnimi nagradami, se je prikradel nov stil, ki ga imenujem »klavdizem, carizem in bogizem«.

Iz pedagoških razlogov sem sestavil majhen primerek »klavdizma, carizma in bogizma« v praksi.

Vzemimo obletnico našega pomembnega klasika Frana Gundulića.

Clankopisec, pripadnik smeri »klavdizma, carizma in bogizma«, bi približno takole nazdravil Gunduliću:

»JAZ in gundulić

JAZ, rojen 13. aprila, in to v petek, ker sem se moral roditi prav na petek, in to trinajstega, in to aprila, takrat še kot otrok, ki ni stulil širokega razpona svoje prihodnosti. Jaz kot takšen, bivše dete, takrat še smrkvav kričoč, sem imel tovariša, nekega Žarka, ne spominjam se več priimka, stanoval

je v Gundulićevi ulici in Zarkova mama me je tam večkrat pogostila z odlično belo kavo in jabolčno potico.

JAZ, rojen 13. aprila, in to v petek, sem mislil, takrat še tako mlad in naiven, da obiskuje prijatelja zaradi potice, s katero me gosti njegova mama.

Kako napačno sem takrat te stvari razumel! Takrat še seveda nisem čital Freuda in nisem še vedel, da obstaja podzavest. (Glej moj članek: »JAZ, sigmund freud, adler, jung in Pshoanaliza«). Sele takrat sem ugotovil, da me je podzavest prilabčevala v ulico, ki je nosila ime po našem nepozabnem pesniku.

Gundulićevo ulico! Koliko prekrasnih spominov!

V Gundulićevi ulici sem se prvokrat stregel zaradi frnikul.

JAZ, rojen 13. aprila, in to v petek, sem takrat prejel zato ostudne batine. Zaradi tega nesrečnega dogodka mi je ostala Gundulićevo ulica v slabem spominu, to mi je na neki način

vrlo slabo luč tudi na samega Gundulića, še danes, ko razmišljam: kdo je večji — Beckett ali Gundulić? — se nagibam k Beckettu, ker pač nikoli nisem bil tepen v Beckettovi ulici.

O Gunduliću kot konkretni književni osebnosti sem prvič slišal v šoli, toda v tej dobi sem še požiral Karla Maya. (Glej moj članek »JAZ in winetou«).

JAZ, rojen 13. aprila, in to v petek, jaz, ki še takrat nisem vedel za Freuda in zato tudi ne za obstoj podzavesti, sem kljub temu podzavestno vzljubil Gundulića, s tem, da sem se zaljubil v črnoopolto dekletce z lešnikovimi očmi, ki ji je bilo ime Dubravka. To je bila vzvišena platonška ljubezen z nekaterimi gradimi mislimi in nečistimi željami. Nikoli nisem s njo spregovoril, zato se tudi nikoli nisva spoznala. Dubravka je danes mati dveh otrok in jaz nisem njen oče. V meni je ostala samo določena grenkoba: nikoli nisem prečital »Dubravke«, niti je nisem videl v gledališču.

Dve ali tri leta pozneje sem napisal znano pesem »JAZ in smreka«:

Jaz stojim pod smreko
mesec je pahljaja
na smrečici je srce
vrezano z bodalom
ljubita se D in R
vprašujem se
smreka
zakaj nisi hrast?

Pesem ni bila nikoli objavljena. Objaviti je ni hotel urednik, ki mu je bilo ime Osman. Verjetno zato, iz grenkobe, nisem nikoli prečital Gundulićevega »Osmana«, kar pa seveda ne zmanjšuje vrednosti tega našega starodavnega dela.

Danes, ko slavimo Gundulićevo obletnico, prosimo bravce, da naj spoštujejo pisatelja prav tako, kot je starodavni Dubrovnik znal ceniti svojega velikega sina Dživa Frana Gundulića. V teh dneh bom končal ciklus pesmi »JAZ in kleopatra«.

Vse, kar potrebujete za izlete, kopanje in letni oddih, vam nudi v veliki izbiri

LJUBLJANA, Cigaretova ulica

Spored RTV Ljubljana za teden od 23. do 29. julija 1962

PONEDELJEK

23. julija

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Danilo Bučar: Belokranjske pisanice — 8.30 Gian Carlo Menotti: Telefon — 8.35 Za mlade radiovedne — 9.25 Orgle in orglice — 9.40 Pesni in plesi Marčka Tajčevića — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Dve domači partituri — 11.35 Petindvajset minut pred dvanajsto — 12.03 Trio Mahkovič nam igra — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Samospeve Frana Gerbiča — 13.45 Tenorista Gašper Dermota in Miro Brajnik — 13.51 Majhen koncert violini — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Pesni in plesi jugoslovanskih narodov — 15.20 Mali ansambli v plesnem ritmu — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Arja skozi stoletja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Portreti jugoslovanskih skladateljev zabavne glasbe — 18.45 Novo v znanosti — 20.20 Iz doline v planino — 20.45 Kulturna kronika — 21.00 Razgledi po sodobni glasbeni literaturi — 22.15 Predstavljamo vam tri pevke jazz: Chris Connor, Julie London in Carmen McRae — 22.30 Literarni nokturno — 23.03 Zadnji ples pred polnočjo

TOREK

24. julija

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 S pesmijo v novi dan — 8.25 Zabavni kaleidoskop — 8.55 Početniško popotovanje od strani do strani — 9.10 Suita in divertimento — 9.45 Trio Avgusta Stanka — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Od kaprice do plesa — 11.20 Rolf in Aleksandra Beckett: Dovolite — ime mi je Cox — 11.48 Do dvanajstih majhni zabavni ansambli — 12.05 Heana Bratuzeva zapoje — nekaj slovenskih narodnih — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Iz veselih slovenskih oper — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Pesni in plesi jugoslovanskih narodov — 15.20 Mali ansambli v plesnem ritmu — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Arja skozi stoletja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Dvajset minut ob glasbenem avtomatu — 18.30 S knjižnega trga — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Večer pri skladatelju Antonu Lajovicu — 20.30 Radijska igra — 21.34 Darius Milhaud: Suita (po Correttu) za oboe, klarinet in fagot — 21.44 Zabavni orkester David Rose in Kvintet George Shearing

SREDA

25. julij

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Pisana orkestralna galerija — 8.35 Pisan svet pravljic in zgodb — 8.25 Dva orkestra — dva stila — 9.45 Trije samospevi in nekaj za klavir in harfo — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Anglež kot italijanski operni junak — 11.15 Clovek in zdravje — 11.25 Tisoc taktov za dober tek — 12.05 Jules Massenet: Le Erinne — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Mendelssohn in Schubert — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Dva plesa iz oper — 15.20 Poje KZRTVL — 15.40 Judenburška pianistka Elisabeth Kern izvaja slovenske avtorje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Soferjem na pot — 17.50 Tri kola Borda Karaklajića — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Favni in njegova flauta — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Rolf Leobermann: Sola za žene — 21.35 Liberijska suita Duka Elingtona — 22.15 Parada pevni studio — 22.50 Literarni nokturno — 23.05 Vabimo vas na ples — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

ČETRTEK

26. julij

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Heribert Svetel: Sonata za violino in klavir — 8.33 Zavrtimo glasbeno ruleto — 8.55 Početniško popotovanje od strani do strani — 9.10 Veselje počitnice — 9.25 Iz oper hrvaških avtorjev — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Londonski baročni ansambel — 11.25 Romana Lindič in Snežka Sterbenc pojeta narodne — 11.35 S popevkami po svetu — 12.05 Instrumentalni kvintet JLA — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Mendelssohn in Schubert — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Nasli poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Uverture in arije iz Mozartovih oper — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 50 minut turizma in melodij — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Cetrtkov večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Nekaj lahke glasbe — 21.00 Večer umetniških besede — Janez Cesar — Bela Bartok: Rapsodija za klavir in orkester — 22.15 Škafcevič studio — 22.50 Skladatelj Danilo Svara — 23.45 Melodije za lahko noč — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETEK

27. julij

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Lucía Lammormoor v ljubljanski operi — 8.35 Zabavni popuri — 8.55 Pionirski tedni — 9.25 Obraz iz česke glasbene preteklosti — 9.45 Kvintet Vilija Petrića — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Dopoldne pri Wolfgangu Amadeju Mozartu — 11.20 Rolf in Aleksandra Becker: Dovolite — ime mi je Cox — 11.50 Klavir v ritmu — 12.05 Mladim tumburšim Svobode »Bežigrad Ježica« — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Popularna orkestralna skladba slovenskih skladateljev — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 V domačem tonu — 15.20 Napokci za turiste — 15.25 Enkrat pet — 15.30 Matija Tomc: Variacije na pesem »Od kneza Marčka« — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Plesni orkester Max Greger — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Offenbach in njegove »Pripovedke« — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Antonio Vivaldi: Preizkusnja harmonije in invencije — 20.15 Tedenski zunanepolitični pregled — 20.30 Naši skladatelji otrokom: miniature, uganke in

SOBOTA

28. julij

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.30-6.35 Napotki za turiste — 8.05 Postarček v mladinski glasbeni redakciji — 8.35 Chopinove mazurke igra pianist Arhur Rubinstein — 8.55 Početniško popotovanje od strani do strani — 9.10 Zabavni kaleidoskop — 9.45 Poje ženski vokalni kvartet — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Iz zgodbe o meli Co-Co-San — 11.40 Iz albuma popevk — 12.05 Viski fantje so na obisku — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Popularna orkestralna skladba slovenskih skladateljev — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Nasli poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Glasbena medija — 15.30 »Vragov trilec« — 15.45 Sonata v g-molu Giuseppe Tartinija — 15.45 Popularni Emil Adamič — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.50 Kitara in harfa — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 V vedrem razpoloženju s skladateljem Richardom Straussom — 18.45 Naši popotniki na tujem — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Za prijatelje — 20.15 Oddelek za našo izseljenost — 23.05 Sobotni ples — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

NEDELJA

29. julija

6.00-8.00 S sprejemnikom na dopust — 6.30-6.35 Napotki za turiste — 7.20-7.35 Radijski kolektor in prireditve dneva — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.47 Poje otroški zbor RTV Ljubljana — 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.45 »Sel je popotnik skozi atomski vek« — pesmi Sivica, Korzine, Kuharja — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Oparna matineja — 11.30 Milenko Sober: Neznane umetnine iz Vojvodine — 11.50 Anton Svabi: Zlata kraljica — Vlado Golob: Lipa — 12.00 Nasli poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 1. — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 14.00 Slovenske narodne za glas in klavir — 14.15 Nasli poslušalci čestitajo in pozdravljajo II. — 15.15 Ob zvokih zabavne glasbe — 15.30 Intermezzo »alla ungherese« — 16.00 Humoreska tega tedna — 16.20 Melodije za nedeljsko popoldne — 17.05 Sportna nedelja — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Vaša pesem — vaša melodija — 20.50 Sportna poročila — 21.00 Se eden iz Odese: violinist Nathan Milstein — 22.15 Posnetki koncertov III. jugoslovanskega festivala jazz na Bledu — 23.05 Zapešimo v novi teden — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje